LIFE Project Number

LIFE12 NAT/BE/000596

FINAL Report

Covering the project activities from 01/09/2013 to 31/08/2018

20/10/2018

Scalluvia 2018 AWARD FINALIST NATURA 2000 AWARD

Project Data

Project location	Kruibeke, Belgium
Project start date	01/09/2013
Project end date	31/08/2017 **Extension date:** 31/08/2018
Total Project duration (in months)	60 months (including **Extension of 12 months**)
Total budget	€ 1.744.732
Total eligible budget	€ 1.744.732
EU contribution	€ 872.366
(%) of total costs	50,00
(%) of eligible costs	50,00

Beneficiary Data

Name Beneficiary	Agentschap voor Natuur en Bos
Contact person	Veerle Campens
Postal address	Koningin Maria Hendrikaplein 70, postbus 73, 9000 Gent
Visit address	Koningin Maria Hendrikaplein 70, postbus 73, 9000 Gent
Telephone	32-2-5538102+ 32-485-573185
Fax	/
E-mail	Veerle.Campens@vlaanderen.be
Project Website	www.Scalluvia.eu

List of contents

List of contents 2
Executive Summary 4
Executive Summary (ENG) 4
Managementsamenvatting (NL) 10
1. Inleiding 16
2. Administratief deel 19
2.1 Beschrijving van het management systeem 19
2.1.1. Projectplanning 19
2.1.2. Projectmanagement 20
2.1.3. Amendments to the agreement 20
2.1.4. Reeds aangeleverde rapporten: 21
2.2 Evaluatie van het management systeem 21
3. Technisch gedeelte 22
3.1. Technische voortgang, per actie 22
3.1.1 A1: Opmaak bosbeheerplan 22
3.1.2 A2: Verfijning bezoekersmanagementplan 25
3.1.3 A3: Participatieve invulling tijdscapsules 28
3.1.4 A4: Aanvraag stedenbouwkundige vergunning C3 30
3.1.5 A3: A5: Aanvraag kapmachtiging C3 en C4 31
3.1.6 A6: Veiligheidscoördinatie werken 31
3.1.7 C1 en C2: Optimaliseren waterhuishouding en inrichten vispasseerbare stuw 32
3.1.8 C3: Ecologische herinrichting oevers 37
3.1.9 C4: Herstel structuurrijk boscomplex 41
3.1.10 C5: Verwijderen gebiedsvreemd materiaal en illegale constructies 43
3.1.11 C6: Afvissen en verwijderen bodemwoelende vissoorten 45
3.1.12 C7: Heroriëntering recreatiestromen met duidelijke zonering 47
3.1.13 D1: Wetenschappelijke monitoring 52
3.1.14 D2: Monitoring ecosysteemdiensten en socio-economische impactanalyse 59
3.2 Disseminatie acties 62
3.2.1 Doelstellingen 62
3.2.2 Disseminatie: overzicht per activiteit 62

E1: Opmaak communicatiestrategie en –plan 63
E2: Website 66
E3: Social media 68
E4: Informatieborden 71
E5: Informatieavond en brochure 74
E6: Park Ranger app 76
E7: Participatieve opkuisactie 79
E8: Natuureducatie 81
E9: Geschreven communicatie 90
E10: Kunstroute met jaarlijks evenement 95
E11: Informatiefilms 99
E12: Layman's report 101
E13: Internationaal slotsymposium 102
F2 Gezamenlijk bezoek aan andere LIFE+ projecten/bezoek door andere LIFE+ 106
3.3 Evaluatie van projectimplementatie 107
3.4 Analyse van lange-termijn voordelen 111
3.4.1. Voordelen voor het milieu 111
3.4.2. Lange termijn voordelen en duurzaamheid 112
3.4.3. Repliceerbaarheid, demonstratie, overdracht en coöperatie 113
3.4.4. Beste technieken, lessons learned 113
3.4.5. Innovation and demonstration value 114
3.4.6. Long term indicators of the project success 114
4. Gebruikte afkortingen 115
5. Final table of outcome indicators 116

Executive Summary

Executive Summary (ENG)

Introduction

The *Polders van Kruibeke* (600 ha; short: *Polders*) are located in the province of East Flanders within the polders of the municipalities Kruibeke, Bazel and Rupelmonde on the left bank of the river Scheldt. The area is part of the former winter bed of the river Scheldt. The *Polders* are equipped with a very dense artificial drainage network that was constructed during the impoldering of the area from the 13th century onwards. The low location of the *Polders* in relation to the westward higher Land van Waas guarantees a continuous lateral supply of groundwater. The flow of groundwater to the eastwards Scheldt is delayed due to the low position of the *Polders* in relation to the Scheldt. As a result there are seepage zones in the *Polders*, an ideal condition for the development of alluvial forest. The creeks are remnants of former dyke breaches.

The Sigmaplan wants to protect the inhabitants of the Scheldt valley against flooding. It provides in the *Polders* van Kruibeke for the construction of a flood control area with nature as secondary function. Because of the former agricultural and recreational use, alluvial forests and creeks suffered from desiccation, eutrophication, illegal dumping and the presence of exotic plants and illegal constructions. Through the Sigmaplan, no restoration works were carried out however in order to sustainably improve the quality of nature of existing degraded habitats.

Therefore the main target of Life+Scalluvia was the integrated development and layout of a sub-area of the *Polders van Kruibeke* (89.87 ha) as a high quality nature area with a good state of conservation, taking into account the function as flood control area and the joint recreational use. The project area *Polders van Kruibeke* is an important part of Natura 2000 Special Protection Area's (SPA) BE2301235 'Durme and Scheldt middle course' and BE2300006 'Scheldt and Durme estuary from the Dutch border to Ghent'. An improvement in the quality of this area benefits the entire Natura 2000 network.

The Scalluvia project was managed by the Flemish Agency for Nature and Forests and started September 2013. A prolongation of 1 year brought the end date to September 2018. Total costs amounted approx. € 1,83 Million, of which the European Commission contributes € 0,87 Million through the Life+ Program.

Aim of the project

In the project area habitat type 91E0 was in an unfavourable state of conservation and habitat type 3150 was not present. The Agency for Nature and Forests, together with associated partners De Vlaamse Waterweg, the municipality of Kruibeke and the local nature organization Kruin collaborated on the following main objectives:

- Habitat restoration of alluvial forests (91E0) and creeks (3150)
- Tailored nature and forest management plan for *Polders van Kruibeke*
- Canalization of joint recreational use
- Increased local social support for nature development

By substantially and permanently improve the state of conservation of 79.64 ha forests and 10.23 ha of creeks (Rupelmonde creek and Bazel creek), the habitat of target species European bitterling, spined loach, bluethroat, common kingfisher, little bittern and purple heron will be restored and preserved. The

measures envisaged in the area, as part of an important sub-area of 2 Natura 2000 sites, also aim to strengthen the functional coherence of the Natura 2000 network in the Scheldt estuary.

The following results were expected:

1. 79.64 ha habitat restoration of remaining relic **forests on alluvial soil (91E0**)
2. 10.23 ha **habitat restoration 'natural eutrophic lakes with Magnopotamion or Hydrocharition - type vegetation' (3150)**
3. Suitable circumstances for **re-establishment of critical species**, typical of these habitats: European bitterling, Spined loach, Bluethroat, Common kingfisher, Purple heron and Little bittern
4. Free **migration of fish** between creeks and the river Scheldt
5. A strong recreational management plan **balances the needs of recreational users and the nature goals.** The location and nature of the recreational network is such as to keep the negative impact on the habitats to be developed and the target species to a minimum.
6. **Local support**: Communication actions have made the nature values and the provision of hiking and cycling paths well-known. Ample information is available through various channels, and activities are being organized periodically. The objectives of the project are well-known to the stakeholder groups and the local population. The various target groups show understanding and support for the project. The project fits in with the socio-economic fabric of the region and contributes thereto.

Measures

The restoration measures regarding 91E0 and 3150 were:

- Optimization of water management (C.1)
- Construction of a fish passable flood-control dam (C.2)
- Ecological reconstruction of creek banks (C.3)
- Restoration of a forest complex that is rich in structure (C.4)
- Removal of foreign material and illegal constructions (C.5)
- Total depletion and removal of burrowing fish species with a view to fish stock management, sludge removal in former fish ponds (C.6)

To sustain these measures, a tailored nature and forest management (A.1) had to lead to the establishment of a Flemish nature and forest reserve. Also, the visitors management plan for woods and creeks in the sub-areas Bazel and Rupelmonde polder had to be refined (A.2) to reorient the recreational flows with clear zoning (C.7) and protecting the nature values. Thereto, the content of welcome nodes had to be elaborated in a participative manner. Lots of communication, dissemination and participation actions needed to increase the projects social support. Therefore, also the establishment of art works in a participative way was foreseen. Local volunteers needed to be trained to guide visitors and teach classes and function as local ambassadors.

Actions

1. **Habitat restoration of alluvial forest** (91E0)

   The placement of 4 adjustable weirs was completed in February 2016 and allows the desired water level in the alluvial forests to be set independently

   Poplar plantations had been cleaned up already, but the removal of invasive and/or exotic plants was started in August 2014. Because this measure is only useful if it is repeated, this problem was tackled

again in 2018 and this work will also be continued after-LIFE. More than 80 tons of debris from illegal constructions and waste, such as concrete beams and reinforced concrete, asbestos, fence wire, plastics were disposed of in 2015. In 2018 another clean-up operation was outsourced for remaining debris.

Indigenous shrubs have been planted to create a layering and suppress the growth of rough herbs. In the following years remaining poplars will be ringbarked.

2. **Habitat restoration of creeks (3150)**

The banks of the Rupelmonde creek and the L-shaped fish pond next to the Bazel creek were ecologically restored by removing the asbestos-containing bank protection, cutting down trees and shrubs and reprofiling the banks for a gradual transition with marsh vegetation. The sludge in the L-shaped fish pond was removed. The waste and exotic spp. near the Bazel creek has also been removed. These works were completed in 2016. The recovery of the fishpond next to the Rupelmonde creek will be executed in 2019. It has been delayed due to additional regulations and requirements and trouble with the license application for a new fishpond where fishermen will move to. These issues have been resolved now.

3. **Re-establishment of critical species**

In 2012 the Rupelmonde creek was electrically fished, in 2014 it was the Bazel creek's turn. Burrowing fish species were removed and young pike and glass eel were introduced. In the Rupelmonde creek spined loach was plotted from a neighboring population in September 2017. After-LIFE this species will be reintroduced again from a new breeding program.

4. **Fish migration**

One of the 4 weirs has five side branches to allow free fish migration with every water level between the Scheldt and the *Polders van Kruibeke*. This design is new and proved to work very well. A considerable expansion possibility has thus arisen for migratory fish from the Scheldt.

5. **Balance between the needs of recreational users and the nature goals**

With the implementation of the habitat restoration measures, an integrated nature and forest management plan was approved in 2016 with a view to the preservation and development of these habitats. A nature management plan is being elaborated for the whole Polders and envisages the conservation status of a Flemish nature and forest reserve in 2019.

Recreation in the area was uncontrolled and maladjusted. By means of an accessibility plan and an adjusted welcome infrastructure on the site, Life+ Scalluvia canalized the various forms of recreation with a minimum impact on natural values.

Two beautiful brick houses along the Rupelmonde creek got a new use. The *Karperhuisje* with lookout hill is restored as a summer residence for bats and the *Coninckshofke* as a bird watch spot with nature educational elements and picnic benches. The old standard orchard with local varieties has been restored. A forest plot with little nature value is arranged as play forest. For the fishermen three fishing piers have been built on both creeks. On different spots ‘time capsules’ were placed.

6. **Local support**

- Drafting of a communication plan and strategy (E.1)
- An lively project website (E.2), social media (E.8), video’s (E.12) and a smartphone game (E.7)
- Information walk and brochure for the public at large (E.11)
- Installation of notice boards, pictograms (E.3) and invest in written communication (E.9)

- Participatory elaboration of content of welcome nodes through concept of 'time capsules' (A.3)
- A Layman's report (E.4) and an international Symposium (E.13)
- Participatory cleaning actions with local volunteers (E.5) and nature-educational actions (E.6) with local volunteer associations, the Barbier guides and Nature Parents, who, thanks to Scalluvia, professionalized their work and became a non-profit organization. They became ambassadors who continue to proclaim the message of Life+ Scalluvia and Natura 2000.
- Inauguration of a 'Landart' arts route (E.10): Art offers a refreshing perspective on nature in the *Polders*. Two artworks were realized in a very participative manner: the steel fish on the fish-friendly weir and the Liefkesboom, which lays a link with the past. The third, the Arcade, exceeds all expectations and is the new gateway to the *Polders*. It became really a landmark and has given the area a lot of publicity.

Monitoring

Ecological monitoring

The water level is monitored as it is an important factor for the development of 91E0 and to optimize the setting of the weirs. The removal of silt after-LIFE in some important ditches will further improve water quality and optimize fish migration. Kruin volunteers monitor the fish migration through the fish-friendly weir every year since 2017. That even less good swimmers like European bitterling and young bream could pass is a good sign. After the works, the number of fish species in the Rupelmonde creek increased from 15 (2014) to 19 species in 2017, with the occurrence of juvenile eel and the red list species spined loach and fint. In general, the state of the avifauna has improved considerably; the little bittern is now breeding in the project area. The osprey comes to visit yearly.

The comparison between the T0 (2014) and T1 (2018) habitat and vegetation surveys shows all the positive effects of higher water levels in the alluvial forests. The species richness, the area of habitat 91E0 and the habitat structure have all increased. A shortage of thick dead wood and a too low coverage of the typical tree species are the major bottlenecks for a favorable assessment of the habitat quality. This is expected to improve spontaneously over time.

The Rupelmonde creek can be labeled as HT 3150 since the summer of 2018 due to the presence of *Hydrocharis morsus-ranae*. In addition, the beaver, otter and rare pine marten became inhabitants of the area. The appearance of the otter was even a first for Flanders! Anno 2018 youngsters are spotted.

Social-economic impact

When the Polders van Kruibeke were installed as a flood control area, the security level against floods improved from one flood event every 70 years to one flood event every 350 years. The Scheldt estuary became 5 times safer. This is surely the greatest ecosystem service. The recreational value of the project area has clearly emerged from the ecosystem services survey and the number of visitors, counted since the spring of 2018 (6,500 a month on the most popular road).

From the questioning of the population, however, nature interest got the highest ranking (8.27 / 10), even higher than the value of flood protection (7.64 / 10) and recreational use (7.95 / 10). The catering business indicate to get more visitors. The overall project was given a nice score of 7.6 / 10.

From this survey, the news flash in the existing local newspaper, the information panels and activities proved to be the most effective ways to reach local residents or recreationists.

Results

1. **Forest restoration** (91E0)

   Surface of the habitat rose from 37.9 to 40.3 ha and is expected to reach 69 ha within the next years. The remaining 10 ha are located too high to become real habitat 91E0 and will evolve to habitat 9160. Favorable state of conservation rose from 3.9 ha to 6.8 ha 91E0 after only 2 years of managing the water level and is expected to grow further.

2. **Creek restoration (**3150)

   The surface of the habitat rose from 0 to 9.7 ha within 2 years and is expected to reach 11 ha.

3. **Re-establishment of critical species**

   European bitterling: healthy population

   Spined loach: reintroduced

   Bluethroat: healthy population

   Common kingfisher: healthy population

   Purple heron: resting area

   Little bittern: breeding area

   European beaver: breeding

   European otter: breeding

   European pine marten: spotted

4. **Fish migration**

   Eight fish species were observed passing through the fish friendly weir. Furthermore the numerous catches of the morphotype trachurus of the three-spined stickleback indicate an influx of fish from the Scheldt river to the flooding area. This was further corroborated by the presence of twaite shad and European flounder downstream of the weir.

5. **Balance between the needs of recreational users and the nature goals**

   The recreational infrastructure placed, based on the accessibility plan, improved the attractiveness of the area for recreants. Notice boards, welcome nods and pictograms inform visitors about the *Polders* and how to behave. The sensitive nature areas are spared from recreation. Police and forester manage the recreants. The monitoring of nature values allows us further to assess possible impacts of recreants.

6. **Local support**

   The success of the activities of the local guides prove that people have found their way back to the Polders. In 2012 there were 15 guided walks, in 2017 there were 112 guided walks and 3,750 persons were reached. The results of the survey in 2016 revealed that the Polders received a score of 7,6/10, where 1/10 stands for " think the quality of the area has deteriorated" to 10/10 "I think the quality of the area is a major asset compared to the past"). The catering businesses also get more visitors, who also come from further on, since Scalluvia. The local support has evolved to co-ownership with a few entrepreneurs who really focus on the visitors from the *Polders*, with our active group of volunteers and with the municipality who considers the Polders now as it biggest asset.

Evaluation and prognosis

At the end of the project, we can conclude that the project goals are reached. The recovery of the priority habitats has been realized much faster than expected. Already 2 years after the construction works, the Rupelmonde creek can be labeled as HT3150. Monitoring shows that the special designed fish-friendly weir works properly. In addition, the optimization of the water management and the associated wetting of the alluvial forests clearly has a positive effect on the recovery of habitat 91E0. At present, all target species occur in the project area. We can conclude that it remains unpredictable how fast an ecosystem

responds to measures. Still some optimization works will be done after LIFE to improve the habitat for fish. Monitoring and elimination of exotic species will be continued on a regular basis. The measures strengthened the functional coherence of the Natura 2000 network in the Scheldt estuary.

The communication tools of the project are transferred to the new organization ‘De Polderij’, that coordinates the activities of volunteer organizations in the *Polders van Kruibeke*. The *Polders van Kruibeke* are part now of the new regional River Scheldt National Park. It is hard to attract foreigners to an international symposium and maybe this budget can be spent in another more effective way.

Also the nomination as finalist for the Natura 2000 Award 2018 in the category ‘reconciling interests and perceptions' has given the project extra attention. The '10 keys to co-ownership 'developed with the experience gained within the project, are a tool for projects all over the world where spatial changes in densely populated areas meet resistance and where local support is needed in a sustainable way. E.g. with the new Life SPARC project these 10 keys will be applied to create co-ownership.

Managementsamenvatting (NL)

Inleiding

De Polders van Kruibeke (600 ha) zijn gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen binnen de polders van de drie deelgemeenten Kruibeke, Bazel en Rupelmonde op de linkeroever van de Schelde. Het gebied maakt deel uit van het vroegere winterbed van de Schelde. De polders zijn voorzien van een zeer dicht kunstmatig drainagenetwerk dat aangelegd is bij de inpoldering van het gebied vanaf de 13de eeuw. De lage ligging van de polder ten opzichte van het westelijk hoger gelegen Land van Waas garandeert een continue laterale aanvoer van grondwater. De stroming van het grondwater naar de Zeeschelde toe wordt door de lage ligging van de polder ten opzichte van de Zeeschelde opgehouden. Daardoor zijn er kwelzones in de polders, een ideale conditie voor de ontwikkeling van alluviaal bos. De kreken zijn restanten van vroegere dijkdoorbraken.

Het Sigmaplan wil de inwoners van de Scheldevallei en haar zijrivieren beschermen tegen overstromingen. Het Sigmaplan voorzag in het projectgebied Polders van Kruibeke de aanleg van een overstromingsgebied met nevenfunctie natuur. Door het voormalige landbouw- en recreatiegebruik, hadden de alluviale bossen en kreken te lijden onder verdroging, eutrofiëring, sluikstorten en de aanwezigheid van exotische planten en illegale constructies. Via het Sigmaplan werden geen inrichtingswerken uitgevoerd om de natuurkwaliteit van de vooropgestelde habitats duurzaam te verbeteren.

Het hoofddoel van dit project was het geïntegreerd ontwikkelen en inrichten van een deelzone van de Polders van Kruibeke (89,87 ha) als hoogkwalitatief natuurgebied, rekening houdend met de functie als overstromingsgebied en het recreatief medegebruik. Het volledige projectgebied vormt een belangrijke bouwsteen van het Natura 2000 SBZ-H 'Schelde-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent' (BE2300006) als van het SBZ-V 'Durme en middenloop van de Schelde' (BE2301235). Een verbetering van de kwaliteit van dit gebied, komt het hele Natura2000 netwerk ten goede.

Het Scalluvia-project werd gecoördineerd door het Agentschap voor Natuur en Bos en begon in september 2013. Een verlenging van 1 jaar bracht de einddatum op september 2018. De totale kosten bedroegen € 1,83 miljoen, waarvan de Europese Commissie € 0,87 miljoen bijdraagt via het Life+ programma.

Doel van het project

In het projectgebied verkeerden zowel de bos- als waterhabitats (91E0 en 3150) in een ongunstige staat van instandhouding of waren zo goed als verdwenen. Het Agentschap voor Natuur en Bos, De Vlaamse Waterweg, de gemeente Kruibeke en de lokale organisatie Kruin werkten samen aan de volgende doelstellingen:

- Habitatherstel van alluviale bossen (91E0) en kreken (3150)
- Een aangepast natuurbeheerplan voor de Polders van Kruibeke
- Heroriëntering van het recreatief medegebruik
- Lokaal draagvlak voor natuurontwikkeling

Door de staat van instandhouding van 79,64 ha bossen en 10,23 ha kreken substantieel en permanent te verbeteren, zal het leefgebied van doelsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, blauwborst, ijsvogel, woudaap en purperreiger worden hersteld en uitgebreid. De maatregelen die in het gebied worden voorzien, als onderdeel van een belangrijk deelgebied van 2 Natura 2000-gebieden, dragen zo bij tot het versterken van de functionele samenhang van het Natura 2000-netwerk in het Schelde-estuarium.

De volgende resultaten werden verwacht:

1. 79,64 ha habitatherstel van relict **bossen op alluviale grond (91E0)**
2. 10,23 ha habitatherstel **'van natuurlijke eutrofe meren met Magnopotamion of Hydrocharition-type vegetatie' (3150)**
3. Geschikte omstandigheden voor het **herstel van kritieke soorten,** typerend voor deze habitats: Bittervoorn, Kleine modderkuiper, Ijsvogel, Blauwborst, Purperreiger en Woudaap
4. **Vrije vismigratie** tussen kreken en de Schelde
5. Een sterk recreatief beheerplan dat het evenwicht vindt tussen **de natuurdoelen en de behoeften van recreatieve gebruikers.** De situering en de aard van het recreatieve netwerk is zodanig dat de negatieve gevolgen voor de te ontwikkelen habitats en doelsoorten tot een minimum worden beperkt.
6. **Lokaal draagvlak**: communicatieacties hebben de natuurwaarden en het aanbod van wandel- en fietspaden bekend gemaakt. Uitgebreide informatie is beschikbaar via verschillende kanalen en er worden regelmatig activiteiten georganiseerd. De doelstellingen van het project zijn bekend bij de belangengroepen en de lokale bevolking. De verschillende doelgroepen tonen begrip en ondersteuning voor het project. Het project past in het socio-economische weefsel van de regio en draagt daaraan bij.

Maatregelen

De herstel- en inrichtingsmaatregelen i.f.v. 91E0 en 3150 in grote lijnen waren:

- Optimaliseren van waterhuishouding (actie C.1)
- Inrichten vispasseerbare stuw (actie C.2)
- Ecologische herinrichting van oevers (actie C.3)
- Herstel structuurrijk boscomplex (actie C.4)
- Verwijderen gebiedsvreemd materiaal en illegale constructies (actie C.5)
- Afvissen en verwijderen van bodemwoelende vissoorten i.f.v. visstandbeheer, ontslibben van voormalige visvijvers (actie C.6)

Om het resultaat van deze maatregelen te bestendigen, dient een aangepast natuur- en bosbeheer opgemaakt (A.1) dat, samen met het natuurbeheerplan voor het hele gebied van de Polders van Kruibeke, zal leiden tot de oprichting van een Vlaams natuur- en bosreservaat. Ook wordt het bezoekersmanagementplan voor bossen en kreken verfijnd (A.2) en worden de recreatiestromen geheroriënteerd met duidelijke zonering (C.7) en signalisatie op terrein. Daartoe wordt de inhoud van 'tijdscapsules', informatiepunten op terrein, op een participatieve manier uitgewerkt. De vele communicatie- en participatie-acties dienen het sociale draagvlak voor het project te vergroten. Er wordt ook voorzien in de oprichting van kunstwerken op een participatieve manier. Lokale vrijwilligers worden opgeleid om bezoekers te begeleiden en les te geven en te functioneren als lokale ambassadeurs.

Acties

1. **Habitatherstel van alluviale bossen (91E0)**

   De plaatsing van 4 regelbare stuwen werd afgerond in februari 2016 en laat toe de gewenste vernatting van de alluviale bossen gecontroleerd in te stellen.

   Populierplantages werden reeds opgeruimd, maar in augustus 2014 werd er gestart met het verwijderen van exotische en gebiedsvreemde beplanting. Omdat deze maatregel enkel nut heeft als

hij herhaald wordt, is dit probleem in 2018 nogmaals aangepakt en zal dit werk ook after-LIFE voortgezet worden. Meer dan 80 ton puin van illegale constructies en afval, zoals betonnen balken en gewapend beton, asbest, afrasteringen, kunststoffen, werden in 2015 verwijderd. In 2018 werd een volgende opruimoperatie uitbesteed voor resterend puin. Overgebleven populieren zullen worden geringd gedurende de volgende jaren.

Inheemse struiken zijn aangeplant om een gelaagdheid te creëren en de groei van ruigtekruiden te onderdrukken.

2. **Habitatherstel van kreken (3150)**

De oevers van de Rupelmondse kreek en de L-vormige visvijver naast de Bazelse kreek werden ecologisch ingericht door de asbesthoudende oeverbeschoeiing te verwijderen, bomen en struiken op de oevers te kappen en de oevers af te schuinen voor een geleidelijke overgang met moerasvegetatie. Afval en exoten rond de Bazelse kreek werden ook verwijderd. De L-vormige vijver werd ook onstlibd. Deze werken waren voltooid in 2016. Het herstel van de visvijver naast de Rupelmondse kreek zal in 2019 worden uitgevoerd. Het is vertraagd als gevolg van bijkomende wetgeving en voorwaarden en problemen met de vergunningaanvraag voor een nieuwe visvijver waar vissers naartoe zullen trekken. Deze problemen zijn nu opgelost.

3. **Herstel van kritieke soorten**

In 2012 werd de Rupelmondse kreek al elektrisch afgevist, in 2014 was de Bazelse kreek aan de beurt en de L-vormige vijver. Bodemwoelende vissen werden verwijderd en jonge snoek en glasaal werden uitgezet. In de Rupelmondse kreek werd in september 2017 kleine modderkruiper uitgezet uit een naburige populatie. After-LIFE zal deze soort opnieuw geïntroduceerd worden vanuit kweekprogramma'.

4. **Vrije vismigratie**

Eén van de 4 stuwen is met vijf zijarmen zo ontworpen dat vrije vismigratie tussen de Schelde en de polders van Bazel en Rupelmonde weer mogelijk is bij elke waterstand. Dit ontwerp is nieuw en blijkt heel goed te werken. Een aanzienlijke areaaluitbreiding is zo ontstaan voor trekvissen van de Schelde.

5. **Evenwicht tussen de behoeften van recreatieve gebruikers en de natuurdoelen**

Met de implementatie van de habitatherstelmaatregelen werd in 2016 een geïntegreerd natuur- en bosbeheerplan goedgekeurd met het oog op het behoud en de ontwikkeling van deze habitats. Voor de hele polder wordt een natuurbeheerplan uitgewerkt en wordt de staat van instandhouding van een Vlaams natuur- en bosreservaat in 2019 overwogen.

Recreatie in het gebied was ongecontroleerd en onaangepast. Door middel van een toegankelijkheidsplan en een aangepaste welkomstinfrastructuur in het gebied heeft Life+ Scalluvia de verschillende vormen van recreatie gekanaliseerd met een minimale impact op natuurlijke waarden.

Twee fraaie bakstenen vakantiehuisjes langs de Rupelmondse kreek kregen een herbestemming. Het Karperhuisje met uitkijkheuvel is ingericht als zomerverblijfplaats voor vleermuizen en het Coninckshofke als vogelkijkhut met natuureducatieve elementen en picknickbanken. De oude hoogstamboomgaard met lokale rassen is in ere hersteld. Een bosperceel met weinig natuurwaarde is ingericht als speelbos. Voor de vissers zijn aan beide kreken 3 vissteigers aangelegd. Op verschillende plaatsen zijn 'tijdscapsules' geplaatst met informatie over het heden, het verleden of de toekomst.

6. **Lokaal draagvlak**

- Opstellen van een communicatieplan en - strategie (E.1)

- Een levendige projectwebsite (E.2), sociale media (E.8), video's (E.12) en smartphone game (E.7)
- Informatiewandeling en brochure voor het grote publiek (E.11)
- Installatie van infoborden en pictogrammen (E.3) en investeren in schriftelijke communicatie (E.9)
- Participatieve uitwerking van de inhoud van 'tijdcapsules' (A.3)
- Een Layman's report (E.4) en een internationaal symposium (E.13)
- Participatieve schoonmaakacties met lokale vrijwilligers (E.5) en natuureducatieve acties (E.6) met lokale vrijwilligersverenigingen, de Barbiergidsen en natuurouders, die dankzij Scalluvia hun werking hebben geprofessionaliseerd en een non-profitorganisatie zijn geworden. Ze werden ambassadeurs die de boodschap van Life+ Scalluvia en Natura 2000 blijvend verkondigen.
- Opening van een 'Landart'-kunstroute (E.10): Kunst biedt een verfrissend perspectief op de natuur in de Polders. Twee kunstwerken werden op een zeer participatieve manier gerealiseerd: de stalen vis op de visvriendelijke stuw en de Liefkesboom, die een link legt met het verleden. Het derde, de Arcade, overtrof alle verwachtingen en is de nieuwe toegangspoort tot de Polders. Het werd echt een *landmark* en heeft het gebied veel publiciteit gegeven.

Monitoring

Ecologische monitoring

Het waterpeil werd gemonitord om het instellen van de stuwen eventueel bij te sturen. Het oppervlaktewater is dikwijls nog te rijk aan P, maar voor de rest heel goed. Het slib in de grachten bevat op sommige plekken een teveel aan Cd en PCBs. Het ruimen van slib after-LIFE zal de waterkwaliteit verder verbeteren om de vismigratie te optimaliseren. Vrijwilligers van Kruin monitoren sinds 2017 jaarlijks de vismigratie aan de visvriendelijke stuw. Dat ook minder goede zwemmers als bittervoorn en jonge brasem doorheen de aangepaste stuwen konden passeren is een goed teken. Na de inrichtingswerken is het aantal vissoorten in de Rupelmondse kreek toegenomen van 15 (2014) naar 19 soorten in 2017, met voorkomen van jonge paling en rodelijst soorten bittervoorn en fint. Over het algemeen is ook de toestand van de avifauna sterk verbeterd; de woudaap broedt nu in het projectgebied. De visarend komt jaarlijks op bezoek.

De vergelijking tussen de T0 (2014) en T1 (2018) habitat- en vegetatiekartering laat al de positieve effecten van de vernatting in de broekbossen zien. De soortenrijkdom, de oppervlakte aan habitat 91E0 en de habitatstructuur zijn allen toegenomen. Een tekort aan dik dood hout en een te lage bedekking van de typische boomsoorten vormen de grootste knelpunten voor een gunstige beoordeling van de habitatkwaliteit. Verwacht wordt dat dit in de loop van de tijd gunstig zal evolueren.

De Rupelmondse kreek kan sinds de zomer van 2018 als HT 3150 bestempeld worden dankzij het voorkomen van sleutelsoort kikkerbeet. Daarnaast zijn de bever, otter en zeldzame boommarter bewoners van het gebied geworden. De aanwezigheid van de otter was zelfs een primeur voor Vlaanderen! Anno 2018 brengt hij er ook zijn jongen groot.

Socio-economische impact

Toen de Polders van Kruibeke in gebruik genomen werden als overstromingsgebied, verbeterde het beveiligingsniveau tegen overstromingen van een overstroming elke 70 jaar tot een overstroming elke 350 jaar. Het Schelde-estuarium werd 5 keer veiliger. Dit is zonder twijfel de grootste ecosysteemdienst. Ook de recreatieve waarde van het projectgebied is duidelijk naar voren gekomen uit de studie over ecosysteemdiensten en de telling van het aantal bezoekers, sinds het voorjaar van 2018 (6.500 per maand op de meest populaire weg).

Uit de bevraging van de bevolking kwam de natuurwaarde verrassend op de eerste plaats (8,27/10), zelfs vóór de waarde als overstromingsgebied (7,64/10) en de recreatiewaarde (7,95/10). De horeca-zaken geven aan meer bezoekers te krijgen. Men geeft het totale project een mooie score van 7,6/10.

Uit deze bevraging blijkt verder dat de nieuwsflits in de bestaande lokale krant, de informatiepanelen en activiteiten de meest effectieve manier zijn om lokale inwoners of recreanten te bereiken.

Resultaten

1. **Bosherstel (91E0)**

De oppervlakte van het leefgebied steeg van 37,9 naar 40,3 ha en zal naar verwachting de komende jaren 69 ha bereiken. De resterende 10 ha bevinden zich te hoog om een echte habitat 91E0 te worden en evolueren naar habitat 9160. De gunstige staat van instandhouding steeg van 3,9 ha naar 6,8 ha 91E0 na slechts 2 jaar waterpeilbeheer en zal naar verwachting verder groeien.

2. **Kreekherstel (3150)**

De oppervlakte van het leefgebied steeg van 0 naar 9,7 ha binnen 2 jaar en zal naar verwachting 11 ha bereiken.

3. **Herstel van kritieke soorten**

Bittervoorn: gezonde populatie

kleine modderkruiper: geherintroduceerd

Blauwborst: gezonde populatie

IJsvogel: gezonde populatie

Purperreiger: rustplaats

Woudaap: broedgebied

Europese bever: 3-5 families

Europese otter: gejongd

Boommarter: gespot

4. **Vismigratie**

Acht vissoorten werden geobserveerd door de visvriendelijke stuw. Bovendien wijzen de talrijke vangsten van het morfotype trachurus van de driedoornige stekelbaars op een instroom van vissen van de Schelde naar het overstromingsgebied. Dit werd verder gestaafd door de aanwezigheid van fint en Europese bot stroomafwaarts van de stuw.

5. **Evenwicht tussen de behoeften van recreatieve gebruikers en de natuurdoelen**

De recreatieve infrastructuur op basis van het toegankelijkheidsplan heeft de aantrekkelijkheid van het gebied voor bezoekers vergroot. Infoborden, tijdscapsules en pictogrammen informeren bezoekers over de Polders en hoe ze zich moeten gedragen. De gevoelige natuurgebieden worden gespaard van recreatie. Politie en boswachter zien toe op de recreanten. Door het geregeld monitoren van de natuurwaarden kunnen we de mogelijke effecten van recreanten verder beoordelen.

6. **Lokale ondersteuning**

Het succes van de activiteiten van de lokale gidsen bewijst dat mensen de weg naar de Polders hebben gevonden. In 2012 waren er 15 begeleide wandelingen, in 2017 waren er 112 begeleide wandelingen en 3.750 personen bereikt. De resultaten van de enquête in 2016 onthulden dat de Polders een score van 7,6/10 ontvingen, waarbij 1/10 staat voor "Ik denk dat de kwaliteit van het gebied is verslechterd" tot 10/10 "Ik denk dat de kwaliteit van het gebied een belangrijke meerwaarde is ten opzichte van het verleden"). Ook de horeca krijgt meer bezoekers, die ook sinds Scalluvia van verder komen. Het lokale draagvlak is zelfs geëvolueerd naar mede-eigenaarschap met een paar ondernemers die zich specifiek richten op de bezoekers uit de Polders, met een actieve groep vrijwilligers en met de gemeente die de Polders nu als hun grootste troef beschouwt.

Evaluatie en prognose

Aan het einde van het project kunnen we concluderen dat de projectdoelen zijn bereikt. Het herstel van de habitats is veel sneller gerealiseerd dan verwacht. Al 2 jaar na de bouw kan de Rupelmondse kreek worden gelabeld als HT3150. Monitoring toont aan dat de speciaal ontworpen visvriendelijke stuw goed werkt. Daarnaast heeft de optimalisatie van het waterbeheer en de bijbehorende vernatting van de alluviale bossen duidelijk een positief effect op het herstel van habitat 91E0. Momenteel zijn alle doelsoorten in het projectgebied aanwezig. We kunnen concluderen dat het onvoorspelbaar blijft hoe snel een ecosysteem op maatregelen reageert. Er zullen nog enkele kleinere grachten worden ontslibd After LIFE om de habitat voor vissen te verbeteren. Monitoring en verwijdering van exotische soorten zal op gezette tijden worden voortgezet. De maatregelen hebben de functionele samenhang van het Natura 2000-netwerk in het Schelde-estuarium versterkt .

De communicatie-instrumenten van het project worden overgedragen aan de nieuwe organisatie 'De Polderij', die de activiteiten van vrijwilligersorganisaties in de Polders van Kruibeke coördineert, onder leiding van de gemeente. De Polders van Kruibeke zijn nu onderdeel van het nieuwe Rivierpark Scheldevallei. Het is moeilijk om buitenlanders naar een internationaal symposium te krijgen en misschien kan dit budget op een andere, effectievere manier worden besteed. Ook de nominatie als finalist voor de Natura 2000 Award 2018 in de categorie ‘reconciling interests and perceptions’ heeft het project extra aandacht gegeven. De '10 keys to co-ownership', ontwikkeld met de ervaring die is opgedaan binnen het project, zijn een leidraad voor projecten over de hele wereld waar ruimtelijke veranderingen in dichtbevolkte gebieden weerstand opwekken en waar lokaal draagvlak op een duurzame manier nodig is. Bijv. met het nieuwe Life SPARC-project zullen deze ‘10 keys’ worden toegepast om mede-eigenaarschape creëren.

1. Inleiding

LIFE+ Scalluvia had tot doel de habitattypes alluviale bossen (HT 91E0) en kreken (HT 3150) in de Polders van Kruibeke (kort: de Polders) te herstellen tot een gunstige staat van instandhouding.

De Polders van Kruibeke zijn gelegen in de Belgische provincie Oost-Vlaanderen binnen de polders van de drie deelgemeenten Kruibeke, Bazel en Rupelmonde op de linkeroever van de Schelde (KBR). Het gebied maakt deel uit van de vroegere winterbedding van de Schelde. Het wordt ten noorden begrensd door de industriezone Kruibeke – Noord, ten zuiden en ten oosten door de Schelde en ten westen door de dorpskernen van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde. De lage ligging van de polder ten opzichte van het westelijk hoger gelegen Land van Waas garandeert een continue laterale aanvoer van grondwater. De stroming van het grondwater naar de Zeeschelde toe wordt door de lage ligging van de polder ten opzichte van de Zeeschelde opgehouden. Daardoor zijn er kwelzones in het gebied, optimaal voor de ontwikkeling van ruigt elzenbroekbossen (HT 91^{E}0_vm). De kreken zijn het restant van vroegere dijkdoorbraken.

Figuur 1: situering Polders van Kruibeke

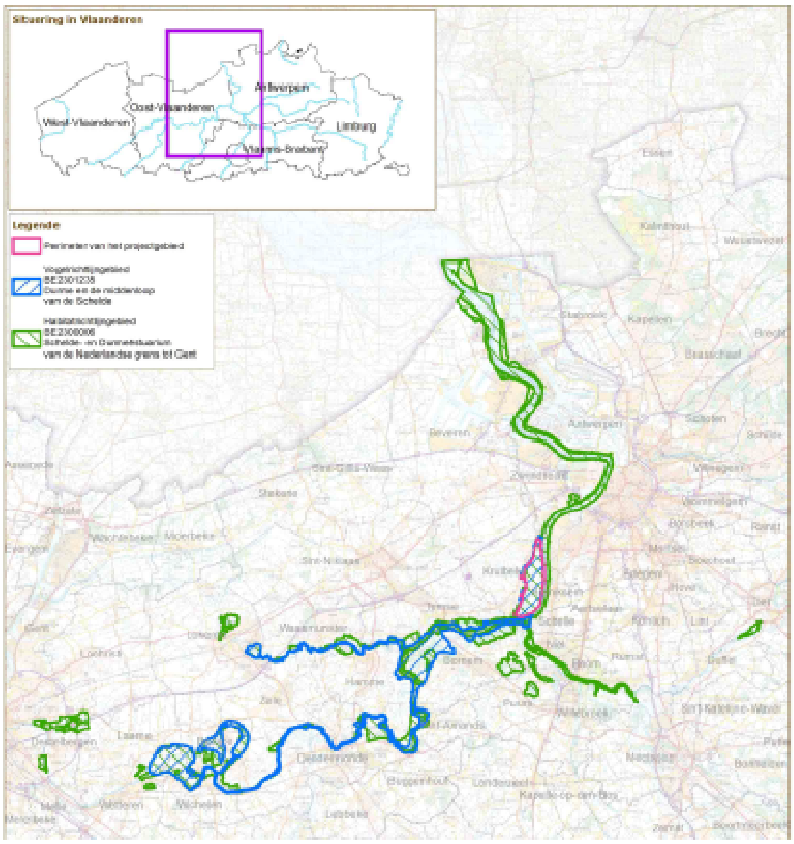

De Polders van Kruibeke zijn eigendom van de Vlaamse Waterweg nv, die het natuurbeheer ervan heeft overgedragen aan het Agentschap voor Natuur en Bos. De Polders maken als gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) deel uit van het Sigmaplan dat een Vlaams gecombineerd beleidsplan is met als doelstelling beveiliging tegen ongewenste overstromingen en natuurherstel van het Schelde-estuarium. De Polders zijn het eerste en grootste GOG met natuurinvulling van het Sigmaplan dat gerealiseerd werd. Derhalve is dit een belangrijk referentieproject voor de natuurontwikkeling in het Schelde-estuarium. Via het Sigmaplan werden echter geen inrichtingswerken uitgevoerd om de natuurkwaliteit van bestaande tot doel gestelde habitats duurzaam te verbeteren. Het hoofddoel van het

project was daarom habitatherstel van 79,64 ha 91E0 en 10,23 ha 3150 en de goede staat van instandhouding ervan blijvend te garanderen, rekening houdend met de functie als overstromingsgebied en het recreatief medegebruik. Via het habitatherstel wordt het leefgebied van de doelsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, blauwborst, ijsvogel, woudaap en purperreiger hersteld en in stand gehouden.

Voor de aankoop door De Vlaamse Waterweg was het projectgebied immers een lappendeken van illegale weekendverblijfjes en ongecontroleerde recreatie. Het afvalwater van de dorpskernen werd de voorbije decennia ongezuiverd in de Polders geloosd. Door rioleringswerken was de situatie aanzienlijk verbeterd, maar de overstorten bij hevige regenval zorgden nog steeds voor een instroom van vervuild afvalwater, met eutrofiëring van de habitattypes tot gevolg. De broekbossen hadden daarnaast te lijden onder een sterke verdroging ten gevolge van het voormalige land- en bosbouwgebruik. Stuwen en dijken belemmerden de vismigratie tussen de Polders en de Schelde.

De aanleg van het GOG ondervond veel weerstand. Jarenlange betogingen haalden verscheidene keren het nationale nieuws. Door de langdurige onteigeningen en werkzaamheden in het gebied en door de grote, landschappelijke veranderingen door de aanleg van een GOG, kenden vele Kruibekenaren de Polders niet meer en voelden zich er niet welkom.

De herstel- en inrichtingsmaatregelen i.f.v. HT 91E0 en 3150 bestonden daarom uit de volgende acties:

- Optimaliseren van waterhuishouding (actie C.1) en inrichten van vispasseerbare stuw (actie C.2)
- Ecologische herinrichting van oevers (actie C.3)
- Herstel structuurrijk boscomplex (actie C.4) en verwijderen gebiedsvreemd materiaal (actie C.5)
- ontslibben, afvissen, verwijderen van bodemwoelende vissoorten i.f.v. visstandbeheer (actie C.6)
- Heroriënteren van recreatiestromen met duidelijke zonering (actie C.7)
- Opmaak van een natuurbeheerplan (actie A.1)

Daarnaast focuste het project op een doortastende communicatie en participatie om tot een groter maatschappelijk draagvlak voor de natuurontwikkeling te komen (E-acties).

De volgende kaart bevat een overzicht van de open waters en de gebouwde visplaatsen, de gebouwde kunstwerken, tijdscapsules (TC) en wandelpaden in het projectgebied.

Figuur 2: kaart met recreatieve elementen

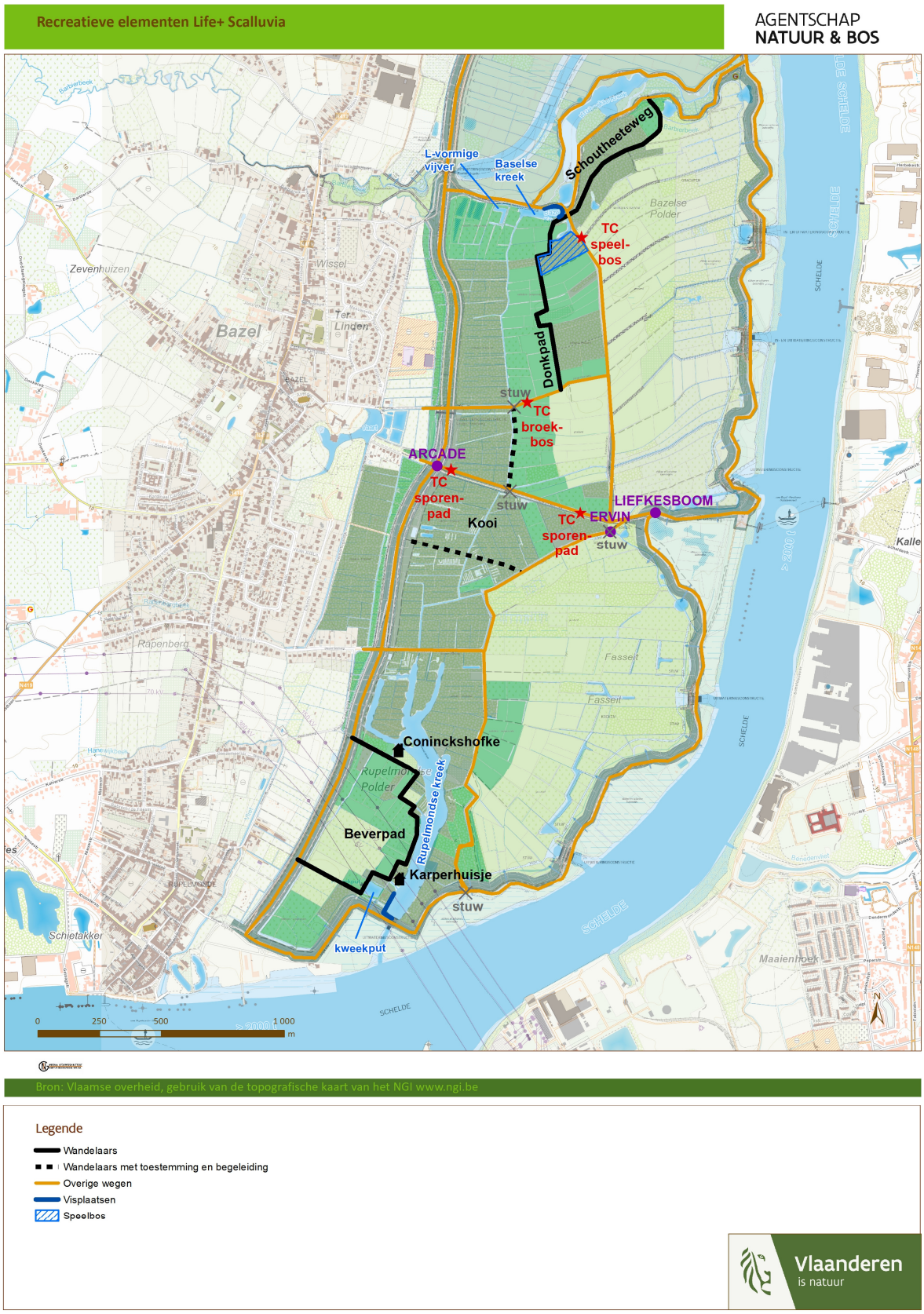

2. Administratief deel

2.1 Beschrijving van het management systeem

2.1.1. Projectplanning

Life+ Scalluvia is gestart op 1/09/2013 en liep initieel 4 jaar. Na goedkeuring van de *Request for Amendment n°1* op 5/05/2017 werd het project met 1 jaar verlengd tot 31/08/2018. De planning en realisatie van de projectacties zijn weergegeven in onderstaande Gantt chart.

Tabel 1: Gantt chart met verlenging project vanaf 4T 2017

SCALLUVIA Gantt chart

Tasks/Activities		2013				2014				2015				2016				2017				2018			
		1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Overall project schedule	Period			START																END				END	
	Reports					R			R					R					R					R	
	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
	Actual			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					END	
A1 beheerplan	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O								
	Actual				X	X	X	X				X	X	X		END									
A2 bezoekersmanagementplan	Proposed				O	O																			
	Actual				X	X	X	X	END																
A3 part. Tijdscapsules	Proposed			O	O	O	O	O	O																
	Actual								X							X	X	X	END						
A4 sted. vergunning	Proposed							O	O	O															
	Actual								X	END															
A5 kapmachtiging	Proposed						O	O	O																
	Actual								X	END															
A6 veiligheidscoordinatie	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O								
	Actual			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END					
C1 opt. Waterhuishouding	Proposed			O	O	O	O	O	O																
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	END											
C2 vispasseerbare stuw	Proposed			O	O	O	O	O	O																
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	END											
C3 ecol. Oevers	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O									
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END										
C4 herstel bos	Proposed				O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O									
	Actual				X	X	X	X														X	X	END	
C5 verwijderen gebiedsvr. mat.	Proposed				O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O									
	Actual				X	X	X	X	X	X												X	X	END	
C6 afvissen/ontslibben	Proposed													O	O	O	O								
	Actual											X	X	END											
C7 herorientering	Proposed					O	O	O	O	O	O	O	O	O											
recreatiestromen	Actual											X	X	X			X	X				X	X	END	
D1 wet. Monitoring	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O					
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	CONTINUING	
D2 monitoring ecosys.diensten	Proposed				O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O					
en socio-econ impact	Actual					X	X	X						X	X							X	+ 3 YEARS		
E1 commplan	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O							
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END	
E2 website	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O						
	Actual					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	+ 5 YEARS	
E3 social media	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O					
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END	
E4 infoborden	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O											
	Actual						X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X	END	
E5 infoavond en brochure	Proposed			O	O	O	O																		
	Actual						X	X							X	END									
E6 park app	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O						
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		+ 5 YEARS						
E7 part. Opkuis	Proposed					O	O	O		O	O	O		O	O	O									
	Actual						X				X						X	X	END						
E8 natuureducatie	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O					
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	CONTINUING	
E9 geschreven comm	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O		
	Actual				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END		
E10 kunst	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O										
	Actual			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END					
E11 films	Proposed			O	O	O										O	O	O							
	Actual										START		X							X	X	X	X	END	
E12 layman's report	Proposed																	O	O	O					
	Actual																				X	X	END		
E13 internat. Symposium	Proposed														O	O	O	O	O	O	O	O	O		
	Actual																	X	X	X	X	X	END		
F1 projectmanagment	Proposed			O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	
	Actual			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	END	
F2 bezoek LIFE+	Proposed			O							O	O			O	O									
	Actual				X			X				X			X		X						X	END	
F3 financ. audit	Proposed																						O	O	O
	Actual																							X	X
F4 after-life conservation plan	Proposed																						O	O	
	Actual																						X	X	X

Voor de werken met betrekking tot de ecologische herinrichting van oevers en het herstel van een structuurrijk boscomplex, moest rekening gehouden worden met de schoontijd. Dit is de periode van 15 maart tot juli waarin de broedtijd valt en de otters en bevers hun jongen werpen. Tijdens de schoontijd werden daarom geen ingrijpende werken uitgevoerd. Daarnaast bemoeilijkte de hoge waterstand in de bossen 's winters werken zoals het ruimen van puin.

2.1.2. Projectmanagement

Het ANB was *coördinating beneficiary* en heeft hiervoor een projectcoördinator (Veerle Campens en Katrijn Vannerum) voor 0,8 en projectmedewerker (Vincent Vervenne) voor 0,6 VTE aangeworven.

De overlegstructuur is weergegeven in onderstaand organigram.

2.1.3. Amendments to the agreement

In december 2016 werd een *Amendment to the agreement* aangevraagd en ontvangen eind maart 2017, omwille van:

- Actie C1 optimalisatie waterhuishouding: we meenden een extra installatie nodig te hebben voor het hydrologische beheer. Om deze installatie te kunnen bouwen, was een verlenging met 12 maanden wenselijk. De verlenging (1/09/2017 – 31/08/2018) heeft echter tot een beter begrip van de monitoring van het waterpeil geleid, waardoor een kosteloze oplossing uit de bus is gekomen.
- Voor actie E10 (bouw kunstwerk) diende er een budgetverschuiving te gebeuren voor ANB van personeel naar infrastructuur
- Door de verlenging waren extra acties mogelijk met resterend budget en konden de deels vertraagde actie C3/C6 toch uitgevoerd worden.

Zie ook hoofdstuk 5, actie C1, E10, C3-C6.

In mei 2018 werd een tweede *Amendment to the agreement* aangevraagd en ontvangen midden augustus 2018, omwille van:

- Verandering van naam en *legal identity* van projectpartner W&Z NV in De Vlaamse Waterweg NV.
- Een reallocatie van € 7.100 van budgetpost *Travel* en € 20.047 van budgetpost *Personnel* naar budgetpost *External assistance* (ANB). De *External assistance* kosten, bijvoorbeeld voor de organisatie van het internationaal symposium (E13) en voor de communicatieacties waren immers hoger dan verwacht. Ook de kosten van verbruiksgoederen stegen omdat er meer

educatief materiaal nodig was dan voorzien en de door de EC gevraagde bezoekerscamera's werden aangekocht.

2.1.4. Reeds aangeleverde rapporten:

- Inception report voor de periode: 1/09/2013-31/12/2013 , inclusief *partnership agreement*
- Progress report voor de periode: 1/01/2014-30/09/2014
- Midterm report voor de periode: 1/09/2013-31/01/2016
- Progress report voor de periode: 1/01/2017-01/05/2017

2.2 Evaluatie van het management systeem

Het project verliep over het algemeen vlot. De algehele samenwerking binnen Life+ Scalluvia werd door alle partners ervaren als soepel en constructief. Lead partner ANB communiceerde regelmatig en tijdig over alle acties die met het project te maken hadden. De tweemaandelijkse Dagelijkse Besturen waren aan een voldoende frequentie om alle lopende zaken op te volgen, te evalueren en bij te sturen waar nodig.

Iedere partner nam zijn verantwoordelijkheid op op zijn terrein: W&Z voor praktische terreinkennis, hun netwerk, communicatie, opkuis van een overgebleven chalet/ vakantiehuis en bouw van de stuwen. Ook hielpen ze mee met het denkwerk en de voorbereidingen rond de realisatie van de kunstwerken. De verandering van naam en wettelijke identiteit (De Vlaamse Waterweg NV) tijdens het laatste projectjaar had geen enkele invloed op de samenwerking. De gemeente Kruibeke stuurde vooral de Natuurouders aan, zorgde voor de nodige vergunningen en gebruikte haar eigen communicatiekanalen om acties van Life+ Scalluvia kenbaar te maken. Kruin ondersteunde het project met hun terreinkennis over de natuur, via de monitoring en infowandelingen/avonden. Kruin en de gemeente zorgden tevens voor het nodige lokale netwerk. ANB verzorgde de algehele coördinatie en management, trok de meeste acties en bewaakte de vooruitgang van alle acties.

Aangezien er zeer vaak werd samengewerkt met de Barbiergidsen, een lokale natuurgidsenvereniging, was er een vertegenwoordiger van de Barbiergidsen aanwezig op het DB en in de werkgroepen natuureducatie en communicatie. De verschillende partners waren ook vertegenwoordigd in de werkgroepen.

Vijf monitors hebben beurtelings ons project geëvalueerd. Dat belette ons enigszins om er een duurzame relatie mee op te bouwen en vergde steeds enige inwerkperiode. Het contact verliep overigens wel heel goed. De communicatie met de Commissie verliep via de brieven aan ANB als gevolg van een rapport.

3. Technisch gedeelte

3.1. Technische voortgang, per actie

Legende

	Doel volledig bereikt
	Doel gedeeltelijk bereikt
	Doel niet bereikt

3.1.1 A1: Opmaak bosbeheerplan

Scalluvia

Uitgebreid bosbeheerplan
(2016 – 2040)
De Polders van Kruibeke
Life+ Scalluvia
Life12 NAT/BE/000596

1

Activiteit	Doel	Resultaat
Opmaak bosbeheerplan	Een gedragen en wetenschappelijk onderbouwd geïntegreerd natuur- en bosbeheerplan voor de gebieden waarop het habitatherstel binnen dit LIFE+project betrekking heeft	Een gedragen en wetenschappelijk onderbouwd geïntegreerd natuur- en bosbeheerplan voor de gebieden waarop het habitatherstel binnen dit LIFE+project betrekking heeft
	Van	**Tot**
Looptijd	4e T 2013	3e T 2016

Activiteiten

Het uitgebreid bosbeheerplan werd opgemaakt in nauwe samenwerking met de experten van ANB en bevat ook het toegankelijkheidsplan dat resulteerde uit actie A2 en het monitoringsplan van actie D1. De voorbije jaren werd op geregelde tijdstippen feedback gevraagd aan de Beheercommissie Natuur KBR en aan de WG Natuur. In de beheercommissie zetelen ook wetenschappers van het Instituut voor Natuur- en Bos Onderzoek en de Universiteit van Antwerpen.

De openbare consultatie voor het beheerplan liep vervolgens van 4 april tot 4 mei 2016. Op 11 oktober 2016 werd het bosbeheerplan officieel goedgekeurd en trad het in werking. Alle partners ontvingen het goedgekeurde beheerplan en het is ook op de projectwebsite voor iedereen beschikbaar (http://scalluvia.eu/wp-content/uploads/2016/11/2016-Beheerplan-Scalluvia.pdf). Het is 24 jaar geldig en zorgt dus voor een stevige basis voor After LIFE. ....

Voor de alluviale bossen geldt er een nulbeheer, daarnaast wordt het waterpeilbeheer wel beheerd en worden resterende populieren periodiek geringd. De open plekken in het bos en de rietvegetatie op de oevers dienen regelmatig te worden gemaaid. In de overige bossen (9160) wordt selectieve ongelijkmatige hoogdunning toegepast en kunstmatige verjonging met inheemse soorten. De grachten aan de visvriendelijke stuw dienen opengehouden te worden. De paden, het speelbos en de recreatieve infrastructuur moeten veilig blijven en onderhouden.

Habitat en vegetatie worden elke 6 jaar gemonitord. Het visbestand elke 5 jaar.

De toegankelijkheidsregeling van actie A.2. is opgenomen in het beheerplan.

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

Het beheerplan voor Life+ Scalluvia is goedgekeurd in oktober 2016. De periodieke monitoring van de habitats vormt de basis tot eventuele bijsturing van de beheermaatregelen. Momenteel wordt, buiten LIFE, een natuurbeheerplan opgemaakt door studiebureau Sweco voor het hele gebied van de Polders van Kruibeke. Het beheerplan van Scalluvia zal hierin geïntegreerd worden. We verwachten dat het afgewerkt en goedgekeurd zal zijn tegen eind 2019. Het zal de basis vormen om het statuut van Vlaams natuurreservaat te verkrijgen voor de Polders van Kruibeke, met Life+ Scalluvia dat er deel van uitmaakt.

Timing beheerplan Polders van Kruibeke:

- Aanvangsbevel studiebureau: 10/06/2018
- Overlegmoment 1: 13/06/2018 (verslag in bijlage)
- overlegmoment 2: ten vroegste in november ‘18
- Voorstelling verkenningsnota aan de Beheercommissie KBR: 23/11/2018
- overlegmoment 3: februari/maart

- openbare consultatie: mei ‘19
- goedkeuring beheerplan: eind 2019
- goedkeuring door minister als natuurreservaat: medio 2020

3.1.2 A2: Verfijning bezoekersmanagementplan

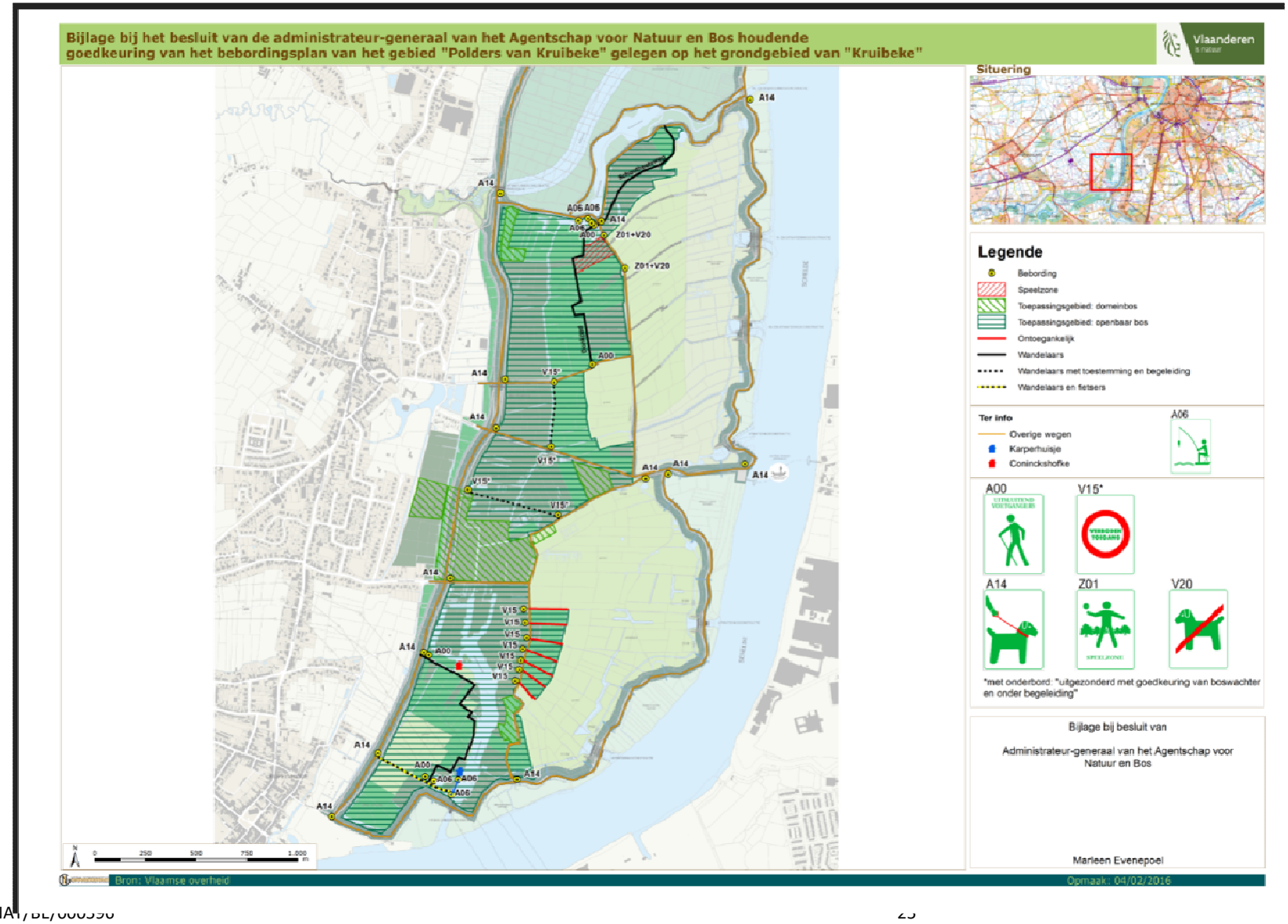

toegang Beverpad met toegankelijkheidspictogrammen

Vissteiger met toegankelijkheidspictogrammen

tweede toegang Beverpad met toegankelijkheidspictogrammen

Arcade toegang speelbos met toegankelijkheidspictogrammen

Activiteit	**Doel**	**Resultaat**
Bezoekersmanagementplan	Een praktijkgericht en gedragen bezoekersmanagementplan	• Een praktijkgericht en gedragen bezoekersmanagementplan opgenomen in het beheerplan • looproute • 3 wandelroutes • Wandelroute naar kunstwerk Liefkesboom
	Van	**Tot**
Looptijd	4e T 2013	okt 2014

Activiteiten

Aan de openbare wegen en de jaagpaden, zijn door de betrokken instanties verkeersborden geplaatst. Deze wegen werden plechtig geopend op 29/06/2014, met persbelangstelling. Veerle Campens heeft daar als puntgids het Scalluvia project toegelicht.

De WG toegankelijkheid (met de partners, gidsen, natuurouders, vissers, schepen van toerisme en jeugdbewegingen) heeft het bestaande bezoekersmanagementplan verfijnd en teruggekoppeld met de Beheercommissie Natuur KBR. Het toegankelijkheidsplan ging van kracht in oktober 2014 en is opgenomen op de website en in het beheerplan (A1). Zo is het ook "After Life" verzekerd. Het toegankelijkheidsplan werd bijgevoegd bij het eerste Progress report.

De toegankelijkheidsborden werden vervolgens in 2014 uitgezet op terrein (actie E4). Dit was nodig door de hoge recreatieve druk die niet strookte met onze natuurdoelen. Ze geven duidelijkheid op het terrein wat kan en wat niet kan en geven onze boswachter meer juridische slagkracht tijdens het terreintoezicht. Op 29 juni 2014 werden de wandel- en fietspaden feestelijk geopend (buiten Life):

https://sigmaplan.be/nl/nieuws/eindelijk-proeven-van-de-polders-in-kruibeke-op-29-juni/

Deze regeling bevat de aanduiding en het gebruik van de toegankelijke boswegen en het speelbos. Ook de locaties waar er gevist kan worden, werden bepaald. Deze WG was uiterst nuttig om de betrokkenheid, het wederzijds begrip en het belang van deze groepen aan te duiden. Onze visserijbioloog heeft vervolgens nog een aantal info-avonden gehouden voor de vele vissers. Onze boswachter en de lokale politie houden toezicht op terrein. De partijen waarmee we aan tafel gezeten hebben, zijn tevreden en leven het plan na. Er zijn echter vele bezoekers die moeilijk te bereiken zijn, aangezien ze van ver komen of niet aangesloten zijn bij een of andere vereniging. Na een intensieve campagne in het gebied vorig jaar zijn het aantal inbreuken drastig gedaald, maar nog steeds is er sprake van loslopende honden, stroperij, wildkamperen en vandalisme. Dit is spijtig genoeg in alle natuurgebieden zo.

In 2016 maakte Sport Vlaanderen (voormalige BLOSO) op basis van deze toegankelijkheidsregeling een looproute die werd geopend en waarvan een brochure beschikbaar is. Ook op de website van Scalluvia wordt hiernaar verwezen: http://scalluvia.eu/nieuw-loopomloop-kruibeke/ .

Toerisme Oost-Vlaanderen heeft op haar beurt 3 wandelroutes uitgestippeld in het gebied waarvoor zij vanaf 2017 ook een brochure verspreiden. Dit alles gebeurde in samenwerking met ons. Pictogrammen voor de 3 routes werden uitgezet op terrein.

De vereniging 'tij heeft voor het kunstwerk de Liefkesboom een wandeling uitgestippeld (zie actie E10: Kunstroute) en hiervoor een brochure gemaakt: http://scalluvia.eu/brochure-liefkesboom/ .

De vier natuurpaden in de Polders (beverpad, donkpad, Schoutheetepad, pad ten noorden van Kruibeekse kreek) zijn in 2017 afgesloten voor ruiters en fietsers met voetgangerssluizen. In de zomer van 2018 is de voetgangerssluis aan de toegangsweg van het Coninckshofke rolstoelvriendelijk gemaakt. In plaats van een knuppelpad te voorzien, werd het beverpad opgehoogd (zie ook C7). Het pad tussen de Lange Gaanweg en Verkortingsdijk is afgesloten met prikkeldraad aan beide kanten. De poorten aan Chalet Pien en aan de Blauwe Gaanweg zijn weggehaald en er kwam prikkeldraad langs de weg. Ook in 2017 kwamen straatnaamborden in het gebied en km- aanduidingen op de jaagpaden voor de hulpdiensten.

Op 26 augustus 2017 is het kunstwerk Arcade ingehuldigd (zie ook E10). De Arcade vormt letterlijk en figuurlijk de brug tussen de bewoonde wereld en de natuur en betekent echt een toegangspoort naar het gebied. Ze staat daarbij op een cruciale plaats, op de kruising van een druk bezochte weg met de nieuwe ringdijk. Deze ringdijk vormt een muur tussen het dorp en het natuurgebied. De Arcade doorbreekt deze en nodigt de mensen effectief uit om de elzenbroekbossen te bezoeken.

Buiten Life+ Scalluvia heeft de gemeente in november 2017 de eerste van 3 hondenlosloopzones geopend om loslopende honden in de Polders te beperken. Eveneens buiten LIFE+ bouwt De Vlaamse Waterweg in Rupelmonde een intensieve visvijver naast de Polders waarheen de visclub kan verhuizen zodat de kweekput after-LIFE kan ingericht worden als amfibieënpoel (was voorzien binnen actie C3). Beide acties kunnen op veel bijval rekenen.

In oktober 2018 (After Life) werd er een gracht langs een weg breder uitgegraven om toegang tot het bos te bemoeilijken. Boswachter en politie houden toezicht in het hele gebied.

3.1.3 A3: Participatieve invulling tijdscapsules

tijdscapsule Coninckshofke

tijdscapsule Liefkesboom

tijdscapsule Karperhuisje over vleermuizen

tijdscapsule sporenpad

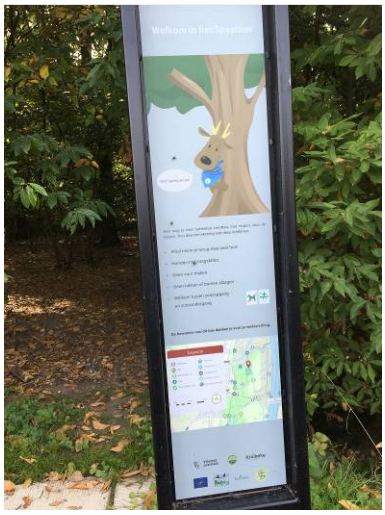

tijdscapsule speelbos

tijdscapsule elzenbroekbossen

tijdscapsule visvriendelijke stuw

inhuldiging tijdscapsule Coninckshofke

Activiteit	Doel	Resultaat
Gedragen en kwalitatieve invulling van tijdscapsules, die de bezoekers laten kennismaken met het gebied.	• 2 workshops • Technische invulling tijdcapsules	• 1 workshop • Technische Invulling tijdscapsules • 7 informatiepanelen • 1 inhuldiging tijdscapsules
	Van	**Tot**
Looptijd	nov 2014	juni 2017

Activiteiten

De inhoud van de infoborden voor de tijdscapsules werd opgemaakt door ANB, de Barbiergidsen, Kruin en W&Z op basis van de resultaten uit de workshop Palaveren over de Polders die doorging op 20 november 2014 en werd bijgewoond door de Natuurouders, Barbiergidsen, Kruin, de Heemkundige kring (een vereniging die probeert de lokale geschiedenis levendig te houden), oudere inwoners, enz. Uit deze workshop kwamen twee locaties duidelijk naar voren met een specifieke invulling; enerzijds het Coninckshofke aan de Rupelmondse Kreek waar het verhaal van het gebouwtje zelf en de kreek kan verteld worden (vroeger en nu) en anderzijds aan de Lange Gaanweg waar een stuw wordt aangelegd en

men een mooi zicht heeft op de broekbossen. Hier kan het verhaal van de broekbossen zelf gebracht worden. Om tot de definitieve inhoud van de tijdcapsule te komen bleek een tweede workshop niet nodig. Bij de opmaak werd wel input gevraagd voor tekst en beeldmateriaal aan lokale geschiedkundigen. Ook W&Z heeft hier inhoudelijk aan meegewerkt. In overleg met alle partners is ook besloten om op diverse andere locaties bijkomende informatieborden te plaatsen die bepaalde realisaties of bezienswaardigheden in het Scalluvia-gebied meer duiden. Het communicatiebureau Craafs heeft de lay-out van alle verzamelde foto's en teksten verzorgd.

Er werden informatiepanelen ontworpen over de volgende onderwerpen:

1. Speelbos
2. Liefkesboom (kunstwerk op de kunstroute)
3. Elzenbroekbos (één van de twee tijdcapsules die uit de participatieve workshop zijn gekomen)
4. Coninckshofke en Rupelmondse Kreek (de tweede van de twee tijdcapsules die uit de participatieve workshop zijn gekomen)
5. Sporenpad (loopt door het bos De Kooi, over een belangrijk wandelpad tussen Bazel en het veer
6. Vismigratie bij de visvriendelijke stuw en Ervin (kunstwerk)
7. Later werd er aan het Karperhuisje een infopaneel toegevoegd over de vleermuizen.

Op 23 maart 2015 werd tijdens een bezoek van de gouverneur van Oost-Vlaanderen de tijdscapsule van de Rupelmondse Kreek ingehuldigd. Het was de 300ste verjaardag van de Rupelmondse Kreek. Naast de gouverneur hebben ook de burgemeester, Wim Dauwe (W&Z), Dirk Gorrebeek (Barbiergids) en Veerle Campens (ANB) een speech gegeven. In de promotie en de speech van ANB werd er verwezen naar Life+ Scalluvia.

Op 28 juni 2017 werden de deelnemers aan de werkgroep van 2014 uitgenodigd op het inhuldigingspicknick van de tijdscapsule het Coninckshofke (ter vervanging van een tweede/derde workshop). Op dat moment werden ook de insectenhotels van de scholieren onthuld (actie E.7).

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

De workshop voor de uitwerking van de tijdscapsules heeft zeker en vast bijgedragen tot mede-eigenaarschap van projectgebied en tot het eerste kunstwerk 'de Liefkesboom'. De locatie van de Liefkesboom, onder de lindeboom, was vroeger een geliefde ontmoetingsplek voor verliefde koppeltjes.

De tijdcapsules werden in 2016 genomineerd voor de Henry Van de Velde award. Deze award gaat over de waarde en de impact van design op onze economie, onze maatschappij en het klimaat. Henry Van de Velde was een Belgische kunstschilder, ontwerper, vormgever en architect die leefde van 1863 tot 1957.

Het Coninckshofke en het Karperhuisje kregen een peter toegewezen, een vrijwilliger die toezicht houdt op de huisjes en meteen de boswachter contacteert bij vandalisme.

3.1.4 A4: Aanvraag stedenbouwkundige vergunning C3

De stedenbouwkundige vergunning werd aangevraagd op 16/04/2015 en ontvangen op 12/11/2015. Ook een conformverklaring van het technische verslag voor grondverzet en een grondstofverklaring voor het slib werden in de zomer van 2015 ontvangen.

3.1.5 A3: A5: Aanvraag kapmachtiging C3 en C4

In het kader van het bosherstel (C4) werden geen bomen gekapt waarvoor een kapmachtiging nodig was. Een aanvraag voor kapmachtiging werd bijgevolg niet ingediend. De kapmachtiging voor C3 werd aangevraagd in januari 2015 en ontvangen op 19.02.2015. De werken startten pas in 2016.

3.1.6 A6: Veiligheidscoördinatie werken

In maart 2014 werd binnen W&Z een nieuwe raamovereenkomst afgesloten met veiligheidscoördinator Veto en Partners nv om de infrastructuurwerken op te volgen. In het kader van Scalluvia ging het concreet om een veiligheidsplan en -coördinatie voor de aanleg van diverse stuwen waaronder een visvriendelijke stuw en gronddammen (C1 en C2).

Het ANB heeft een raamovereenkomst voor veiligheidscoördinatie met EVEKA bvba. Dit werd aangesproken voor de oeverherprofilering (C3).

3.1.7 C1 en C2: Optimaliseren waterhuishouding en inrichten vispasseerbare stuw

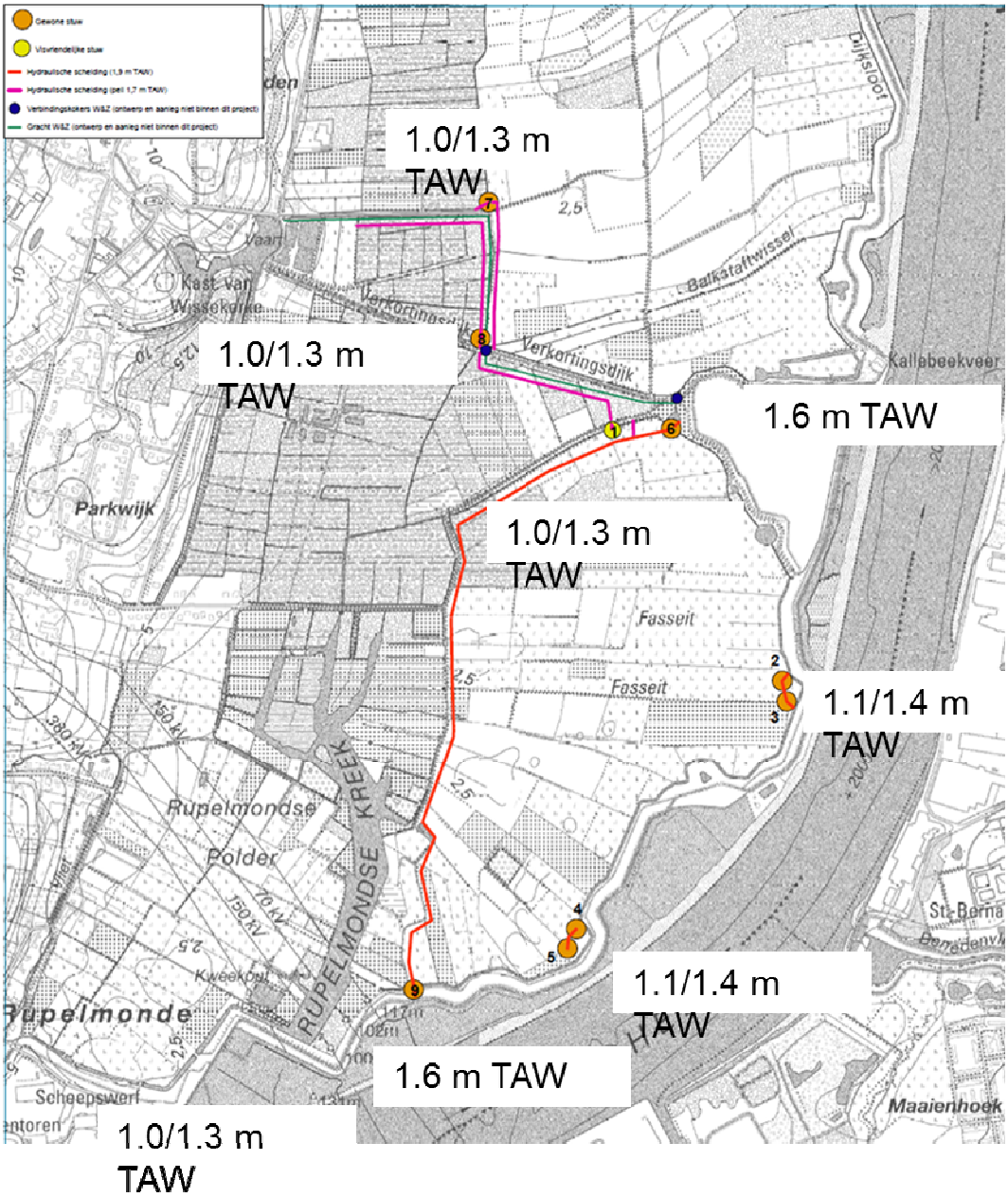

Uitvoering gronddammen

Stuw Lange Gaanweg

Kantelstuw verkortingsdijk

Vaste stuw met schotbalken

Visvriendelijke stuw – nevengeulen

Visvriendelijke stuw – vast stuw

Bovenaanzicht visvriendelijke stuw

Overzichtstabel C1 en C2: Optimaliseren waterhuishouding en inrichten vispasseerbare stuw	**Doel**	**Resultaat**
Gronddammen	gebied volledig hydrologisch scheiden ten voordele van HT3150 en HT91E0	ongeveer de helft minder gronddammen aangelegd, op andere plekken namen de opgehoogde wegen de functie over
Stuwen	3	3
visvriendelijke stuw voor vrije vismigratie	1	1
	Van	**Tot**
Looptijd	3e T 2013	febr. 2016

Omschrijving

Een aangepaste hydrologie is een uiterst belangrijke randvoorwaarde voor het behoud en ontwikkeling van habitats 3150 en 91E0 om verdroging, verruiging en eutrofiëring tegen te gaan. De aanleg en het hydrologisch isoleren van een hoofdafwateringsgracht gaat zowel de verdroging en verruiging van het habitat 91E0 als de eutrofiëring van de Rupelmondse kreek tegen en heeft een belangrijke functie bij de afwatering van oppervlaktewater van het hinterland doorheen de Polders naar de Schelde. Met 3 regelbare stuwen kan de gewenste vernatting van de alluviale bossen onafhankelijk bekomen worden. Door de aanleg van een vispasseerbare stuw wordt vrije vismigratie weer mogelijk tussen de Schelde en de polders van Bazel en Rupelmonde waardoor een aanzienlijke areaaluitbreiding ontstaat voor trekvissen van de Schelde. Deze vrije vismigratie is o.a. van belang voor paling, maar ook met het oog op de spontane herkolonisatie van doelsoort kleine modderkruiper.

Uitvoering en resultaten

De werken onder C1 en C2 werden parallel uitgevoerd door eenzelfde aannemer. De samengevoegde overheidsopdracht tussen het ANB en W&Z werd ondertekend op 11 december 2014. De deadline in de lijst van milestones staat op 1 oktober 2013. Doch de timing voor het ondertekenen werd afgestemd op de reële timing voor de aanbestedingsprocedure voor 'Optimalisatie Waterhuishouding Polders van Bazel en Rupelmonde', met besteknummer 16EI1433. De stedenbouwkundige vergunning voor dit dossier werd verkregen op 7/11/2013. Naast de aanleg van de stuwen en gronddammen voor de optimalisatie van de bossen van Scalluvia, werden ook vijf andere stuwen opgenomen voor de optimalisatie van een weidevogelgebied (buiten Life). De opdracht werd daarom onderverdeeld in drie deelcontracten:

- Deelcontract 1 is de visvriendelijke stuw die ANB betaalt in het kader van Scalluvia (stuw nr1 op de kaart).
- Deelcontract 2 zijn de aanleg van de 5 stuwen in het weidevogelgebied, betaald door ANB, niet in het kader van Scalluvia. (stuwen nrs 2-6 op kaart)
- Deelcontract 3 is het deel dat W&Z financiert in het kader van Scalluvia, nl. de aanleg van 3 stuwen (stuwen nrs 7-9 op kaart).

Het bestek werd gepubliceerd op 30/06/2014 en op 14/08/2014 werden de offertes geopend. Herbosch-Kiere diende de voordeligste regelmatige offerte in. De kennisgeving voor het binnenhalen van de opdracht door Herbosch-Kiere werd gegeven op 3/10/2014. Aangezien, om kosten te besparen, de werken best uitgevoerd worden in een periode met laag water, werd gewacht tot de volgende zomer. De sluiting van de opdracht vond plaats in de loop van juli 2015, rekening houdend met de uitvoeringsperiode. Volgens de lijst van milestones van de applicatie staat de deadline op 15/11/2013, maar dit bleek in de praktijk niet haalbaar te zijn.

Op 1 augustus 2015 is het effectieve aanvangsbevel gegeven aan Herbosch-Kiere voor de realisatie op terrein. De uitvoering ging erg vlot en in de loop van oktober 2015 werd reeds de laatste hand gelegd aan de 4 stuwen. Op 8 oktober, in aanwezigheid van monitor An Bollen, werd het kantelmechanisme geplaatst in de betonnen stuw. In de loop van november werden de gronddammen gerealiseerd die mee zorgen voor de hydrologische scheiding. In tegenstelling tot wat voorzien was in de applicatie zijn er minder gronddammen aangelegd. Een deel van de rol als hydrologische scheiding kon worden overgenomen door de aanliggende kasseiwegen die bij heraanleg voldoende hoog waren voorzien. De 4 stuwen werden gebouwd zoals voorzien.

Het was de eerste keer dat een dergelijk systeem voor vispassage werd aangelegd in Vlaanderen. Naast een vaste stuw in de gracht, werden vijf kleine stuwtjes naast elkaar gebouwd. Deze stuwtjes staan telkens dwars op de aanvoerende waterloop georiënteerd en monden allemaal uit op een nevengeul die verbonden is met het stroomafwaarts gelegen gedeelte van de waterloop. De vijf kleine stuwtjes zijn elk op zich apart manueel regelbaar en hebben elk een specifiek peil waarop ze optimaal werken. Op die manier wordt het waterverlies beperkt om het optimale waterpeil in de stroomopwaarts gelegen broekbossen zo lang mogelijk te behouden. De waterloop zelf mondt uit in de Schelde via een sluis met een aantal kiertjes waardoor vispassage mogelijk is bij bepaalde momenten van de tijcyclus.

Op 19/02/2016 werden de stuwen voor het eerst ingesteld. In de loop van januari 2016 werden op elke stuw permanente plaatjes aangebracht met de logo's van Scalluvia, LIFE en Natura2000. ANB en W&Z kwamen tot een regeling voor het beheer van de stuwen. Voor de bediening van de stuwen werd een handleiding opgemaakt die in het beheerplan is opgenomen. De hele waterhuishouding wordt verder nauwgezet gemonitord. Het onderhoud, de bediening en monitoring gebeuren door ANB. De voorlopige oplevering heeft plaatsgevonden op 24 oktober 2016. De definitieve oplevering volgde een jaar later. Volgens de lijst van milestones van de GA staan de voorlopige en definitieve oplevering respectievelijk op 15/09/2014 en 31/12/2014, aangezien de werken later dan voorzien werden uitgevoerd, schoven deze

data eveneens op. Dit heeft echter geen negatieve invloed gehad op de totale uitvoering van deze actie binnen Life+ Scalluvia.

In mei 2017 werd lekverlies vastgesteld bij een deelstuw van de visvriendelijke stuw. Midden september 2017 werden deze lekken hersteld door Herbosh-Kiere: de schuiven werden beter afgesloten en de aarde werd tegen het beton aangedrukt om lekken daar te verminderen. Omdat we er vandalisme vaststelden, is de toegang met draad verhinderd. De draad is te openen met een slotsysteem zoals aan de weides.

Ook werd in 2017 de geul richting Schelde aan de uitlaatsluis op de Rupelmondse kreek voor het eerst vrijgemaakt (buiten LIFE) door W&Z. Deze bestaande uitlaatsluis maakt deel uit van het gecontroleerd overstromingsgebied en is gebouwd om, na een overstroming, de elzenbroekbossen en de kreek zo snel mogelijk te ontwateren richting Schelde, zodat de invloed van het Scheldewater op de kwetsbare habitats zoveel mogelijk beperkt blijft. Deze geul slibt echter zeer snel dicht. Ook is er waarschijnlijk een probleem met een hoge nalevering van fosfor uit het slib van de kreek. Een regelmatige doorspoeling van de geul zou het dichtslibben vertragen en de fosforconcentratie verminderen. Dit gebeurt via het opstuwen en vervolgens loslaten/doorspoelen van het aanwezige water in de kreek eind november, na het groeiseizoen en voor het begin van het stormseizoen. Dit heeft als voordeel dat er geen vervuild water door de kreek of de bossen moet gestuurd worden.

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

De monitoring aan de visvriendelijke stuw toont aan dat het systeem goed werkt (zie D1). Regelmatig zal de ondiepe en smalle nevengeul handmatig moeten uitgegraven worden om dichtgroeien te voorkomen. De visvriendelijke stuw is zeer site specifiek en kan niet zomaar in een ander gebied worden toegepast. After-LIFE zullen nog enkele grachten ontslibd worden om anoxische bodemcondities te voorkomen die de vismigratie belemmeren. Het slib kan gebruikt worden als bouwstof voor het bouwen van dijken door DVW.

De eerste overstroming van het gecontroleerd overstromingsgebied KBR op 3/1/2018 leerde dat de afwatering te traag verloopt. Het heeft enkele dagen geduurd vooraleer de streefpeilen in de broekbossen (1,3 – 1,4 m TAW) terug gehaald werden. De gracht ‘Balkstaftwissel’ werd tijdens de inrichting van het overstromingsgebied op 2 plaatsen dichtgegooid, maar lijkt nu geschikt om de afwatering te versnellen. Daarom zal de gracht weer worden geopend en zal er door DVW after Life een instelbare constructie gebouwd worden aan beide zijden van deze gracht om de broekbossen sneller te laten ontwateren na een overstroming.

3.1.8 C3: Ecologische herinrichting oevers

Rupelmondse Kreek voor herinrichting

Rupelmondse Kreek tijdens de werken

Rupelmondse Kreek na herinrichting

Rupelmondse Kreek na herinrichting

visarendnest in populier

visarendnest in pyloon

Overzichtstabel C3: Ecologische herinrichting oevers	**Doel:** fundamentele bijdrage aan habitat 3150 en het leefgebied van Purperreiger, Woudaap, Kleine modderkruiper, Bittervoorn, Blauwborst	**Resultaat**
Rupelmondse kreek • Verwijderen oeverbeschoeiing • Kappen bomen en struiken op oever • Herprofileren oevers	4069 m oevers	• Oeverbeschoeiing verwijderd • bomen en struiken op oevers gekapt • 3500 m: niet bij beverburchten of plekken met reeds gunstige vegetatie, stukken rechte oever bewaren voor ijsvogel
Kweekvijver • Verwijderen oeverbeschoeiing • Kappen bomen en struiken op oever • Herprofileren oevers	amfibieënpoel	uitgesteld naar after-LIFE (zie tekst)
oeverafschuining L-vormige vijver • Verwijderen oeverbeschoeiing • Kappen bomen en struiken op oever • Herprofileren oevers	Amfibieënpoel	• Oeverbeschoeiing verwijderd • bomen en struiken op oevers gekapt • oevers geherprofileerd • ontslibd (actie C.6.)
kunstnest visarend	extra actie	2 kunstnesten
Habitattype	3150 = 10,23 ha	3150 = 9,7 ha in 2018, 11,02 ha in 2022
Doelsoorten		De werken aan de waterpartijen dragen bij tot een beter habitat voor vissen, zoals kleine modderkruiper en bittervoorn. De onderwaterplanten, het dood hout in het water zorgen voor betere leefomstandigheden. De oevervegetatie die er zal komen, zorgt voor een beter leefgebied voor woudaap, purperreiger en blauwborst. Zie actie D1.
	van	**tot**
Looptijd	feb 2014	sept 2016

Omschrijving

De ecologische herinrichting van oevers was nodig ter hoogte van de Rupelmondse kreek en in 2 voormalige visputten grenzend aan de Bazelse en de Rupelmondse kreek.

Op veel plaatsen in de Rupelmondse kreek was de oever steil (en verstevigd/beschoeid) en de ondiepe waterzone beperkt tot een smalle rand van ca. 20 cm. De oevers van de 2 voormalige visputten waren volledig beschoeid. Herprofilering van de oever was nodig voor het herstel van het habitattype 3150 met de ontwikkeling van water- en moerasvegetaties (geleidelijke ondiepe oeverzones) als leefgebied voor o.a. doelsoorten woudaap en purperreiger en als buffer tegen eutrofiëring.

Het selectief kappen van bomen en struiken langs de oever was nodig om de gewenste oeverstructuur te realiseren en de ongunstige effecten van overschaduwing en bladval tegen te gaan. Een beperkte hoeveelheid bomen en struiken, dood hout en wortels langs de oeverlijn is dan weer gunstig voor habitatdiversiteit en fauna (o.a. doelsoorten ijsvogel en blauwborst).

Uitvoering en resultaat

Deze actie verliep zoals gepland, echter vertraagd omdat de medewerker niveau B tijdelijk wegviel. Begin februari 2014 en op 30/06/2014 werden de oevers vanop het water afgevaren ter voorbereiding van de opmaak van het bestek. Zo was het mogelijk om de oeverbeschoeiing duidelijk te kunnen waarnemen in de winter en de aanwezige watervegetatie in de zomer. Er werd een kaart opgemaakt en profielen getekend waar de oevers zouden worden afgeschuind. Een technisch verslag voor grondverzet werd aangevraagd en verkregen, net als een kapmachtiging, een stedenbouwkundige vergunning en een afwijking op het soortenbesluit door de aanwezigheid van bever en otter. Mits een Vereenvoudigde Onderhandelingsprocedure Met Bekendmaking werden er 5 offertes ontvangen. Van de reguliere offertes bood Ghent Dredging veruit de laagste in prijs. Na een bijkomende vraag voor prijsverantwoording, werd de opdracht aan Ghent Dredging gegund. De raming lag tussen het bedrag van de offertes in en was *in se* dus goed geraamd.

Op 8/08/2016 startte Ghent-Dredging met het weghalen van de oeververstevigingen en het afval en het afgraven van de oever van de Rupelmondse Kreek. Gelet op de aanwezigheid van zeggevegetaties, dikke eiken, elzen en beverburchten werd er 3.500 m in plaats van 4.069 m oever heringericht. Het afval werd echter overal weggehaald. Na de werken werd er in december 2016 door de arbeiders van ANB op de afgegraven oeverzones Italiaans raaigras ingezaaid en oeverzegge (200 stuks), riet (200 stuks) en kleine lisdodde (100 stuks) geplant om te voorkomen dat de zones in het voorjaar zouden worden gekoloniseerd door wilgen. Op 15/09/2016 heeft het ANB waterplanten van een nabijgelegen poel (in de Fasseit) verhuisd naar 3 locaties in de Rupelmondse kreek om de onderwatervegetatie extra te helpen ontwikkelen. Het gaat om gedoornd hoornblad, haarfijn fonteinkruid, schedefonteinkruid, gekroesd fonteinkruid, veenwortel. Het maaien van de oevers werd opgenomen als maatregel in het beheerplan. De regelmaat van het maaien is afhankelijk van de activiteiten van de bevers. We vreesden dat vraat door Canadese ganzen en Nijlganzen de vegetatieontwikkeling op de afgeschuinde stukken van de Rupelmondse kreek zou bedreigen, maar anno 2018 is de oevervegetatie zeer goed ontwikkeld.

Purperreiger wordt regelmatig gespot, net als de Visarend. Daarom werd er in november 2016 een kunstnest voor Visarend in een hoge populier aan de kreek geplaatst door Panboom. Het gaat om een ijzeren wiel dat werd ingevlochten met takken. In de week van 16 mei 2017 heeft Elia, de netwerkbeheerder, op vraag van ANB een tweede kunstnest geplaatst in een pyloon aan de Rupelmondse kreek.

Het afval en de vegetatie rond de L-vormige vijver (ten W van de Bazelse Kreek) werd half november 2016 weggehaald, vervolgens werd de vijver ontslibd (actie C.6) en werden de oevers afgeschuind. In het najaar van 2019 zal een bijkomende oever ecologisch ingericht worden waar nu hoge populieren opstaan. De vergunningsaanvraag is hiervoor in opmaak.

Aangezien er op de kweekvijver (vierkante visvijver naast Rupelmondse kreek) nog een visclub actief is die pas verhuist wanneer ze beschikt over een nieuwe stek, buiten het natuurgebied gelegen, moesten we de ecologische inrichting hiervan uitstellen after-LIFE. Immers, de eerste omgevingsvergunning voor die

nieuwe visput werd afgekeurd. Sinds 1 juni 2016 is het voor bepaalde werken verplicht om een bekrachtigde archeologienota bij de vergunningsaanvraag te voegen. W&Z (sinds 1 januari De Vlaamse Waterweg NV) diende voor de tweede poging tot vergunning een bureau aan te stellen om deze archeologienota op te maken. De vergunningsaanvraag voor de nieuwe visput werd uiteindelijk ingediend op 22 november 2016. Bericht van volledigheid en ontvankelijkheid werd verkregen op 16/12/2016. De vergunning werd ontvangen begin mei 2017. Aannemer R. De Roeck kon de werken starten in november 2017. Voor het ontwerp van de kantine en de omgeving (parking, inrit en groeninfrastructuur) diende een architect ingeschakeld te worden. De omgevingsvergunning voor de aanleg van deze bijhorende kantine en parking werd ontvangen op 19/11/2018. In het najaar van 2019 zal met starten met de bouw van de kantine. In de winter kan de visclub verhuizen en kunnen de werken aan de kweekvijver plaatsvinden. Voor deze werken is er reeds een vergunning en een contract met Ghent Dredging, het budget is voorzien.

De vergunning voor de werken aan de kweekvijver is onderdeel van de vergunning voor actie C.3. De ecologische inrichting van de kweekvijver is een deelopdracht van het contract met Ghent Dredging en het budget is hiervoor dus reeds voorhanden. Alles is dus klaar voor de aanvang van de werken. Het is enkel wachten op de verhuis van de visclub en goede weersvoorspellingen.

Figuur 3: technische tekening kunstnest (zwart) Pandion op pyloon (grijs) van Elia

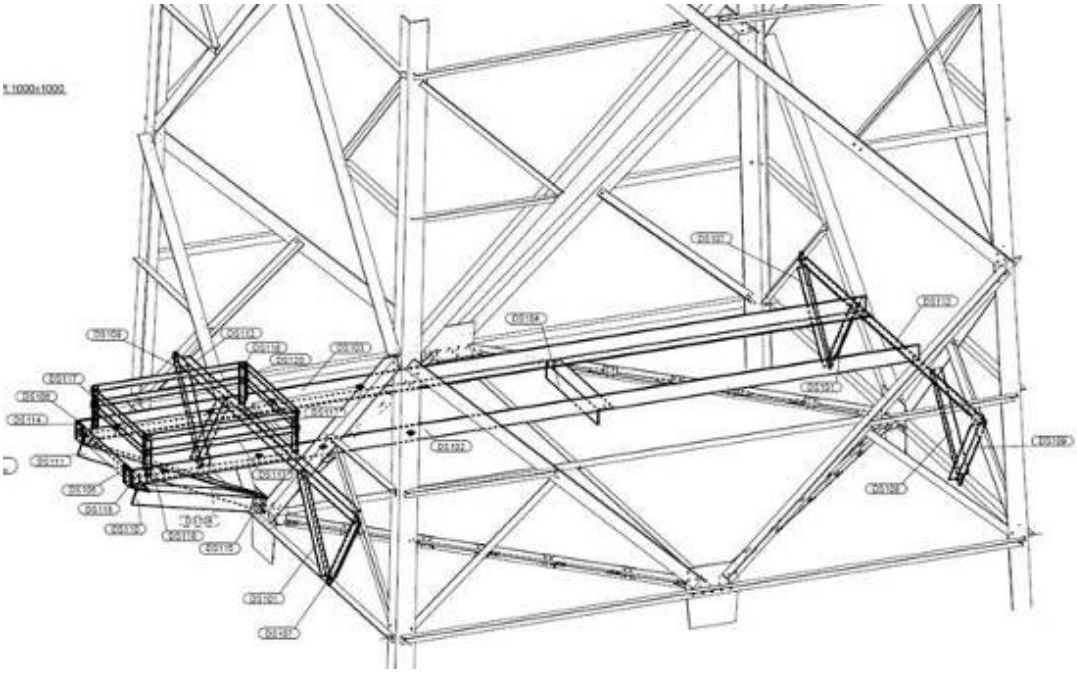

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

In 2018 is kikkerbeet waargenomen op verschillende plekken aan de oevers van de Rupelmondse kreek. Deze kensoort wijst erop dat de kreek, nauwelijks 2 jaar na de werken, al habitat 3150 geworden is!

Herhaaldelijk kappen van bomen en struiken langs de oevers is sterk afhankelijk van de impact van de bevers en daardoor moeilijk te voorspellen, maar is opgenomen in het beheerplan.

De ecologische inrichting van de kweekput zal after_LIFE uitgevoerd worden in de zomer van 2019, om bovenvermelde reden.

3.1.9 C4: Herstel structuurrijk boscomplex

**

exotenverwijdering 2014

exotenverwijdering 2018

exotenbestrijding 2018 door vrijwilligerswerkgroep

exotenverwijdering 2014

Overzichtstabel C4: Herstel structuurrijk boscomplex (HT91E0) en karakteristieke soortensamenstelling	**Doel**	**Resultaat**
Verwijderen exoten en gebiedsvreemde beplanting	Ruimte voor soorten typisch voor habitat	Er zijn 2 rondes geweest: 2014 en 2018, vrijwilligers verwijderen Japanse duizendknoop, reuzebalsemien en bereklauw vanaf 2017
Aanplanten van onderetage met inheemse struiken	Verdringen exoten en ruigtekruiden en bevorderen verticale structuur	Hazelaar aangeplant in 2014 waar nodig, Groot hoefblad in 2017
Ringen populieren	Dood hout	Opgenomen in beheerplan in fases, eerste maal 2018
Habitattype 91E0	79,64 ha	40,3 ha in 2018 naar 69 ha in toekomst. overige 10 ha wordt 9160, want te hoog gelegen dus te droog
	van	**Tot**
Looptijd	maart 2014	aug 2018

Omschrijving

Door het voormalig gebruik zijn er op heel wat percelen in de omgeving van de Rupelmondse Kreek en de Bazelse Kreek exotische beplantingen aanwezig. Deze hebben een negatieve invloed op de karakteristieke vegetatie, doordat deze exotische beplantingen de plaats innemen van de autochtone flora.

Uitvoering en resultaat

Een gedetailleerde inventarisatie werd uitgevoerd in de omgeving van de Rupelmondse Kreek in 2011 en in de omgeving van de Bazelse kreek in 2012. Hierbij werd de locatie van exotische/gebiedsvreemde beplanting op kaart aangeduid. Ook werd aangeduid hoe het plantmateriaal moet verwijderd worden: manueel, door middel van kraan, …. Deze actie werd uitgevoerd binnen de deadline (=sept. 2016).

Vele populieren werden reeds verwijderd in 2011-2012. De overige zullen in verschillende fases worden geringd door onze eigen arbeiders om steeds voldoende dood hout in het bos te hebben. Een aantal zeer grote exemplaren werden behouden om het bos meer structuur te geven. In 2018 werden voor de eerste maal populieren geringd.

In maart 2014 werden op verschillende percelen door de ANB-arbeiders hazelaars aangeplant om de verspreiding van Japanse duizendknoop te bestrijden en andere ruigtekruiden tegen te gaan langs o.a. de Lange Gaanweg en de Rupelmondse Kreek. De sociale werkplaats Natuur- en Landschapszorg vzw is op 18/08/2014 gestart met het verwijderen van exoten op terrein en eindigde op 13/01/2015. Zoals voorzien in het bestek, werden alle percelen rondom de Rupelmondse kreek uitgekamd. Het groenafval werd ter plaatse gelaten om het terrein zo weinig mogelijk te beschadigen. Daardoor heeft de gemeente geen materiaal hoeven te leveren voor hakselen en verwijderen. Het ging vnl. om bamboe, laurierkers, coniferen, liguster, sneeuwbes. Een tweede exotenbestrijdingsronde in 2017/2018 werd opgenomen in het beheerplan en het bestek ‘optimalisatiewerken Scalluvia’. In het kader van dit bestek heeft de Wase Werkplaats in februari en maart 2018 partijen bamboe en sneeuwbes aangepakt in de bosrand langs de Blauwe Gaanweg. De bamboe werd op gemakkelijk te bereiken plekken volledig uitgegraven en afgevoerd om te verhinderen dat stukjes wortelstok weer zouden schieten.

De vegetatiewerkgroep (een lokale vrijwilligersgroep) kapte tweewekelijks de reuzenbereklauw tot in de wortel in de noordelijke uitloper van Scalluvia (HT 9160). In september 2017 was de soort daardoor onderdrukt, de komende jaren wordt dit verder opgevolgd. Japanse duizendknoop wordt afgekapt. Groot hoefblad werd aangeplant om Japanse duizendknoop weg te concurreren. Reuzenbalsemien wordt uitgetrokken. Langs het kastanjebos aan het Schoutheetepad blijft de reuzenbalsemien zich echter handhaven. De vegetatiewerkgroep heeft dit in 2018 aangepakt. De getijdenwerking met het brakke water werkt in het voordeel van de bestrijding van deze soorten, anderzijds begunstigen overstromingen de zaadverspreiding.

Plekken met Japanse duizendknoop werden na maaien in 2018, bedekt met een worteldoek.

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

De overige partijen bamboe, die minder in het zicht staan, zal de ANB terreinploeg after-LIFE aanpakken na de eenmalige bloei, omdat de bestrijding dan effectiever is. Binnen het bestek ‘optimalisatiewerken Scalluvia’ volgt De Wase Werkplaats vzw de exotenbestrijding op in de periode 2018-2022. Daarnaast blijft ook het vrijwillige exotenteam van de vegetatiewerkgroep actief om Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw systematisch te onderdrukken.

3.1.10 C5: Verwijderen gebiedsvreemd materiaal en illegale constructies

gebiedsvreemd materiaal 2014

opruimen afval 2014

gebiedsvreemd materiaal in het elzenbroekbos 2014

afval verzameld aan de rand van het bos, klaar om opgehaald te worden 2014

Afval verzameld voor ophaling 2014

Afval opgehaald 2014

Overzichtstabel C5: Verwijderen gebiedsvreemd materiaal en illegale constructies.	**Doel**	**Resultaat**
Gunstige condities voor habitattype 91^{E}0	4 ha	4 ha
puin ruimen	alles verwijderen	> 90 ton
Nazorg Wase Werkplaats vzw		8,02 ton
Extra		Afgraven werfweg (buiten LIFE)
HT 91E0	4 ha	4 ha
	van	**tot**
Looptijd	4^{e} T 2013	aug 2018

Omschrijving

Door het voormalig gebruik zijn er in heel wat percelen in de omgeving van de Rupelmondse Kreek en de Bazelse Kreek omvangrijke hoeveelheden gebiedsvreemd materiaal en illegale constructies aanwezig die de bodem verstoren waardoor de karakteristiek abiotiek en vegetatie niet of slechts gedeeltelijk tot ontwikkeling kunnen komen.

Uitvoering en resultaat

Volledig uitgevoerd binnen deadline (=sept. 2016). Zoals voorzien in het bestek werden alle percelen rondom de Rupelmondse kreek uitgekamd.

- De opdracht van ANB voor het handmatig verwijderen van afval werd toegewezen aan de sociale werkplaats JOMI vzw. Zij leverden het werk op op 8/04/2015.
- De opdracht van ANB voor het machinaal verwijderen van grote stukken werd toegewezen aan REKA en opgeleverd op 26/03/2015. Er werd meer dan 90 ton afval uit de bossen gehaald.
- De gemeente Kruibeke heeft een aantal extra containers besteld voor de afvoer, maar niet aangerekend op Life+ Scalluvia.
- In 2018 ruimde De Wase Werkplaats vzw binnen het bestek 'optimalisatiewerken' nog resterende kleinere partijen puin op.

De Chalet van Pien in de kooi is, wegens onbekende redenen, afgebrand op 30 juli 2014. De restanten en bijhorende koterijen werden volledig verwijderd in opdracht van W&Z door Grondwerken Beck Hector en opgeleverd op 19/12/2014.

Een extra werk dat W&Z heeft uitgevoerd, buiten Life+ Scalluvia, is het verwijderen van de werfweg die in het verleden werd aangelegd voor de aanleg van de ringdijk van het gecontroleerd overstromingsgebied. Deze werfweg ligt op de rand van het elzenbroekbos en werd de voorbije periode minstens uitgegraven tot op het oorspronkelijke niveau van het historische maaiveld, dus op sommige plekken lager dan de oorspronkelijke weg die er lag. Dit heeft geen financiële impact op Scalluvia.

Nabeheer en prognose resultaten na 5 jaar

Er blijft nog steeds enig inert afval in de bodem verstopt zitten diep in de bossen (zoals ijzer, golfplaten, beton, stenen) overgroeid door de vegetatie, maar vormt geen hinder voor de bezoeker, fauna of de ontwikkeling van 91E0. Het is weghalen ervan zou meer beschadiging veroorzaken aan het bos dan het er te laten zitten.

3.1.11 C6: Afvissen en verwijderen bodemwoelende vissoorten

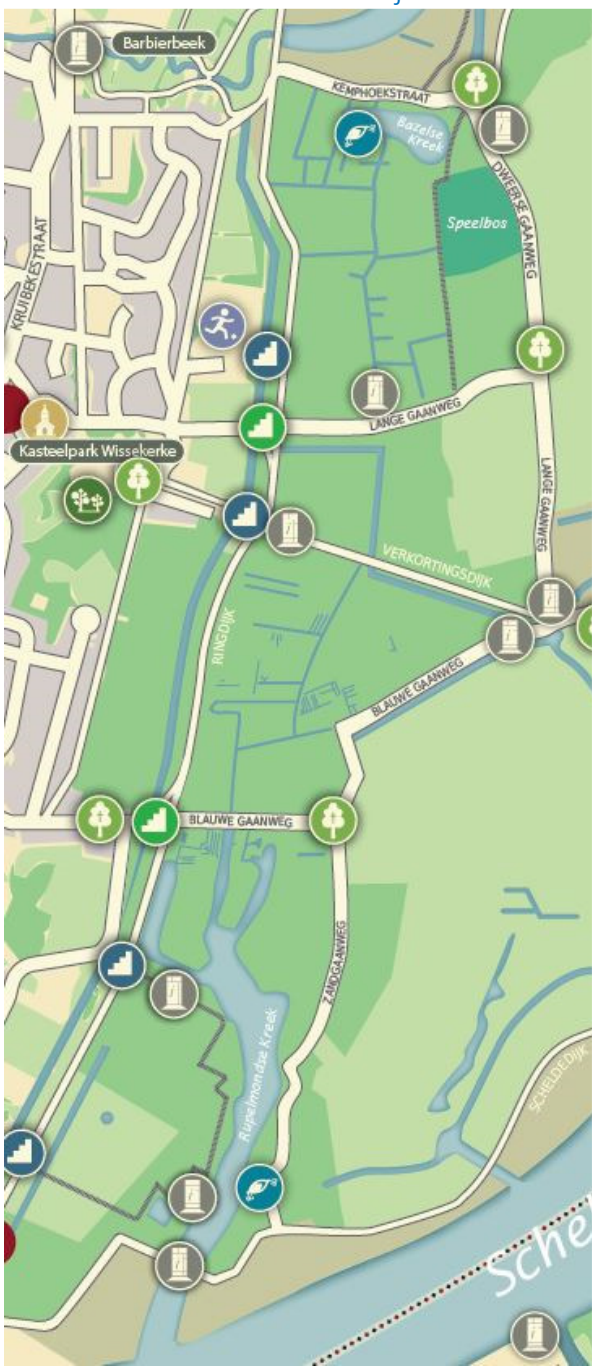

afvissing Bazelse Kreek

visdemo 2015

uitzetting kleine modderkruiper

Overzichtstabel C6: Afvissen en verwijderen bodemwoelende vissoorten in Rupelmondse kreek, Bazelse kreek, kweekvijver en L-vormige vijver	**Doel: vestiging onderwaterplanten en gezond visbestand**	**Resultaat**
afvissen bodemwoelende vissen	snoek-zeelt-rietvoorn visbestand	kosteloos
Extra: introductie snoek	snoek-zeelt-rietvoorn visbestand	6000 jonge snoeken
Extra: introductie kleine modderkruiper	nieuwe populatie stichten	39 exemplaren uit nabije populatie. After-life worden er nog uitgezet.
Extra: Introductie waterplanten in Rupelmondse kreek	Vestiging onderwaterplanten	Zie actie C.3.
Habitattype 3150	10,23	9,66 ha met verwachte evolutie tot 11,02 ha
	van	**tot**
Looptijd	mei 2014	sept 2017

Omschrijving

Visclubs hebben grote hoeveelheden bodemwoelende soorten als karper en brasem uitgezet. Daardoor is de verhouding van prooivis-roofvis uit balans, de biodiversiteit verarmd en zijn onderwaterplanten en moerasvegetatie afwezig, op enkele door de voormalige visclub aangeplante drijfbladplanten na.

Uitvoering en resultaat

Het elektrisch afvissen van de Rupelmondse kreek vond al plaats in 2012. Tegelijk werd via elektrisch vissen het visbestand gemonitord (T0 voor Rupelmondse Kreek). Er werd zoetwaterspons gevonden op een dode eik in de Rupelmondse kreek. Dit duidt op een goede waterkwaliteit. Bittervoorn was reeds talrijk aanwezig. Het afvissen en verwijderen van bodemwoelende vissoorten en de monitoring van het visbestand van de Bazelse kreek (T0 voor Bazelse Kreek) en de L-vormige vijver (T0 L-vormige vijver), vond in 2014 tweemaal plaats: eenmaal in het voorjaar (20 en 22/05/2014), eenmaal in het najaar (op 14 en 16/10/2014). Eerst werden de fuiken geplaatst, een deel werd ook elektrisch afgevist en opgemeten: het aantal vissen en de lengte en gewicht per vissoort. Twee dagen later werden de fuiken opgehaald en werd afgevist en opgemeten wat de vorige dag niet was gelukt. Er werden zo goed als geen bodemwoelende vissoorten aangetroffen in de Bazelse kreek, bijgevolg dienden er geen verplaatst te worden. Deze monitoring werd zonder kosten voor de EC uitgevoerd. Voor het volledige rapport zie actie D.2.

Via het INBO werden 6.000 zesweekse snoeken uitgezet in de Rupelmondse Kreek in de zomer van 2016. Jonge snoekjes prederen op blauwbandgrondel, zonnebaars en andere minder gewenste soorten, zo helpen ze mee om het nog in opbouw zijnde visbestand in de juiste richting te sturen (snoek-zeelt-rietvoorn).

Tijdens de vismonitoring werd in de L-vormige vijver een laag slib vastgesteld van 30-50 cm. Van 5 tem 7 oktober 2015 werden er voor het tweede jaar op rij fuiken geplaatst in de L-vormige vijver en werd er zoveel mogelijk vis van L-vormige vijver naar Bazelse Kreek verhuisd om het slib te kunnen verwijderen. Het ophalen van de fuiken werd gecombineerd met een demonstratie voor kinderen op 6/10/2015. Er werden drie klassen van lokale lagere scholen ontvangen voor een uurtje uitleg over de vissen die gevangen werden in de fuiken:

- 10u: Vrije basisschool OLV te Kruibeke (L5a - 26 lln)

- 13u Basisschool Reynaert (graadsklas 5/6 - 28lln)
- 14u: Vrije basisschool OLV te Kruibeke. (L5b - 25 lln)

Aangezien de bodemwoelende vissoorten kosteloos werden weggehaald door ANB zelf, kon het budget voor deze actie, na goedkeuring van het 1e Progress Report door de EC (Ref. Ares(2015)1720973 - 23/04/2015), besteed worden aan het ontslibben van de L-vormige vijver in november 2016 (zie ook actie C3). Op 22/06/2017 zetten INBO en Alain Dillen er snoek uit, alsook in de gracht langs de Blauwe Gaanweg.

Omdat de kleine modderkruiper niet in de Rupelmondse kreek aanwezig is en er ook niet meteen kan migreren van nabije populaties, is hij op 18 september 2017 geïntroduceerd vanuit een gezonde populatie in een nabijgelegen natuurgebied (Moerbeke-Waas). 39 individuen van gevarieerde afmeting werden door ANB visserijbioloog Alain Dillen uitgezet (zie video http://scalluvia.eu/39-kleine-modderkruipers-voor-de-rupelmondse-kreek/). Zo zijn we tegemoetgekomen aan het rapport "genetisch onderzoek op kleine modderkruiper in Vlaanderen" dat stelt dat "Het aantal individuen in sommige populaties erg laag is en er moet worden gestreefd naar een uitbreiding van het aantal populaties, zowel demografisch als geografisch. Hierdoor kan ook de graad van isolatie tussen de bestaande populaties verlaagd worden" (De Gelas et al. 2017, INBO).

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

After-LIFE zullen nog meer kleine modderkruipers uitgezet worden, afkomstig uit een kweekprogramma van het INBO en van de ANB visserijbioloog. Als het kweken niet zou lukken, overwegen we een nieuwe translocatie van een andere locatie uit dezelfde meta-populatie. Zo hopen we een leefbare populatie te kunnen bereiken.

3.1.12 C7: Heroriëntering recreatiestromen met duidelijke zonering

Karperhuisje voor opknap

Karperhuisje met vleermuiskasten

uitkijkheuvel aan Karperhuisje in Sigma-huisstijl

Karperhuisje na opknap

Herstelde boomgaard aan Coninckshofke

Speelbos na veiligheidssnoei

Visplekken Rupelmondse kreek

bouw vissteigers Bazelse Kreek

Coninckshofke voor opknap

Coninckshofke na opknap

toegankelijkheidsbord

toegankelijkheidsborden

Toeristische kaart Polders van Kruibeke

Overzichtstabel C7: Heroriëntering recreatiestromen met duidelijke zonering	**Doel**	**Resultaat**
Aanleg van onthaalknooppunten	2	• Aanleg onthaalpunt Coninckshofke met herstel hoogstamboomgaard met lokale rassen • Aanleg zomerverblijfplaats vleermuizen Karperhuisje met uitkijkheuvel Rupelmondse kreek
Aaanleg vlonderpad	100 m	Beverpad opgehoogd, geen vlonderpad
Aanleg visplaatsen	3	• 3 visplaatsen aan Rupelmondse kreek door Ghent Dredging • 3 vissteigers aan Bazelse kreek door eigen arbeiders
Zonering speelnatuur (niet voorzien)	niets	Extra: Scalluvia speelbos aangeduid en veiligheidssnoei uitgevoerd
toegangspoorten	7	7
Afsluiting met ursusdraad	2000 m	Geen afsluiting geplaatst, wel grachten verdiept tussen weg en bos
Toegangsborden	7	7
Toegankelijkheidsborden	35	35
Looptijd	3e T 2015	Tot juli 2018 voor veiligheidssnoei speelbos

Omschrijving

Gezien de specifieke geografische context en moeilijke maatschappelijke ontstaansgeschiedenis van de Polders van Kruibeke, is het toelaten van een zekere recreatie in het projectgebied noodzakelijk voor een maatschappelijk draagvlak. Een essentieel onderdeel van het bezoekersmanagementplan is het sturen van bezoekersstromen zodat de beleving van het gebied door recreanten kan samengaan met de vooropgestelde natuur- en veiligheidsdoelen.

Uitvoering en resultaat

Vanaf 2015 en volgend op A3 is de werkgroep toegankelijkheid nog een aantal keren samengekomen binnen het kader van het Dagelijks Bestuur om te beslissen over o.a. het Karperhuisje, het Coninckshofke en het speelbos. Aangezien hiervoor geen externen nodig waren, werd dit als een vast punt besproken in het DB. De resultaten zijn terug te vinden in de verslagen van het DB. Tussen ANB en W&Z vonden er twee overlegmomenten plaats (op 10 augustus 2015 en op 9 november 2015) ter concrete voorbereiding van het inrichten van de twee tijdcapsules in het Scalluvia-gebied, en voor andere aanvullende elementen die gekoppeld zijn aan bepaalde paden en de visstekken, alles in de typische huisstijl van het Sigmaplan.

Op 21/11/2016 werd het bestek voor 'Leveren en plaatsen recreatieve infrastructuur' door W&Z aanbesteed (met besteknummer 16EI/16/45) aan SOGA. Binnen deze opdracht vallen de recreatieve elementen die deel uitmaken van de 7 toegangsborden en de 7 tijdscapsules, maar het omvat ook extra tegels, een trap aan de uitkijkheuvel, banken en infodragers. Ook het produceren van de bedrukte infopanelen vallen binnen deze opdracht. De tijdcapsules leren de bezoekers iets over het verleden, het heden en de toekomst van de plek.

Een voormalige vakantiewoning aan de kreek, het Karperhuisje, is in de nazomer van 2016 hersteld en ingericht als zomerverblijfplaats voor vleermuizen door Motion Planet. Dit zomerhuisje werd gespaard van de afbraak om zijn sympathieke "look" en zeer stevige, duurzame constructie. Kinderen zullen tijdens de beverwandeling ongetwijfeld hun fantasie de loop laten aangaande de bewoners van dit sprookjeshuis.

De toegang tot het verblijf werd bemoeilijkt door een brede gracht om vandalisme te voorkomen en de vleermuizen ongestoord te laten (uitgevoerd tijdens de werken onder C.3.). De aanpassing van het huisje omvatte volgende werken: vervaardigen en hangen van 12 nieuwe luiken met aan hun achterzijde vleermuizennestkasten. Luiken en deuren werden in het groen geschilderd. Binnen in het openstaande huis werden 6 extra vleermuizennestkasten opgehangen. De zoldering werd hersteld en op de zolder werd een kerkuilennestkast geplaatst. De uil kan deze nestkast bereiken via twee niet afgesloten, ruime ronde vensters van de zolderverdieping. Naast het Karperhuisje werd door de vroegere eigenaar een uitkijkheuvel aangelegd, deze werd hersteld door Ghent-Dredging tijdens de werken aan de oevers (C3) waardoor men vanop deze heuvel een prachtig panorama over de Rupelmondse kreek heeft. Tegelijk werden door Ghent Dredging de 3 visplaatsen aan de Rupelmondse kreek aangelegd. Over de grachtjes kwamen vastgemaakte bruggen. In plaats van een vlonderpad langs de Rupelmondse kreek, dat kostelijk is in aanleg en minstens ook in onderhoud en zeker in een bosrijke omgeving snel degradeert, werd er gekozen voor ophoging van het bestaande pad met grond dat tijdens de oeverafschuining vrijkwam. Afsluitingen zijn minder geschikt voor een natuurgebied, in plaats daarvan werden er op sommige plaatsen grachten gegraven of verbreed door Ghent Dredging (+- 350m) tijdens uitvoering C.3. of door de Wase Werkplaats tijdens uitvoering C.4. (100m) of werden er een zevental houten toegangspoortjes gezet om ongewenste recreanten buiten te houden. Deze toegangspoorten werden door de arbeiders van ANB geplaatst en kosten worden niet geclaimd. Het budget dat overbleef werd gebruikt voor het degelijke herstel van het Coninckshofke.

ANB heeft het herstel van de tijdscapsule 'Coninckshofke' laten opmaken door architectenbureau Stil(l)architectuur en vervolgens aanbesteed, via een overheidsopdracht onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, bij Versluys die werd uitgevoerd tussen 23 januari en 15 maart 2017. Het huisje werd gestript en prachtig hersteld. Er kwamen 2 vogelkijkwanden, 2 picknicktafels in de Sigmahuisstijl. ANB bracht de structurele verbeteringen aan het Coninckshofke aan. W&Z voegde daarna de Sigmahuisstijlelementen toe zoals de tegels en picknicktafels. Het communicatiebureau Jusbox richtte het Coninckshofke verder in als studeerkamer van mascotte Xavier de Ree met boeken, posters en fiches over de dieren in en rond de Rupelmondse kreek. Op woensdag 28 juni 2017 verzamelden 50 medewerkers (Barbiergidsen, Kruin, Natuurouders Kruibeke, de genodigden voor de 'palaveren over de Polders' workshop (A.3.) en leerlingen van het Sint-Jorisinstituut) voor de opening van het Coninckshofke. Aan de zijgevel hangen hotels voor solitaire bijen die de eerstejaars van het Sint-Jorisinstituut in Bazel timmerden in de vorm van een polderdier: bever, konijn, eekhoorn en vleermuis (actie E.7.). In samenwerking met ANB, zijn in opdracht van Kruin daarna door The Planet een extra educatieve installatie met boomstammetjes en infofiches over de bomen in het gebied ontworpen en opgehangen in het Coninckshofke (voorjaar 2018). Om de net aangeplante fruitbomen te vrijwaren werd de vrije toegang tot de boomgaard aan het Coninckshofke verhinderd door een gracht. Een brugje over de gracht laat begrazing met schapen en onderhoud van de fruitboomgaard toe. Het herstel van de boomgaard gebeurde in maart 2018 binnen het bestek 'optimalisatiewerken Scalluvia' door de Wase Werkplaats vzw (actie C.4.). 9 nieuwe fruitbomen (appel, peer, kers en pruim) van oude lokale rassen zijn aangeplant met bescherming tegen vraat door bevers (1 ras kon niet geleverd worden en zal in het najaar van 2018 geplant worden). Jan Van Bogaert van arboretum Hof ter Saxen gaf advies over de fruitrassen en het snoeien van de hoogstamfruitbomen. Kruin zal voor de snoei instaan, de sapopbrengst (1200 euro van 15 bomen) zal lokaal worden verkocht en zal de kosten van het onderhoud en het persen net dekken. ANB sloot voorjaar 2018 een gebruiksovereenkomst af met Sven Van Wauwe om de boomgaard door schapen te laten begrazen.

Een 0,4 ha stuk bos op de hoek van de Kemphoekstraat en de Dweerse Gaanweg met weinig natuurwaarde (populieren, Amerikaanse eik en tamme kastanje) kreeg de bestemming van speelbos. Eind juli 2018 voerde Bosbouw Van Geyte er een veiligheidssnoei uit. Het dode hout werd verzaagd en gerangschikt tot speelelementen en een centrale ontmoetingsplaats (houten krukjes, stam als bank).

In juni 2018 zijn 3 houten vissteigers aan de Bazelse kreek aangelegd, twee langs de kant van de weg bereikbaar via trapjes en één aan de overkant langs het wandelpad, bereikbaar voor minder mobiele vissers. Enkel de materiaalkosten worden geclaimd, de kosten voor de werkuren van het ANB personeel niet.

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

Kruin zal de boomgaard onderhouden, ANB heeft een overeenkomst met Sven van Wauwe voor begrazing door schapen. Via een peter-en meterschap, toegekend aan Pierre Van Hul van Kruin, garandeert ANB een goede nazorg voor de tijdscapsules Coninckshofke en Karperhuisje. Hiervoor is een overeenkomst tussen ANB en de peter opgesteld. De gemeente heeft een toeristische kaart opgesteld waar de tijdscapsules en het beverpad duidelijk te zien zijn. Zie bijlage voor een versie met een hogere resolutie.

3.1.13 D1: Wetenschappelijke monitoring

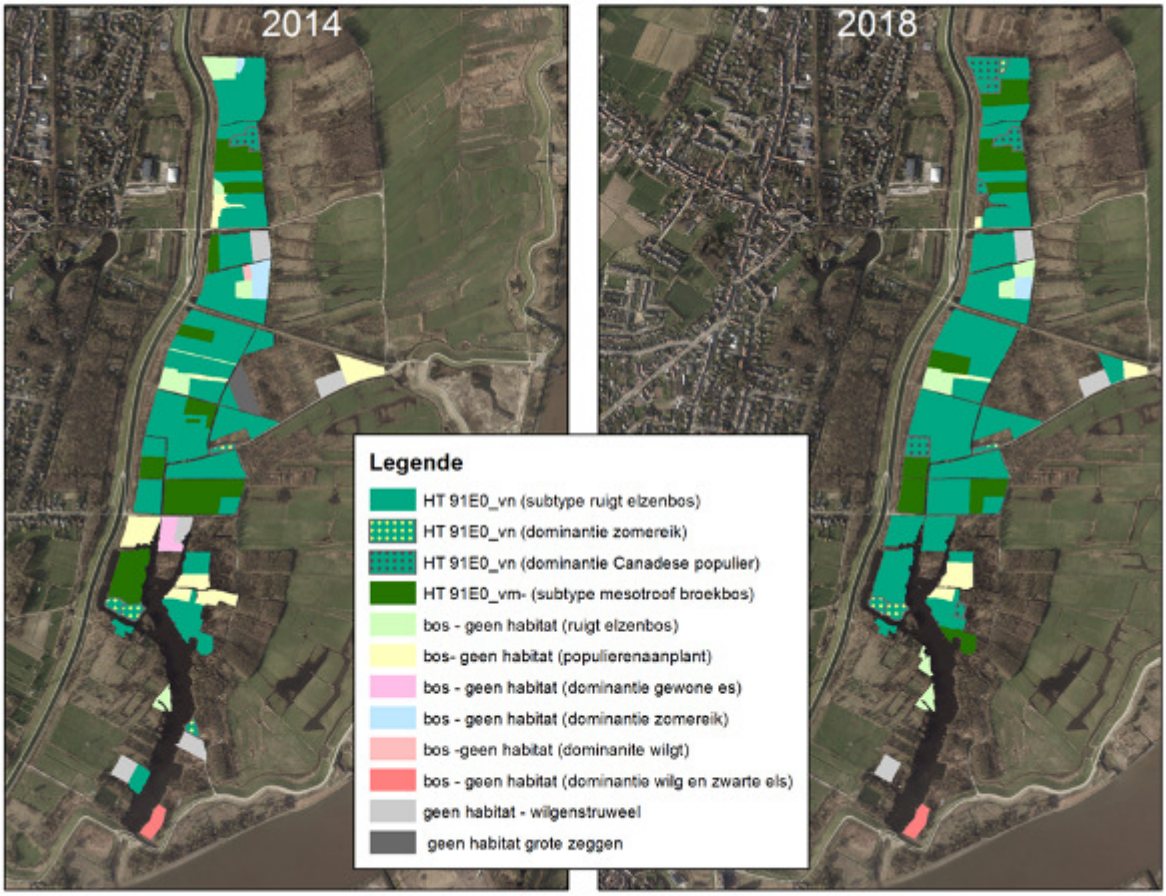

Actie D1	Doel	Resultaat
	79,64 ha HT 91E0	40,30 ha met verwachte evolutie tot 69,18 ha Overige HT 9160: 3,78 ha Geen natuurdoelen binnen tijdsbestek beheerplan: 5,26 ha
	10,23 ha HT 3150	9,66 ha met verwachte evolutie tot 11,02 ha
	Positieve trend voor bittervoorn, kleine modderkruiper, blauwborst, purperreiger, ijsvogel en woudaap.	Positief voor alle soorten
Jaarverslagen van de Beheercommissie Natuur KBR	5	• 1 jaarverslag Beheercommissie Natuur KBR • T0 en T1 rapport habitatkartering • TO en T1 rapport visstandbeheer • Gegevens over broedvogelmonitoring vismigratie, peilbeheer • Rapport slibanalyse
	van	**tot**
Looptijd	sept 2014	juni 2018

Omschrijving

Doordat het volledige gebied is ingekleurd als Vogel- en Habitatrichtlijngebied met strikte compensatierichtlijnen vanuit de instandhoudingverplichtingen, is een gedegen wetenschappelijke monitoring van de verschillende habitats en soortengroepen uit de bijlagen van de Vogel- en Habitatrichtlijn noodzakelijk. Het Agentschap voor Natuur en Bos is belast met de monitoring en doet hiervoor beroep op het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en op vrijwilligers (o.a. van de projectpartner Kruin vzw). In het beheerplan (zie A.1.) zijn een inventaris en een monitoringsplan opgenomen. Grond- en oppervlaktewater, de ontwikkeling van bos- en watervegetatie, de populaties broedvogels, overwinterings- en doortrekvogels en de visfauna worden opgevolgd. Er is een grondige monitoring voor alle parameters gedaan bij de start (vóór de uitvoering van de acties) en op het einde van LIFE+ Scalluvia. De hydrologie, de vis- en avifauna werden ook doorlopend gemonitord tijdens het project.

Uitvoering en resultaat

Hydrologie

De oppervlaktewaterpeilen worden in de broekbossen opgevolgd op 4 meetpunten uitgerust met een hydrostatische datalogger. De grondwaterpeilen worden met behulp van hydrostatische dataloggers opgevolgd in 8 piëzometers. De grond- en oppervlaktewaterkwaliteit werd in 2015, 2016 en 2018 onderzocht.

Sinds februari 2016 worden de oppervlaktewaterpeilen in de broekbossen opgestuwd in de periode oktober – juni. In 2016 werd het peil ingesteld op 1,2 m TAW, in 2017 en 2018 op 1,3 m TAW. Dit is respectievelijk 20 en 30 cm hoger dan de vroegere peilen. In de zomer worden de stuwpeilen verlaagd tot 1,1 mTAW, ca. 10 cm hoger dan vroeger, om de bodems van de bossen oppervlakkig te laten uitdrogen in functie van fosforbinding.

Sinds het instellen van de stuwen in 2016 blijven de oppervlaktewaterpeilen in het voorjaar langer hoog staan. Toch zakken ze meestal reeds voor het instellen van het zomerpeil onder stuwpeil (droge periode in april en mei). In de zomer en het najaar zakken de oppervlaktewaterpeilen soms diep onder het stuwpeil. De evapotranspiratie (verdamping) is dus groter dan de aanvoer (kwel + neerslag). Dit is zeker het geval in het noordelijk broekbosgebied. De hogere oppervlaktewaterpeilen veroorzaken een stijging van de grondwaterpeilen. Dit is zeker het geval voor de gemiddelde voorjaarsgrondwaterpeilen die van 20 tot 30 cm stijgen. De oppervlaktewaterkwaliteit vertoont te hoge P-gehaltes in het voorjaar. De hoge P-gehaltes zijn zeer uitgesproken in de brede grachten met een dikke sliblaag, maar ook de Rupelmondse kreek kent in de zomer P-gehaltes die 10 x hoger liggen dan de milieukwaliteitsnorm. Voor het overige voldoet de waterkwaliteit doorgaans wel aan de gelden ecologische milieukwaliteitsnormen.

Het grondwater in de elzenbroekbossen wordt gekenmerkt door zeer hoge mineraalgehalten. Zowel Ca^{2+} en HCO^{3-}, als Na^{+} en Cl^{-} vertonen hoge concentraties. De elektrische geleidbaarheid haalt waarden tussen 1000 en 3000 µS/cm. Het eerste jaar na het instellen van de hoger peilen werd geen effect op de grondwatersamenstelling vastgesteld.

Habitatkartering $91^{E}0$ en 3150

In de zomer van 2014 (T0-meting) werden de bossen in het wetlandgedeelte gebiedsdekkend gekarteerd. Alle percelen met dominantie van bomen ouder dan 10 jaar werden onderzocht. Er werd onderscheid gemaakt tussen habitatwaardige *(91E0)* en niet habitatwaardige bossen op basis van onderstaande criteria :

- Oude bossen (ontstaan vóór ca. 1850), of tamelijk oude bossen (ontstaan vóór 1930) met dominantie van zwarte els en/of gewone es.
- Bossen ontstaan tussen 1930 en 1960 met voldoende sleutelsoorten aanwezig in de kruidlaag.
- Bossen jonger dan 40 jaar zijn geen habitat.

De habitatwaardige bossen werden gedetailleerder onderzocht waarbij volgende aspecten werden ingeschat: horizontale structuur, aandeel dood hout, soortensamenstelling.

Sinds de kartering in 2014 is de definitie van de habitattypes in Vlaanderen gewijzigd. We hanteren voor de T1-meting de methode zoals beschreven in de “Bossleutel” (Vandekerkhove et al., 2016). De percelen waarvan in 2014 een uitgebreide opname (volledige soortenopname + Londo-bedekking en structuurkenmerken) werd gemaakt, werden in 2018 opnieuw gekarteerd op dezelfde wijze. Percelen die in 2014 niet uitgebreid werden gekarteerd maar waarvan de ondergroei wees op het habitattype 91E0 werden in 2018 wel uitgebreid gekarteerd. In 2014 werden 95 percelen onderzocht en op 56 percelen een uitgebreide vegetatieopname gemaakt. In 2018 werden 89 percelen bezocht en op 66 percelen een uitgebreide vegetatieopname gemaakt.

De beoordeling van de habitatkwaliteit gebeurde aan de hand van de criteria voor de lokale staat van instandhouding (T'Jollyn et al. (2009) en verdere uitwerking in Bosch et al. (2012)).

Bij de beoordeling van de lokale staat van instandhouding (de habitatkwaliteit) gelden meerdere criteria om habitatstructuur, mate van verstoring en soortensamenstelling te meten.

In totaal werden in de onderzochte percelen 203 hogere plantensoorten genoteerd, 133 in 2014 en 183 in 2018. De hogere soortenaantallen in 2018 kunnen worden verklaard door het hoger aantal onderzochte percelen en een reële toename van de soortenrijkdom. Een aantal voormalige tuinen (met veel aangeplante soorten) ontwikkelen gestaag in de richting van alluviale bossen en werden in 2018, in tegenstelling met 2014, wel als habitattype 91E0 beschouwd. De soortenrijkdom van de kruidlaag lag in 2018 gemiddeld 7,7 soorten per perceel hoger dan in 2014. Daartegenover staat dat de gemiddelde bedekking van de kruidlaag afnam met 16,2%. De totale bedekking en het gemiddeld aantal soorten in de struiklaag wijzigde tussen 2014 en 2018 weinig. De bedekking van typische soorten voor het ruigte elzenbos (91E0_vn) haalt op een aantal percelen in 2018 niet meer de 30%, terwijl dit in 2014 nog wel het geval was (vooral in het noordelijk broekbosgebied). Enkele van deze percelen worden echter gekarteerd als (minder ontwikkeld) mesotroof elzenbroek (91E0_vm). Deze ontwikkeling hoeft dus niet per se negatief te zijn en dient verder onderzocht te worden. De vernatting heeft in het noordelijk deel geleid tot een afname van de bedekking in de kruidlaag en een toename van kale grond en pioniersoorten. Ook dit aspect kan nader onderzocht worden. Op bijna alle percelen komen meer dan 3 typische soorten voor de kruidlaag van ruigte elzenbossen voor. Voor dit criterium scoren dan ook bijna alle percelen in beide jaren positief. De totale bedekking van de boomlaag daalde gemiddeld met 7% terwijl het aantal soorten in de boomlaag iets toenam. Vooral de bedekking van typische boomsoorten is ongunstig. Deze ongunstige score heeft meerdere redenen. Ten eerste zorgt de essenziekte voor een sterke afname, maar ook de verhoogde windworp als gevolg van vernatting leidt er toe dat op vele percelen de typische boomsoorten geen 70% meer bedekken (wel steeds meer dan 50%). Om na te gaan of de hogere grondwatertafel reeds een impact heeft op de vegetatiesamenstelling in de broekbossen, vergeleken we het aantal freatofyten (grondwaterafhankelijke plantensoorten) in 2014 met het aantal in 2018 en per perceel het gewogen gemiddelde van het Ellenberg vochtgetal van de kruidlaag. Het aantal freatofyten is op de onderzochte percelen gestegen. Gemiddeld zijn er per perceel 3,4 grondwaterafhankelijke soorten bijgekomen tussen 2014 en 2018. Gemiddeld komen er op de habitatwaardige percelen in 2018 13,5 freatofyten voor. Het gemiddeld vochtgetal is in 2018 gelijk aan 7 (op een schaal van 9). Het steeg op de onderzochte percelen gemiddeld met 0,74 sinds 2014.

In 2014 werd in totaal 37,9 ha habitattype 91E0 gekarteerd op 62 percelen. In 2018 is de oppervlakte toegenomen tot 40,3 ha en het aantal percelen gestegen tot 68. Deze toename is te verklaren door de hogere (voorjaars)grondwaterpeilen die sinds 2014 optreden. De kruidlaag van enkele iets hoger gelegen bossen die in 2014 gedomineerd werd door ruigtekruiden (grote brandnetel, gewone braam…) kent in 2018 een (co)dominantie van vochtminnende soorten (moeraszegge, oeverzegge…).

Tabel 4: monitoring habitat

Habitattype	Aantal opnames 2014	Aantal opnames 2018	Gekarteerde opp. 2014	Gekarteerde opp. 2018
91E0_vn	48	59	28,9	32,9
91E0_vm0	14	9	9	7,4
bos geen habitat	53	32	25,9	15,5

De kleinere oppervlakte niet habitatwaardig bos in 2018 is te verklaren doordat niet alle bospercelen werden onderzocht.

De kwaliteit van het habitat steeg enorm. In 2014 was er 3,9 ha in een gunstige staat van instandhouding, in 2018 steeg dit tot 6,8 ha.

In 2018 is de habitatstructuur duidelijk verbeterd ten opzichte van 2014. Dit is vooral te verklaren doordat de hogere waterpeilen hebben geleid tot verhoogde boomval. Hierdoor verbeterde zowel de horizontale en verticale structuur als de hoeveelheid dood hout. Qua verstoring scoren de meeste percelen zowel in 2014 als in 2018 positief. Invasieve exoten (lijst LSVI) komen in de habitatopnames niet voor. Een beperkt aantal percelen vertoont verruiging en ruderalisering, zowel in 2014 als in 2018. Enkele percelen die zich in deze periode hebben ontwikkeld tot habitattype 91E0, tuinen van vroegere buitenverblijven, hebben een hoge bedekking aan ruderale soorten.

Een tekort aan dik dood hout vormt het grootste knelpunt voor een gunstige beoordeling van de habitatkwaliteit. Dit zal waarschijnlijk niet snel verholpen worden omdat er weinig levend dik hout aanwezig is en omdat de ontwikkeling ervan op dergelijke natte standplaatsen niet vanzelfsprekend is.

In het voorjaar en de zomer van 2014 werden opnames gemaakt in 42 stilstaande wateren (24 vlekvormige en 18 lijnvormige) in de Polders van Kruibeke en nabije omgeving. Van elk water werd een EBONE-opname (zie website) gemaakt. Voor elke opname werd nagegaan of de vegetatie behoort tot het *habitattype 3150* a.h.v. de criteria uit De Saeger et al. (2008).

Geen van de onderzochte watervegetaties kon in 2014 gerekend worden tot habitattype 3150. Er was vrij troebel water (Secchi-diepte < 1 meter) met eutrofiëring, een vrij dikke sliblaag en een beperkte onderwatervegetatie. Om het habitattype te herstellen was een verbetering van de chemische en structuurkwaliteit noodzakelijk. Alhoewel in 2018 geen kartering van de watervegetaties plaatsvond (deze is gepland voor 2019), is al wel duidelijk dat in de stilstaande wateren en meer bepaald in de Rupelmondse kreek een spectaculaire verbetering van de watervegetatie plaats vond. Daar waar in 2014 enkel zeer tolerante soorten als gele plomp en witte waterlelie voorkwamen, staat er in 2018 naast deze twee soorten een uitbundige onderwatervegetatie met gedoornd hoornblad, gekroesd en schedefonteinkruid en zeer veel kikkerbeet. Dit betekent dat de Rupelmondse kreek als habitattype 3150 kan bestempeld worden.

Doelsoorten en avifauna

Bittervoorn en blauwborst doen het heel goed. Het aantal broedparen blauwborst is sinds het begin van het project verdubbeld. Sinds 2014 is er een broedpaar van woudaap in Scalluvia-gebied en sinds 2015 is er één bijgekomen in het noorden van de Polders (Kortbroek). Het aantal ijsvogels is gestegen van 0 in 2013 naar 7 in 2015. Daarna is er weer een beperkte afname. Ijsvogel is sterk afhankelijk van klimatologische omstandigheden (al dan niet koude winters), het aantal getelde ijsvogels varieert dan ook elk jaar tussen 2 en 7. Van purperreiger is nog geen broedgeval gesignaleerd, maar hij wordt wel elk jaar gespot in het weidevogelgebied, op doortrek. Net als de visarend. In de zomer van 2017 is de visarend lange tijd komen vissen in de slenk van de Barbierbeek. De kleine modderkruiper is nergens aangetroffen en daarom uitgezet in de Rupelmondse kreek in september 2017. Voor de gedetailleerde resultaten van de jaarlijkse broedvogelmonitoring verwijzen we naar de bijlagen.

Visfauna

Het biotoop van de Rupelmondse Kreek kreeg een grondige make-over. De steile oevers werden op verschillende plaatsen afgeschuind en een deel van de bomen die dicht bij het water stonden werd verwijderd zodat er ondiepe zonbeschenen oeverzones ontstonden. Tegelijkertijd werd een vispasseerbare stuw geplaatst op de watergang die de verbinding tussen de Rupelmondse Kreek en de Schelde vormt. In de kreek werd op verschillende plaatsen bewust dood hout in het water gelegd om zo meer schuilplaatsen voor vissen te creëren.

Voor en na de inrichtingswerken werd het visbestand in de Rupelmondse Kreek en in de Bazelse Kreek gemonitord met verschillende bemonsteringstechnieken. Reeds van in het begin (T0) was duidelijk dat de bittervoorn het zowel in de Rupelmondse Kreek als in de Bazelse Kreek zeer goed doet. Verschillende tientallen exemplaren werden aangetroffen. Kleine modderkruiper ontbrak echter zowel voor als na de inrichtingswerken van de Rupelmondse Kreek. De verklaring hiervoor is dat er geen naburige bronpopulatie bestaat van waaruit natuurlijk herstel mogelijk is. Daarom werd in het najaar van 2017 overgegaan tot translocatie van kleine modderkruiper door 39 individuen weg te vangen uit een grote, robuuste populatie in een vergelijkbaar biotoop in Moerbeke-Waas, en deze in de Rupelmondse Kreek vrij te laten.

De T1-meting vond plaats op 1 en 2 juni 2017. De resultaten geven aan dat het visbestand in de Polders van Kruibeke relatief goed is. Alver, blankvoorn, snoek en baars vormen de hoofdbiomassa. Voor de inrichtingswerken waren er 14 soorten in de Rupelmondse kreek, na de inrichtingswerken werden er 17 soorten aangetroffen. De translocatie van kleine modderkruiper gebeurde pas na het visonderzoek. Verder weten we van hengelvangsten dat ook de Europese meerval aanwezig is in de Rupelmondse kreek, een soort die bij het visonderzoek niet werd gevangen. In de Bazelse Kreek werd een goed evenwichtig visbestand aangetroffen dat evolueert in de richting van snoek-zeelt-rietvoorn viswatertype met gunstige aantallen bittervoorn. In totaal werden 2 exotische soorten gevangen, namelijk blauwbandgrondel en zonnebaars. De diversiteit en het aantal vissen (biomassa) kan als relatief goed beschouwd worden. Er werden tevens migrerende vissen zoals jonge bot en jonge paling gevangen in het gebied en twee rode lijst soorten, bittervoorn en fint. Het onderzoek toont aan dat de verbetering van de waterkwaliteit in de Schelde in combinatie met het wegwerken van vismigratieknelpunten een positief effect hebben.

Om de vismigratiemogelijkheden tussen de Schelde en de Polders van Kruibeke te vergroten werd de vispasseerbare stuw (C2) geïnstalleerd zodat vissen zowel stroomop- als stroomafwaarts kunnen zwemmen. In het voorjaar van 2017 werd de vispasseerbaarheid van de stuw op de watergang opgevolgd door middel van een fuik die vrijwilligers van Kruin op regelmatige tijdstippen ophaalden. De migrerende vorm van driedoornige stekelbaars (*Trachurus*), rietvoorn, blankvoorn, paling, maar ook de Chinese wolhandkrab maken gebruik van de vispassage. Dat ook minder goede zwemmers als bittervoorn en jonge brasem doorheen de aangepaste stuwen passeren is eveneens een goed teken. In dat opzicht kan geconcludeerd worden dat het concept van vijf kleinere stuwtjes waarvan er naargelang de waterstand telkens één open gezet wordt om vismigratie toe te laten, naar behoren werkt. Om de vispasseerbaarheid van de stuw nog verder te verbeteren zijn random stenen van verschillende grootte in de visnevengeul gelegd, moet de visnevengeul regelmatig geruimd worden om verlanding tegen te gaan (opgenomen in beheerplan), en het slib in het stroomopwaarts deel van de waterloop geruimd worden. Ook het bestrijden van de kroosvaren die zich ophoopt net stroomop van de stuw draagt bij tot een beter biotoop in het stroomopwaartse deel van de watergang, dat daardoor een nog grotere aantrekkingskracht zal uitoefenen op migrerende vissen. Vrijwilligers van Kruin staan hiervoor in.

Het rapport van de vismonitoring in de gracht langs de Blauwe Gaanweg, stroomopwaarts van de visvriendelijke stuw, geeft aan dat sommige plekken weinig zuurstof en geen vis bevatten, er is een dikke sliblaag aanwezig. Daarom zijn in april 2018 slibbemonsteringsstalen geanalyseerd door ABO (after-life) en is er een vergunningsaanvraag in opmaak om deze gracht te laten ontslibben en enkele diepere plekken in de gracht te graven als schuilplek bij langdurige droogte (klimaatopwarming). Het ruimen van de grachten zal after-LIFE gebeuren in 2019. Het ANB zal dit financieren. De slibanalyse is reeds gebeurd, het bestek is in opmaak.

Figuur4 : 1) openzetten klein stuwtje van visvriendelijke stuw; 2) detailopname waterkolom; 3) een Kruin-vrijwilliger op weg om de fuik op te halen en 4) de fuik met daarin de vangst van de dag.

Figuur 5: Vissoorten die gebruik maken van de visvriendelijke stuw (monitoring maart-mei 2017 door Kruin):

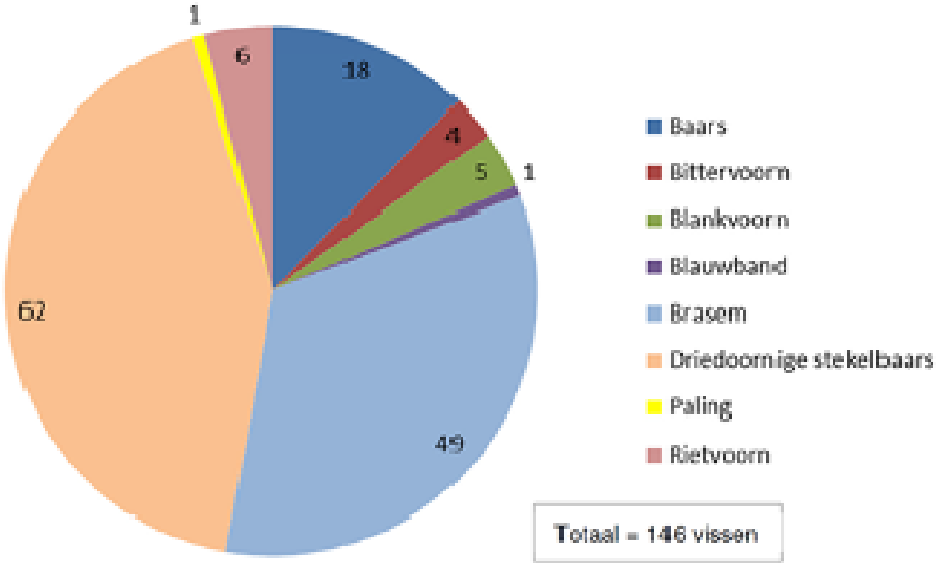

Nabeheer en Prognose resultaten na 5 jaar

De vegetatie- en habitatkartering zal om de zes jaar herhaald worden (start 2022).

Het Jaarverslag van de Beheercommissie KBR wordt vanaf het monitoringsjaar 2015 niet meer gemaakt als dusdanig. Er wordt gewerkt aan een website waarop de resultaten van de monitoring online worden geplaatst.

Vrijwilligers van Kruin organiseren maandelijks, van april tot en met september, een inventarisatietocht door vier open plekken in het Scalluvia gebied om een beter inzicht te krijgen in het voorkomen en de soortenrijkdom van vlinders en libellen en zo een totaal plaatje van het gebied te verwerven. Ook vogels worden op die manier continu gemonitord. Natuurfotografen zorgen voor gedetailleerde foto's om identificatie te vergemakkelijken en vast te leggen.

Op basis van de vismonitoringsresultaten verwachten we dat de visstand nog soortenrijker zal worden. Om meer vissoorten en een grotere biomassa aan vis te verkrijgen in het gebied is een verdere optimalisatie van de stuwen en het ruimen van de historische sliblaag noodzakelijk. Op die manier kunnen meer vissoorten ook verder optrekken naar de Rupelmondse kreek. Daarom zal dit onderzoek binnen een drietal jaren herhaald worden om de evolutie verder in kaart te brengen. Daarnaast zullen de vrijwilligers van Kruin ook in 2018 de monitoring van vispasseerbare stuw tweemaal per week verderzetten.

Sinds de zomer van 2014 wonen er minstens 5 bevers en 3 otters in de buurt van de Rupelmondse Kreek. Voor de otter is dit niet alleen nieuw voor de Polders van Kruibeke, het is de eerste waarneming van de otter in de hele Scheldevallei. Beide soorten planten zich voort. In mei 2018 is ook de zeldzame boommarter gespot.

3.1.14 D2: Monitoring ecosysteemdiensten en socio-economische impactanalyse

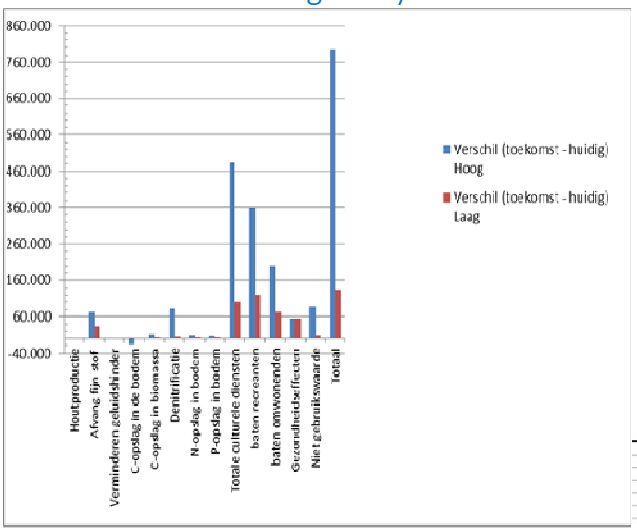

Toe- of afname van de ecosysteemdiensten, in euro/jaar

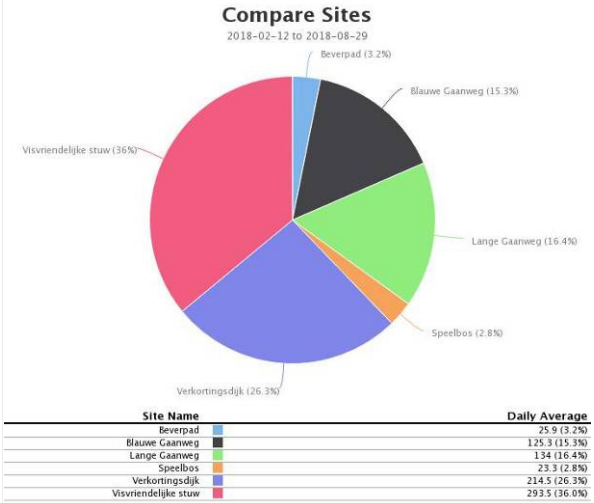

Resultaten monitoring bezoekersaantallen

D2	Doel	Resultaat
Rapport over de monitoring van ecosysteemdiensten 03/2015	1	1
Rapport over de monitoring van de socio-economische impact	1	• 1 rapport over tevredenheidsenquête • 1 rapport bezoekersaantallen
	van	**tot**
Looptijd	1e T 2014	08/18

Omschrijving

Dit project wil door een participatieve aanpak het maatschappelijk draagvlak vergroten voor het natuurherstel en de betrokkenheid van de lokale gemeenschap bij het Natura 2000 netwerk. Monitoring is noodzakelijk om de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen te kunnen evalueren, te verantwoorden en om na uitvoering van het project het beheer van het gebied indien nodig te kunnen (bij-)sturen.

Uitvoering en resultaten

Het rapport over ecosysteemdiensten (ESD) werd afgewerkt in maart 2016 en is toegevoegd in bijlage. Voor de waardering van de ESD werd beroep gedaan op de online tool www.natuurwaardeverkenner.be, ontwikkeld in opdracht van de Vlaamse Overheid. De natuurwaardeverkenner verkent het belang van deze diensten voor een bepaald gebied en berekent hoe door veranderingen in landgebruik deze diensten worden beïnvloed. Hierbij wordt het verschil berekend van de kwalitatieve, kwantitatieve en monetaire waarde van de ESD in het gebied voor en na de landgebruiksverandering. Door een verschil te nemen worden er een aantal onzekerheden uitgefilterd en wordt de berekening robuuster. Het gaat om actieve ecosysteemdiensten en niet om potentiële ecosysteemdiensten. Wanneer bijvoorbeeld het bos hout zou kunnen leveren, maar er geen hout geoogst wordt, is de ecosysteemdienst voor hout gelijk aan nul. Voor de berekening van elke ecosysteemdienst werd de bestaande literatuur geraadpleegd.

Aangezien het gaat om een bosherstel en geen nieuw bos, zijn er geen *land use changes* (bvb. akkerland wordt weiland of bos) en is er weinig significant verschil tussen de waardering van de regulerende en producerende ecosysteemdiensten voor en na het project. Immers, de toename in biodiversiteit of in kwaliteit van een ecosysteem wordt niet bepaald.

Voor wat betreft de recreatieve diensten is er wel een duidelijk positief verschil (100.000 tot 480.000 euro/jaar).

Risicovermindering op overstroming is een ecosysteemdienst die niet in de Natuurwaardeverkenner is opgenomen, maar wel belangrijk is in dit gebied. Het Scalluvia-project op zich heeft niet bijgedragen aan een verlaging van dit risico, maar het is wel gelegen in overstromingsgebied dat werkzaam is sinds 2015. Het Scalluvia-gebied biedt deze ecosysteemdienst dus aan.

De totale toename van de waarde van de ecosysteemdiensten door het project, berekend door de Natuurwaardeverkenner, bedraagt per jaar toch 136.000 euro in een laag en 794.000 euro in een hoog scenario. Deze 2 scenario's vertegenwoordigen de onder- en bovengrens van de uit de literatuur gehaalde kengetallen. Wanneer men het budget van Life+ Scalluvia (1,7 mln euro) tegenover de baten zet die voortvloeien uit de stijging van de waarde van de ecosysteemdiensten, zien we het volgende: als we een jaarlijkse baat van gemiddeld 442.500 euro hebben (gemiddelde van 136.000 en 794.000 euro), dan is Life+ Scalluvia in nog geen 4 jaar terugbetaald!

De gedetailleerde resultaten zijn terug te vinden in het rapport, toegevoegd in bijlage D2.

Omdat het project verlengd werd, werd er nog eens navraag gedaan om het vermeden risico op overstroming te bepalen enkel en alleen voor de Polders. Na navraag bij Universiteit Antwerpen, het Waterkundig Labo en De Vlaamse Waterweg blijkt dat het momenteel niet mogelijk is om de bijdrage van de Polders aan de reductie van het overstromingsrisico te berekenen. KBR is onderdeel van het 'oude' Sigmaplan waarbij gerekend wordt met een retourperiode (1 overstroming op de x jaren). Voor inwerkingtreding van de Polders waren de inwoners van het Zeescheldebekken beschermd tegen stormvloeden met een gemiddelde retourperiode (kans op voorkomen) van 1 keer in de 70 jaar. Zodra het GOG van de Polders in werking trad, nam het veiligheidsniveau toe tot eens in de 350 jaar. De Polders

maken het estuarium dus 5 keer veiliger. De polders van Kruibeke zijn onderdeel van het oude Sigmaplan (1977) dat bestaat uit de aanleg 13 overstromingsgebieden.

Het geactualiseerde Sigmaplan (vanaf 2006) gebruikt dezelfde bouwstenen – dijkverhogingen en overstromingsgebieden dus – als het oude Sigmaplan, maar houdt rekening met de klimaatverandering. Bovendien combineert het, naar het voorbeeld van de Polders van Kruibeke, veiligheid met het herstel van verschillende vormen van riviernatuur en ontstaan in Sigmaprojecten ideale leefgebieden voor heel wat waardevolle dieren en planten. In 2005 legde de Vlaamse Regering vast welke gebieden de grootste bijdrage konden leveren tot de veiligheid en natuurlijkheid van Vlaanderen, en met welke inrichting. De verzameling van die gebiedscontouren noemen we het Meest Wenselijk Alternatief (MWeA). Behalve veiligheid neemt het MWeA nog andere aspecten in overweging. Zo moeten Sigmaprojecten zo min mogelijk hinder veroorzaken voor omwonenden of lokale landbouwers, en moet er ruimte zijn voor recreatie zonder dat die de ontwikkeling van waardevolle natuur hindert.

Bij de modellen voor het geactualiseerd Sigmaplan is het oude Sigmaplan, en dus ook de Polders van Kruibeke, opgenomen in de referentiesituatie en het vermeden risico door de Polders alleen kan dus niet berekend worden. Overigens, voor geen enkel overstromingsgebied kan het vermeden risico apart berekend worden, er wordt enkel voor het hele geactualiseerde Sigmaplan in zijn geheel gerekend. Je kan ook niet de regel van 3 toepassen, want elk ha overstromingsgebied heeft heel andere impact op risicoreductie: afhankelijk van onder andere de nabijheid bij Antwerpen of van situering in estuarium of van situering/grootte andere overstromingsgebieden. Voor geen enkel overstromingsgebied kan de risicoreductie dus apart berekend worden, er wordt enkel voor het hele geactualiseerde Sigmaplan in zijn geheel gerekend.

Het “meest wenselijk alternatief” (MWA) werd via een combinatie van een maatschappelijke kosten-batenanalyse, de plan-MER, en een landbouwgevoeligheidsanalyse uitgewerkt met een fasering die rekening houdt met de realisatie-eisen, met de beschikbare budgettaire middelen, met de prioriteiten op het vlak van veiligheid en natuurontwikkeling, en met de wens van de landbouwsector om rechtszekerheid te bieden. Deze studies werden gelijklopend uitgevoerd om de noodzakelijke wisselwerkingen mogelijk te maken. De doelstelling is niet meer het behalen van een bepaalde kans op overstromingen (retourperiode), maar wel de minimalisering van het overstromingsrisico, rekening houdend met de maatschappelijke kosten van de veiligheidsmaatregelen zelf (vermeden risico (€) = kans op overstroming x gevolgschade). De modellen zijn typische hydrodynamische overstromingsmodellen. De overstromingscontouren worden dan gecombineerd met een risico-inschattingstool. In de kosten-batenanalyse werden de vermeden risico’s tov het nulalternatief berekend.

Men (WL in opdracht van DVW) is momenteel de gevolgschade van het geactualiseerde Sigmaplan aan het updaten (is nu al +- 10 jaar oud) . Immers, door inflatie, prijsstijging van landbouwgrond, nieuwe bedrijfsterreinen, bedrijfsgroei, woongebieden, … is de gevolgschade veranderd en dus ook het risico. Deze studie is zeer complex. Volgens de recentste, interne, berekeningen bedraagt de veiligheidsbaat van het geactualiseerde Sigmaplan 1600 mio euro.

Het bureau Devroe werd gecontracteerd in 2016 om de socio-economische impact te meten van het Scalluvia-project aan de hand van een enquête via een interview aan 175 mensen. Deze mensen werden aangesproken in het natuurgebied en in de dorpskernen van Kruibeke, Bazel, Rupelmonde en Hemiksem. Ook een 10-tal ondernemers van de Horeca werden ondervraagd in het voorjaar 2016. Uit de impactanalyse blijkt dat de intensieve inspanningen om omwonenden terug met de Polders in contact te brengen, lonen. De nieuwsflash in de bestaande lokale krant het Fusietje, infopanelen en activiteiten blijken de meest effectieve manieren om omwonenden of recreanten te bereiken. Van de bevraagde personen bezoekt 26% het gebied maandelijks en 42% wekelijks of meer. Slechts 16% was nog nooit in het gebied geweest. Een bezoek leidde in alle gevallen tot een volgend bezoek. 66% kwam voor de natuurbeleving en 69% kent nu de elzenbroekbossen. Slechts 2% vond het gebied slechter dan vroeger, 93% vond het verbeterd. Het natuurbelang kwam zelfs op de eerste plaats (8,27/10), voor de waarde als

overstromingsgebied (7,64/10) en zelfs voor de recreatiewaarde (7,95/10). 70% van de ondervraagde horeca-zaken beweren dat ze meer bezoekers hebben, die ook van verder komen. Er werd niet geëxpliceerd hoeveel meer. Men geeft een 7,6/10 (1/10 staat voor "ik vind het een verslechtering t.o.v. vroeger" tot 10/10 "ik vind het een grote meerwaarde t.o.v. vroeger") tegenover hoe het gebied vroeger was, voor de aanleg als overstromingsgebied en het Scalluvia-project. Een extraatje: Devroe heeft ons project als referentie op hun nieuwe website geplaatst: http://www.marktonderzoek.be/nieuws/bezoek-eens-de-polders-van-kruibeke

Het volledige rapport is toegevoegd in bijlage D2.

De verlenging van het project met een jaar gaf ons de tijd om, met een deel van het resterende bedrag, de monitoring van de socio-economische impact uit te breiden met het meten van bezoekersaantallen. Langs de openbare wegen en natuurpaden die door Scalluvia-gebied gaan, werden daartoe in het voorjaar van 2018 6 infraroodcamera's in een houten paaltje geplaatst. Uit de monitoring van februari tot augustus 2018 blijkt dat langs de visvriendelijke stuw en de Verkortingsdijk er het meest passage is. Dat zijn ook de wegen die gebruikt worden om het veer te bereiken. Daar komen dagelijks gemiddeld 293 en 214 bezoekers langs. De onverharde natuurpaden, die meer voor de echte natuurliefhebber zijn, kregen gemiddeld 26 en 23 bezoekers per dag. Deze aantallen bedragen slechts een tiende van de drukkere openbare wegen en werken zeker niet verstorend voor de natuur. Uit de data blijkt ook dat de natuurpaden vooral in het weekend (46%) bewandeld worden. Bij het openstellen van de wegen, werd erop toegezien dat deze niet doorheen de kwetsbare natuurkernen lopen. Het is wachten om een evolutie over de jaren te kunnen waarnemen.

3.2 Disseminatie acties

3.2.1 Doelstellingen

Er is bij de omwonenden een gebrek aan draagvlak voor de ontwikkeling van het natuurgebied / het overstromingsgebied. Het onvoldoende onderkennen van de waarde en kwetsbaarheid van de habitats en het onaangepast beheer dat hiermee samengaat, heeft in het verleden tot vervuiling en degradatie van de bossen en wateren geleid. Dezelfde attitude zorgt er voor dat er onvoldoende draagvlak is voor het natuurherstelproject. In gelijkaardige gebieden is dit vaak net zo. Onbekend is onbemind. Het doel van de communicatie-acties is 4-ledig (voor meer info, zie ook actie E.1):

1. De kennis verhogen over elzenbroekbossen, de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten.

   1.1 Ik ben op de hoogte van Life+ Scalluvia.

   1.2 Ik begrijp waarom dit project plaatsheeft.

2. Een positieve houding creëren tegenover elzenbroekbossen, het gedrag wijzigen.

3. Aanzetten tot duurzame recreatie en toerisme.

4. Versterken van het maatschappelijk draagvlak voor de natuurontwikkeling in deze elzenbroekbossen en bij uitbreiding in de Polders van Kruibeke en het volledige Schelde-estuarium. De doelgroep is bereid om mee te werken aan het project.

3.2.2 Disseminatie: overzicht per activiteit

E-acties algemeen

Voor de E-acties werd beroep gedaan op het communicatiebureau Jusbox. Het contract tussen W&Z en het communicatiebureau Jusbox biz werd in juni 2014 ondertekend (herhaling van gunning). Dit was iets

later dan voorzien, waardoor bijvoorbeeld de eerste nieuwsbrief niet tijdig verschenen is. W&Z was leidend ambtenaar. ANB betaalde 75% en W&Z (vanaf 1/1/2018 De Vlaamse Waterweg) 25% van de meeste posten in het contract. Jusbox stuurde zowel ANB als W&Z een aparte vorderingsstaat en factuur.

E1: Opmaak communicatiestrategie en –plan

Wandeling n.a.v. Natura 2000-dag in de Bazelse bossen

Uitreiking van de Natura 2000 Award 2018: Scalluvia is finalist

Overzicht E1	**Doel**	**Resultaat**
duidelijke communicatiestrategie en plan dat 2x/jaar wordt geëvalueerd	draagvlak creëren	• Communicatieplan • Strategie '10 keys to co-ownership for nature projects' • Finalist Natura 2000 Award 2018 in categorie 'Reconciling interests and perceptions'
	van	**tot**
Looptijd	sept 2013	juli 2018

Omschrijving

Vóór LIFE+ Scalluvia werd reeds een uitgebreid communicatietraject afgelegd ihkv van de aanleg van het gecontroleerd overstromingsgebied. De bewoners, bezoekers, bedrijven en professionelen rond de Polders van Kruibeke kregen de afgelopen jaren allemaal een eigen plaats in de projectcommunicatie en werking rond het gecontroleerd overstromingsgebied. Door de lange constructiefase hadden omwonenden het gevoel dat de Polders niet langer van hen was. De verandering aan het landschap zorgde ook voor heel wat onrust en weerstand. Om dit om te buigen werd er werk gemaakt van voldoende communicatie (nieuwsbrieven, artikels in het plaatselijk krantje, website, sociale media) en participatieve acties (boomplantacties, wandelingen, open werfdagen). Uit een onthaalstudie bleek

duidelijk dat een ruime toeristische aantrekkingskracht kon verwacht worden. Als de plaatselijke recreatieve en toeristische sector daarop inspeelt, gaat het economische weefsel er sterk op vooruit. Sensibilisering van de bezoekers omtrent het bezoekersmanagementplan was nodig om de natuur- en veiligheidsfuncties niet in gevaar te brengen. De projectcommunicatie leverde een bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen van het project;

Met Life+ Scalluvia wilden we nog een stap verder gaan dan projectcommunicatie en de Polders echt weer 'terugschenken' aan de bezoekers. We stelden een communicatieplan op met doelgroepen, boodschap per doelgroep en een gestructureerd overzicht van de communicatieacties. Concreet moest de communicatie m.b.t. Scalluvia een bijdrage leveren aan een noodzakelijke mentaliteits- en gedragswijziging van de beoogde doelgroepen.

Uitvoering en resultaat

Iedere 6 maanden werd het plan geëvalueerd, eventueel aangepast en de verwezenlijkingen aangevuld.

De verlenging van het project met een jaar liet ons toe deel te nemen aan de Natura 2000 Award 2018. Natuurontwikkeling in dichtbevolkte gebieden stuit dikwijls op weerstand van verschillende belangengroepen. Scalluvia werd geselecteerd als finalist uit 75 inzendingen in de categorie 'draagvlak creëren' omdat het project erin geslaagd is omwonenden en betrokkenen mede-eigenaar te maken van het natuurgebied. Net deze laatste fase zorgt voor de duurzaamheid van het hele project. Heldere communicatie en participatie waren de sleutel tot het grote draagvlak. De stappen die tot dit succes geleid hebben, de '10 sleutels tot mede-eigenaarschap', zijn een voorbeeld voor gelijkaardige projecten in heel Europa. Deze 10 sleutels werden op verschillende fora reeds toegelicht en positieve reacties werden ontvangen. De extra communicatie voor de award om stemmen te ronselen voor de publieksprijs, gaven het project extra bekendheid aan een grotere groep mensen.

De 10 sleutels tot mede-eigenaarschap

1. Luister naar de verwachtingen van de gebruikers van het natuurgebied

We analyseerden de verschillende actoren en betrokken vissers, wandelaars, fietsers, omwonenden, handelaars, lokale natuur-, cultuur- en jeugdverenigingen bij ons project.

2. Investeer in communicatie en focus op het eindresultaat

Via de website, artikels in pers, nieuwsbrieven en door gebruik van sociale media (Twitter, Facebook) bereikten we vele mensen. Informatiefilms tonen het 'voor en na', de realisatie van kunstwerken in een natuurlijk kader, de natuurrijkdom van Scalluvia en hoe kinderen meer kunnen leren over de elzenbroekbossen. Bekijk onze filmpjes op scalluvia.eu/publicaties.

3. Bezoek gelijkaardige gebieden om kennis en aandachtspunten uit te wisselen

Samen met betrokkenen gingen we kijken hoe Life+ Hoge Venen elzenbossen herstelde voor de bever, en hoe de oevers van de Kleine Nete natuurlijker werden gemaakt voor de zeldzame kleine modderkruiper (Life+ Kleine Nete).

4. Ondersteun acties van onderuit en ga voor snelle resultaten

Met boomplantacties, een takkenwal of bijenhotels bouwden scholieren letterlijk mee aan het project. De lokale natuurvereniging KRUIN volgt de biodiversiteit over de jaren heen om het natuurbeheer te kunnen evalueren.

5. Krijg externe waardering

Het bezoek van het Belgische koningspaar, de vele internationale belangstelling en Europese financiering maakten indruk op de trotse omwonenden.

6. Ervaring op het terrein

Informatieavonden en vrij toegankelijke geleide werfwandelingen verduidelijkten het 'hoe en waarom'. Werfborden en informatiepanelen gaven de stand van zaken weer.

7. Leid ambassadeurs op

We investeerden in de opleiding en uitrusting van vrijwilligersverenigingen KRUIN, Barbiergidsen en Natuurouders.

8. Investeer in kinderen en jongeren

In het nieuwe speelbos kan het jonge volkje zich uitleven. Met het lespakket 'Scalluvia Jungle' richten de Natuurouders zich tot de 3e graad lager onderwijs. Leerlingen van het Sint-Jorisinstituut in Bazel maakten niet enkel nestkastjes, bijenhotels, maar ook het kunstwerk Liefkesboom. Sommigen wijdden zelfs hun eindwerk aan het natuurgebied.

9. Hanteer duidelijke regels en toezicht

Het toegankelijkheidsreglement kwam op een participatieve manier tot stand en wordt duidelijk gecommuniceerd op het terrein. De boswachter houdt een oogje in het zeil.

10. Geef je project een identiteit

De Polders van Kruibeke zijn een sterk merk, met Xavier de Ree als mascotte.

E2: Website

www.scalluvia.eu

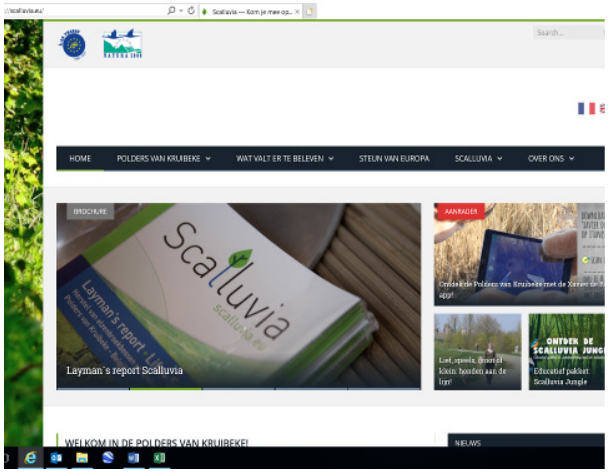

E2	Doel	Resultaat
projectwebsite	1.500 unieke bezoekers	37.714
Aantal bezoekers/maand	/	754
	van	**tot**
Looptijd	01/03/14	31/08/23

Omschrijving

De projectwebsite moest aan volgende doelstellingen voldoen:

- Informatief: duidelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie, zowel voor het bredere publiek als voor de mensen die op zoek zijn naar 'best practices' i.v.m. realisatie Natura 2000.
- Inspirerend: potentiële aanvragers van LIFE+ projecten moeten via website aangemoedigd worden om mee aan realisatie van Natura 2000 te werken.
- De broekbossen vormen één van de 3 zeldzame natuurtypes in de polder. Door voldoende informatie te ontsluiten, weten bewoners en bezoekers deze naar waarde te schatten. De vorderingen van Life+ Scalluvia kunnen online worden opgevolgd.
- De evenementen en acties worden via de website aangekondigd en gedeeld met sociale media. Wie wil, vindt dus ten allen tijde informatie terug.

Uitvoering en resultaat

Om voldoende tijd en expertise te kunnen besteden aan deze actie, wordt deze uitbesteed aan het communicatiebureau Jusbox (herhaling van gunning). Zowel de opmaak als het beheer van de nieuwe website maken deel uit van deze opdracht. De voorbereiding, aanbesteding, gunning en toezicht op de uitvoering van de opdracht wordt verzekerd door het ANB en W&Z (vanaf 1/1/18 De Vlaamse Waterweg). De website is opgemaakt met een 'free design' waardoor de kosten fel gedrukt zijn.

De website www.scalluvia.eu is online sinds 1/03/2014 en heeft de look en feel van de huisstijl van Scalluvia. De webpagina's worden geregeld aangevuld met nieuws en activiteiten door Jusbox en door de communicatieverantwoordelijke van ANB. Ook de bestaande pagina's krijgen een update wanneer dit noodzakelijk is. De logo's van Life+ en Natura 2000 die bovenaan iedere pagina staan, zijn ook links naar de respectievelijke websites. Iedere partner heeft tevens een link op de eigen website naar de Scalluvia-website. Op de website kan je live twitter (#scalluvia) volgen en meteen doorklikken naar de facebook en pinterest accounts van Scalluvia. Het is een zeer knappe en levendige site geworden met meer bezoekers dan ooit gedacht.

Het aantal gebruikers per maand van de website evolueerde van 66 in juli 2014 tot een 1.000-tal bezoekers per maand. Bij een evenement is er telkens een duidelijke piek in het bezoekersaantal. In juni 2017 was er een piek van meer dan 3.134 bezoekers. Wellicht te wijten aan de vele grote evenementen die we in het voorjaar en tijdens de zomer gehad hebben (Bezoek van het vorstenpaar, Inhuldiging van het GGG, opening van het Coninckshofke, Inhuldiging van de Arcade).

Op het einde van het project hebben 37.714 unieke bezoekers gehad op de website van Scalluvia. Het doel was om er 1.500 te hebben. Wellicht hebben de organisatie van het symposium en de selectie als finalist van de Natura2000-award daar aan bijgedragen.

In 2018 kwamen de bezoekers voor 85% uit België en voor 7,5% uit Nederland. De overige bezoekers kwamen uit Duitsland, Canada, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

Nu het project op zijn einde loopt zal de website overgedragen worden aan de Polderij die zich verder zal organiseren omtrent het toeristische aspect van de Polders.

Geplande activiteiten na afloop van het project

Na het aflopen van het project, blijft de website nog minstens 5 jaar online. De website wordt overgedragen aan De Polderij, een in 2018 opgerichte vrijwilligersorganisatie in de schoot van de gemeente die de recreatieve activiteiten in de Polders coördineert. Op termijn zal de site deel uitmaken van de overkoepelende website van het Rivierpark Scheldevallei.

E3: Social media

https://www.facebook.com/depoldersvankruibeke

http://www.pinterest.com/scalluvia/

https://twitter.com/search?q=scalluvia&src=typd

Facebook post van bezoeker

Facebook post van bezoeker

Fotosessie 2016:

Dood hout leeft

Fietsen door de elzenbroekbossen

Langs het Beverpad

Aan de Rupelmondse kreek

Visjes spotten aan de Rupelmondse kreek

Luchtbeeld 2018

E3	**Doel**	**Resultaat**
Facebookpagina 'De Polders van Kruibeke'	2000 friends	3841
Pinterest Scalluvia	100 repins	60 repins
Twitter #scalluvia	Was niet voorzien in de applicatie	484 tweets met #scalluvia
	Van	**tot**
Looptijd	sept 2013	31/08/18

Omschrijving

Sociale media zijn een machtig instrument om ervaringen te delen. We gebruikten de bestaande Facebook-pagina van de Polders van Kruibeke (bij aanvang ongeveer 500 bezoekers) om alle activiteiten en acties die voortvloeien uit Life+ Scalluvia te communiceren. Aanvullend aan de Facebook-pagina maakten we een 'Pinterest' account aan.

Uitvoering en resultaten

Om voldoende tijd en expertise te kunnen besteden aan deze actie, werd het beheer van de Facebookpagina uitbesteed aan communicatiebureau Jusbox. Op de Facebookpagina https://www.facebook.com/depoldersvankruibeke heeft Jusbox bijna wekelijks iets gepost. Facebook is

een goede graadmeter om te weten te komen wat er leeft bij de bezoekers. Toen er veel reactie kwam via Facebook op de ingrijpende werken aan de Rupelmondse Kreek, hebben we onze communicatie een versnelling hoger geschakeld. We gaven toelichting bij de werken via Facebook, de website, borden op het terrein en organiseerden een werfwandeling. De reacties veranderden snel van toon. Volgers posten vaak ook leuke berichten of mooie foto's op onze wall. De reacties op onze berichten zijn vaak heel enthousiast. Er zijn 3.841 'friends', wat een pak meer is dan de doelstelling van 2.000.

Pinterest (http://www.pinterest.com/scalluvia/) werd geregeld aangevuld door de communicatieverantwoordelijke van ANB met nieuwe pins. We plaatsten 246 pins, hebben 25 effectieve volgers en ongeveer (statistieken tonen enkel repins van laatste 30 dagen) 60 repins. Het streefdoel was 100 repins. Omdat Pinterest onvoldoende aansloeg, zetten we onze inspanning hiervoor op een lager pitje. We waren ondertussen ook actief op Twitter en schroefden onze inspanningen hiervoor op: https://twitter.com/search?q=scalluvia&src=typd . Twitter werd een vast kanaal om over het project te communiceren. Verschillende malen per maand verschijnen er berichten van W&Z, ANB, Jusbox en ook externen die telkens een aantal keren geretweet werden. Maar liefst >490 tweets kregen de #scalluvia mee. Tweets zijn ook op de website te lezen.

De hashtag #natura2000 en verwijzing naar Life+ wordt zoveel mogelijk aan Twitter, Pinterest en Facebook berichten toegevoegd. Onze berichten zijn in het Nederlands.

Bij de start van het project heeft ANB een fotosessie specifiek over de natuurwaarden van Scalluvia (elzenbroekbos, kreken) laten uitvoeren voor gebruik in de Scalluvia-communicatie. Aangezien het om pure natuurfotografie gaat, werd deze sessie door ANB besteld en geclaimd binnen Scalluvia. In 2016 heeft W&Z op twee momenten een fotosessie georganiseerd met een professionele fotograaf (Yves Adams van Vilda). Er werd bewust gekozen om voor deze fotosessies met figuranten te werken om zo de beleving in het Scalluvia gebied in de verf te zetten. Een eerste sessie vond plaats in april, een tweede op een zomerdag in juli. De resultaten werden al voor diverse communicatieve acties aangewend. In de zomer van 2017 werden de uitgevoerde werken in de C-acties in beeld gebracht: de pioniersbegroeiing rond de Rupelmondse Kreek (C3), de werken aan het Coninckshofke en de plaatsing van de recreatieve infrastructuur (C7). Luchtfoto's (buiten Life+) van Scalluvia zijn gemaakt in 2016, 2017 en 2018.

E4: Informatieborden

werfbord werken aan de Rupelmondse kreek

tijdelijk algemeen infobord Life+ Scalluvia

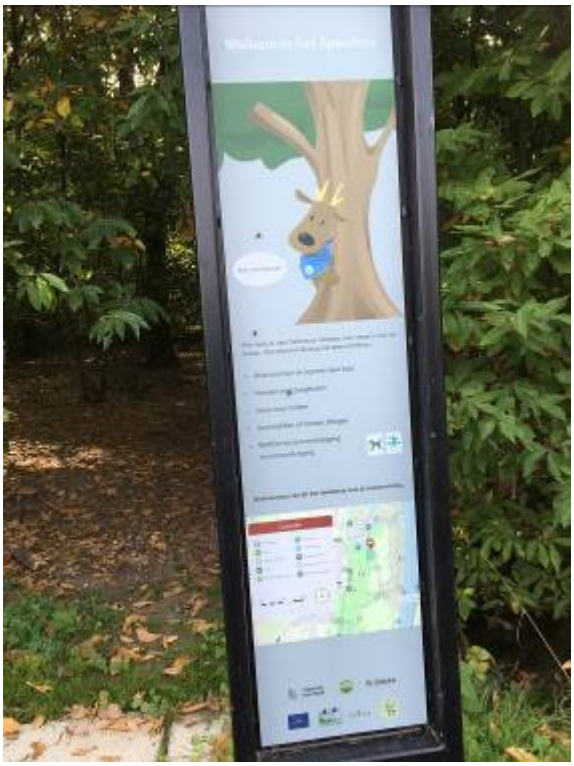

infobord aan speelbos

infobord aan visvriendelijke stuw

Voor meer foto's zie ook A2, A3 en C7 en in bijlage.

E4	Doel	Resultaat
Tijdelijke borden	6	7 verschillende werfborden (2 tot 4 exemplaren) 1 algemeen infobord over LIFE+ Scalluvia (4 exemplaren)
Permanente informatieborden	5	8 infoborden voor tijdcapsules
Toegankelijkheidsborden	35	35, zie C7 (buiten LIFE+)
Extra's	/	- roll-up - poster - poster Polder Ranger app - permanente infoborden over toegankelijkheidsreglement (buiten LIFE+) - visualisatie van de visvriendelijke stuw in EN en NL - 15 infopanelen binnen in Coninckshofke
	van	**tot**
looptijd	2e T 2014	31/08/18

Omschrijving

Het installeren van "Notice boards" is een vereiste vanuit de Common provisions art. 13.5. Door de bezoeker de juiste informatie op de juiste plaats aan te bieden, beleeft hij zijn bezoek veel intenser en wordt er maatschappelijk draagvlak gecreëerd voor de ontwikkelingen in het gebied binnen Life+ Scalluvia als schakel van het NATURA 2000 netwerk. De tijdelijke werfborden voorkomen misverstanden en overbodige commotie bij grote werken. De toegankelijkheidsborden verlichten de algehele recreatiedruk op het natuurgebied. De permanente informatieborden (tijdscapsules) vertellen iets over het verleden, heden of toekomst van de plek.

Uitvoering en resultaten

Deze actie volgt op A2 en A3. Overal werden het Life en Natura 2000 logo opgenomen.

- <u>Tijdelijke borden & werfborden:</u>

Voor het bouwen van de stuwen (C1C2), voor het verwijderen van afval en exoten (C4&C5), voor de oeverwerken (C3) en de werken aan het Karperhuisje en het Coninckshofke (C7) werden werfborden gemaakt en op terrein geplaatst. Er werden ook informatieborden geplaatst over het sluiten van de oude visplaatsen en het openen van de nieuwe aan de Rupelmondse en Bazelse kreek. Tijdens de oeverwerken was er veel vraag naar extra informatie over de gekapte bomen die vanop de oever in het water werden gelaten. Daarom werd een extra infobord over rivierhout op terrein geplaatst. Ook voor de bouw van de Arcade werd een werfbord opgemaakt. Tenslotte werden er aan beide toegangen van het speelbos werfborden geplaatst tijdens de veiligheidssnoei in juli 2018.

Bij aanvang van het project werd op 4 strategische locaties het algemene infobord over het project geplaatst. Deze borden blijven nog minstens tot 2023 staan.

- Permanente kleine en grote informatieborden voor de tijdscapsules:

In overleg met alle partners is besloten om op diverse andere locaties bijkomende permanente informatieborden te plaatsen die bepaalde realisaties, oude verhalen of bezienswaardigheden in het Scalluvia-gebied meer duiden, de tijdscapsules. Zie ook actie A3 en C7 (W&Z, De Vlaamse Waterweg). De informatiepanelen gaan over volgende onderwerpen:

- Speelbos
- Liefkesboom (kunstwerk)
- Elzenbroekbos
- Coninckshofke en Rupelmondse kreek
- Sporenpad 1 en 2 (loopt over de Verkortingsdijk, door het bos, een belangrijk wandelpad tussen Bazel en het veer)
- Vismigratie en Ervin (kunstwerk) aan de visvriendelijke stuw
- Karperhuisje als vleermuizenhotel

Het communicatiebureau Craafs heeft voor deze informatieborden de lay-out opgemaakt met alle verzamelde foto's en teksten, met oplevering in maart 2017. Voor meer uitleg zie actie A3. Het infobord aan het Karperhuisje werd door Jusbox later opgemaakt. In het Coninckshofke zelf kwamen er nog 8 extra infoborden (door Jusbox, betaald door ANB) die het leven in en rond de Rupelmondse kreek belichten en 7 infoborden over 7 verschillende boomsoorten die er voorkomen (door The Planet, betaald door Kruin).

W&Z plaatste infoborden over het reglement aan de toegangen (buiten LIFE+).

Extra realisaties zijn een roll-up voor evenementen en een poster over Scalluvia, die voor de stand op de Green Week en evenementen als Proeven van de Polders gebruikt werden. Ze blijven permanent in de infokeet opgesteld. Om de Polder Ranger app te promoten werd een postercampagne verspreid naar de toeristische kantoren in de regio. De poster prijkt ook in de houten kaders op het terrein. Een visualisatie van de visvriendelijke stuw werd door Jusbox gemaakt en gebruikt in verschillende communicatiemiddelen zoals de nieuwsbrief, het infobord bij de stuw.

Geplande activiteiten na afloop van het project

Alle borden blijven nog minstens 5 jaar op terrein. De permanente informatieborden zullen langer blijven staan. De realisatie van het project zal hierop de komende jaren vermeld blijven. Buiten LIFE+ werd ook de app. van Xavier de ree gemaakt en op terrein zichtbaar gemaakt aan de hand van kleine zuilen.

E5: Informatieavond en brochure

familiewandeling begeleidt door de Barbiergidsen

familiewandeling, ook mascotte Xavier de Ree deed mee

E5	Doel	Resultaat
Informatieavond	1	-140 deelnemers aan de Familiewandeling op 19/10/14, met medewerking van Natuurouders en Barbiergidsen - Extra werfwandeling actie C3 voor 20 gidsen op 12/9/16
Informatiebrochure	7.500	1.200 + 500 na update +2e herdruk 1.000 ex. = 2.700
	van	**tot**
looptijd	19/10/14	12/09/16

Omschrijving

Het uitvoeren van beheermaatregelen stuit soms op onbegrip. Door voorgaande aan de werken te communiceren over het hoe en waarom, tijdens een ruim aangekondigde informatieavond en in een ruim verspreide informatiebrochure, worden er vele vragen en reacties opgevangen en wordt het draagvlak vergroot. Tijdens het infomoment krijgen de aanwezigen wetenschappelijk onderbouwde redenen te horen over het hoe en waarom van de werken en de gevolgen ervan. Tevens is er ruim de tijd om vragen te stellen.

Uitvoering en resultaten

In plaats van een informatieavond met een lezing, werd er een geleide infowandeling op het terrein georganiseerd na een korte presentatie op 19 oktober 2014. Het werd een gesmaakte familiewandeling, waarbij de Natuurouders en de Barbiergidsen voor de eerste maal samenwerkten. Onder begeleiding van een gids werden de 140 wandelaars in 3 groepen verdeeld en naar 4 locaties gebracht waar een Natuurouder met de kinderen een educatief spelletje speelde en waar terzelfdertijd een Barbiergids de

volwassenen uitleg verschafte over Scalluvia, elzenbroekbossen, de doelsoorten, de kreken en de cultuurhistorische verhalen. Ook was het pad in het kooibos, het mooiste stukje elzenbroek, uitzonderlijk toegankelijk. Onze mascotte Xavier De Ree was ook van de partij. De reacties waren zeer positief. Voor een impressie, zie: http://www.youtube.com/watch?v=T2O23D60QUo

Programma familiewandeling:

13:45	14:10	Aankomst wandelaars
14:05	14:10	Verwelkoming door de burgemeester Jos Stassen
14:10	14:15	Korte presentatie Scalluvia door projectcoördinator Veerle Campens
14:15	14:20	Verdelen groepen (lijst op voorhand met kleur)
14:20		Start wandeling in 3 groepen
17:00		Receptie in het kasteel van Wissekerke

De infobrochure werd hier voor het eerst verdeeld onder de deelnemers. De vereiste logo's zijn duidelijk zichtbaar. Daarnaast werd de brochure ook verspreid naar diverse betrokken organisaties, gemeentebesturen uit de regio, toeristische diensten uit de regio, enz. en is ze downloadbaar op de website (http://scalluvia.eu/wp-content/uploads/2014/12/Scalluvia-web3_werkt.pdf). Op verschillende evenementen werd ze ook ter beschikking gesteld. De publicatie van de brochure was 8 maanden later dan voorzien wegens de vertraging die de ondertekening van het communicatiecontract met zich meebracht (contract met Jusbox). Na uitputting van de oorspronkelijke 1.200 exemplaren werd de brochure geüpdatet en in 500 en later nog eens 1.000 extra exemplaren gedrukt (communicatieoverleg van maart 2016). Dit leek ons beter dan meteen 7.500 exemplaren drukken en misschien met een hele doos brochures overblijven die niet meer up to date zijn.

Op 12 september 2016 organiseerden regiobeheerder Tom Maes en projectcoördinator Veerle Campens een werfwandeling om 20 extra mensen te informeren over het Scalluvia project en specifiek over de werken aan de Rupelmondse kreek, waaronder enkele Barbiergidsen die op hun beurt het waarom van de werken aan anderen kunnen duidelijk maken.

E6: Park Ranger app

Flyer holder voor flyer app

promotie app op terrein

promotie app op Polderscross

promotie app op het evenement Chapeau

E6	Doel	Resultaat
Park Ranger app.	500 bezoekers gebruiken de app	< 500 bezoekers gebruikten de app
	van	**tot**
Looptijd	03/06/15	31/08/18

Omschrijving

In het kader van het Interregproject STEP (Sutainable Tourism in Estuary Parks) werd een smartphonespel 'Park app.' ontwikkeld om nieuwe doelgroepen te bereiken en hen een rijke natuurbeleving aan te bieden. Tegelijkertijd is dit spel ontworpen om bezoekers te sturen i.f.v. bezoekersmanagement, informatie mee te geven i.f.v. kennisopbouw, rijkere beleving en draagvlakontwikkeling en hen te belonen voor wenselijk gedrag. Deze app. kon door het toevoegen van een aantal tags gebruikt worden om informatie te geven over de werkzaamheden en activiteiten in het kader van het LIFE+Scalluvia project.

Uitvoering en resultaten

De app. werd verschillende malen getest op foutjes. In december 2014 vond er een vergadering plaats met de partners en een aantal Barbiergidsen om inhoud voor extra tags te verzamelen. Verhalen/weetjes ((workshop 'palaveren over de Polders', actie A.3.) die niet in een tijdscapsule (Actie C7) passen, werden in de park app. geïntegreerd. Het Life-logo is opgenomen. De lancering van de applicatie 'Polder Ranger' vond plaats tijdens de Green Week en op het evenement 'Proeven van de Polders' op 3 juni 2015. Dit is een jaarlijks wandel- en fietsevenement waarbij de gemeente Kruibeke en lokale ondernemers uitpakken met de troeven van de Polders van Kruibeke en de bossen en kreken van Scalluvia in het bijzonder. Posters hingen uit en flyers werden uitgedeeld. Verder werd de app. ook gepromoot op volgende eventen: Chap'eau, onthaalmoment nieuwe Kruibekenaren, bezoek interreg-project STEP, bijeenkomst sportraad. Sinds de lancering is er ook een constante promotie van de applicatie via de Scalluvia website, de website van toerisme Waasland (http://www.toerismewaasland.be/nl/nieuws/klim-jij-als-eerste-op-tot-polder-ranger), de facebookpagina van 'de Polders van Kruibeke', flyers en mond tot mond reclame. In samenwerking met de gemeente werd in 2015 een kartonnen displayhouder ontwikkeld en met behulp van UNIZO Kruibeke verdeeld onder lokale ondernemers en horecabedrijven samen met de promotieflyer van de Polder Ranger applicatie. In de loop van januari 2016 is een infobord ontwikkeld dat in februari 2016 aangebracht werd op de achterzijde van de Scalluvia-infoborden op vier belangrijke invalspunten. De Barbiergidsen en Natuurouders testten de applicatie uit. Er werd een lijst opgesteld met tags, die we vier maal per jaar laten variëren met het seizoen. Dit is telkens een moment voor extra reclame. De deadline in de deliverables voor de app. volgens de Scalluvia-applicatie was 01/09/2013. Door vertraging en een uiterst moeizame communicatie in de herontwikkeling van de applicatie door de ontwikkelaar La Mosca is deze met anderhalf jaar verschoven (3/06/2015).

Bij een analyse van de download-cijfers van de Polder Ranger applicatie in mei 2016 werd vastgesteld dat deze enorm laag waren. Het aantal downloads van het begin tot en met maart 2016 lag tussen de 100 en de 500 (een exact cijfer is niet beschikbaar), maar er dient in rekening gebracht te worden dat de meeste downloads zijn gedaan door de programmeurs, opdrachtgevers en de personen die verder betrokken zijn met de realisatie van de applicatie. Waarom deze applicatie niet aanslaat is niet helemaal duidelijk. Het heeft mogelijk te maken met het feit dat de app. enkel op een specifieke locatie kan gespeeld worden en dat het toestel toch aan een redelijke kwaliteit moet voldoen om de app. te kunnen draaien. De promotie en communicatie richtten zich vooral op de bewoners van Kruibeke, hoewel er ook door de regionale toeristische partner Toerisme Waasland over de app. is gecommuniceerd. Om de promotie rond Polder Ranger app. op te voeren en vooral de natuur- en wandelorganisaties te bereiken, werd begin mei 2016 een persbericht gelanceerd. Het werd enkel door de krant Het Laatste Nieuws opgepikt. De ontwerper La Mosca heeft ook nog een aantal bugs uit de beheerderswebsite gehaald. De app. werd verder extra gepromoot door de speelzone op kaart te visualiseren zodat het duidelijk is waar de app. gespeeld kan worden. Dit gebeurde op de website en via een flyer die in de folderhouders bij Kruibeekse middenstand en de toeristische kantoren in de regio staan. Er werden ook infoborden over de app. op terrein geplaatst en op verschillende evenementen werd promotie gevoerd (Polderscross 2016, inhuldiging GOG Polders van Kruibeke, Bazel Verbaast,…). De Barbiergidsen werden op 19 april 2017 gedetailleerd ingelicht over de werking van de applicatie, zodat zij deze als een extra informatiedrager kunnen gebruiken tijdens hun

begeleide tochten door het Scalluvia gebied. Ze meldden echter dat de app. te log is in gebruik. Tijdens de Polderscross 2017 is de app. herhaaldelijk op de grote schermen buiten en de iets kleinere schermen in de VIP tent getoond. De collega's van communicatie van ANB werden in september 2017 rondgeleid in de Polders en kregen uitleg over de app. De extra inspanningen hebben echter niet kunnen baten. De partners hebben besloten – na advies ingewonnen te hebben bij DG Environment Simon Goss tijdens zijn bezoek op 25/10/2016 – om geen energie en uren meer te investeren in deze applicatie. Via Facebook en tijdens evenementen is er nog een minimum aan promotie. Verder werden de tags nog steeds aangepast volgens de seizoenen (4x per jaar) en gecommuniceerd via social media. De app. heeft veel gekost in ontwikkeling en zeer weinig opgebracht, het is ook wat vreemd om mensen aan te sporen op een scherm te kijken als ze buiten komen ipv naar de natuur. De reden waarom de app. niet aansloeg is door de grootte van de app, maar het is ook zeer moeilijk om het juiste publiek te bereiken. In de toekomst zullen we, als we nog eens een app. willen inzetten, gebruik maken van gratis, bestaande software, zoals bvb. de izi-travel app.

Buiten Life+ wordt er door DVW en de Polderij een andere app. ontwikkeld met meer interactie, de Xavier de ree app. In het natuurpark Het Kortbroek en in de Polders van Kruibeke geeft Xavier de ree uitleg over de fauna en flora van dit poldergebied. Her en der in het gebied staan zuiltjes die je met de app. dient te scannen en dan verschijnt Xavier in 3D om je wegwijs te maken. Volgende link geeft toegang tot een promofilmpje met meer uitleg: http://scalluvia.eu/xavier-de-ree-app/ . Ook de vereniging de 'Landelijke Gilden' hebben ondertussen een gelijkaardige app. in de Polders van Kruibeke. Zie foto in bijlage waar je op eenzelfde zuil 2 te scannen bordjes ziet voor de 2 verschillende apps.

E7: Participatieve opkuisactie

Trotse leerlingen met hun nestkasten

bouw takkenwal

leerlingen bij de bijenhotels

snoeicursus

E7	Doel	Resultaat
Publieksevenementen rond onderhoud, beheer, opkuis.	3	5: - nestkasten bouwen met middelbare school Bazel - bouw takkenwal met jeugdbewegingen - bestrijding Am. Vogelkers met vrijwilligers - bouw bijenhotels met Sint-Jorisinstituut - 2 snoeicursussen hoogstamboomgaard
	van	**tot**
Looptijd	22/04/14	09/03/18

Omschrijving

Het verwijderen van afval is noodzakelijk voor het herstel van de alluviale bossen. Participatie van vrijwilligers sensibiliseert, is goedkoper en betrekt de omwonenden dichter bij 'hun polder' en bij elkaar.

Door een stapje verder te gaan en een effectieve vrijwilligerswerking rond het gebied op te starten, kan er een hecht netwerk van vrijwilligers ontstaan met ambassadeurs die zelf de parkboodschap uitdragen en bovendien meehelpen om het gebied te onderhouden, ook na Life+ Scalluvia.

Uitvoering en resultaten

Het sluikstorten in het gebied is aanzienlijk verminderd sinds de openstelling ervan. Een opkuisactie was daarom niet meer nodig. Het aanwezige puin was bovendien te groot en gevaarlijk (asbest) om door vrijwilligers te laten opruimen. Er werden alternatieve acties uitgewerkt. Deze acties verliepen volgens schema, maar beperkten zich niet tot het opruimen van afval zoals eerst voorzien was. Ze betrokken de omwonenden bij het project en zorgden telkens voor veel persbelangstelling.

- Op 22/04/2014 werden 60 nestkasten voor bonte en grauwe vliegenvanger en 2 nestvlotten voor visdief (annex I soort van ons vogelrichtlijngebied) gebouwd samen met de middelbare school van Bazel (Groot-Kruibeke) en Kruin. 70-80 leerlingen van deze school doorkruisen elke dag 2x het gebied op weg naar school/naar huis en blijven daarbij niet altijd op de paden, met natuurschade tot gevolg. Het hout voor de nestkastjes werd gratis ter beschikking gesteld door ANB. Er werd een lesblaadje opgemaakt met een bouwplannetje en Kruin heeft in de klassen uitleg gegeven over Scalluvia en de vogelsoorten. De nestkasten werden gebrandmerkt met het LIFE+Scalluvia-logo. De kinderen kregen als aandenken een potlood met het Life-logo. Na de Paasvakantie, op 22/05/2014, organiseerden we voor de leerlingen een terreinbezoek om de nestkasten te bekijken die de arbeiders ondertussen opgehangen hadden en om uitleg te geven over het gebied (Life+, Scalluvia, habitattypes, terreinacties, doelstellingen, …). Daarbij lag de nadruk op de kwetsbaarheid, de gevaren (overstromingsgebied, drassig, niet zwemmen in de kreken) en de vereiste zorg: geen zwerfvuil, niets kapot maken, op de paden blijven, toegankelijkheidsreglement respecteren, … . De school en de leerlingen waren zeer enthousiast en waren vragende partij voor herhaling van dit evenement.
- Op 14/03/2015 bouwden de lokale jeugdbewegingen en Kruin een takkenwal ten westen van het speelbos om de achterliggende weide af te schermen. Mascotte Xavier De Ree, de boswachter, de projectcoördinator en –medewerker hielpen mee. Volgens de Grant Agreement was niet voorzien dat W&Z in deze actie participeerde, maar door wilgentakken te voorzien, heeft ze haar steentje bijgedragen. W&Z maakt immers al enkele jaren gebruik van 'Houtzoekers', een initiatief van Regionaal Landschap Schelde Durme. Zo werden in de winter diverse knotwilgen geknot in de Polders en werd het fijnere hout (dat onbruikbaar is voor de knotters) verzameld op een plek vlak bij de takkenwal. Ook van andere plaatsen op de werf kon W&Z takken die waren vrijgekomen bij grondwerken aanvoeren voor de takkenwal.
- In het najaar van 2016 werd met lokale vrijwilligers jonge Amerikaanse vogelkers uitgetrokken en -gegraven vlak achter het speelbos.
- In het voorjaar van 2017 maakte het Sint-Jorisinstituut acht bijenhotels in de vorm van polderdieren die nu de muur van het Coninckshofke sieren. De leerlingen kregen als dank een geleide wandeling en een introductie tot de Polder Ranger app (E6).
- Organisatie van 2x een halve dag snoeicursus van de fruitbomen aan het Coninckshofke voor Kruin en Zonnewende. Zij zullen de boomgaard in de toekomst beheren. De cursus ging door in september 2016 en maart 2018.

De persberichten voor deze acties werden ruim opgepikt en ook .op Facebook, de website en Twitter deelden we deze acties. Ivm het netwerk van vrijwilligers, zie actie E.8.

Geplande activiteiten na afloop van het project

In de bebouwde kom doet de gemeente al meerdere jaren beroep op een vrijwillig zwerfvuilteam en jaarlijks organiseert ze samen met de ophaaldiensten een zwerfvuilactie. Deze activiteiten werden uitgebreid naar de Polders van Kruibeke.

E8: Natuureducatie

Scalluvia Jungle met de Natuurouders

visdemo op Wereldvismigratiedag

Wandeling met Barbiergidsen i.h.k.v. Natura2000

Scalluvia-stand op Chap'eau

E8: Natuureducatie: Overleg en samenwerking tussen de verschillende vrijwilligersorganisaties rond natuureducatie		
Organisatie	Aantal activiteiten	totaal aantal deelnemers
Natuurouders 'Scalluvia Jungle'	13	kinderen lagere school, 325
Natuurouders overige activiteiten	151	kinderen lagere school, 3.775
Barbiergidsen geleide wandelingen Scalluvia	316	Iedereen, 7.916
Barbiergidsen overige activiteiten	475	12.000 personen
Barbiergidsen opleidingen	53	150
Barbiergidsen toename	Van 15 naar 35	120
Kruin activiteiten	21	Iedereen, 320 personen
ANB extra infomomenten	19	professionals, 400 personen

Omschrijving

Het "beleven" van de natuur is veel effectiever om maatschappelijk draagvlak te creëren dan louter informatie aangereikt krijgen. Naast de gebruikelijke brochures en informatiepanelen, is de bedoeling van deze actie daarom om zeer laagdrempelig te werken via gegidste wandelingen, natuureducatieve projecten voor scholen, opleidingen voor natuurgidsen en natuurstudieavonden. We willen verschillende doelgroepen bereiken zoals (jeugd)verenigingen, scholen, gezinnen, bezoekers. De bestaande, lokale initiatieven, georganiseerd door onder andere de Natuurouders en de Barbiergidsen zijn via deze actie geoptimaliseerd, uitgebreid, geporfessionaliseerd en op elkaar afgestemd.

Uitvoering en resultaten

Natuurouders

- De Natuurouders zijn vrijwilligers die zich richten op klassen van kleuter- en lager onderwijs. Zij zijn opgeleid door de provincie. De activiteiten zijn gratis voor scholen uit Kruibeke, betalend voor scholen erbuiten.
- <u>Educatief pakket 'Scalluvia jungle'</u>:
  - De natuurouders vergaderden geregeld onderling, in 2014-2015 een 7 extra keren, over de uitwerking van het lespakket 'Scalluvia Jungle'. De uitwerking van de 5 hoofdthema's (geschiedenis en ontstaan, water, bodem, bomen en planten en de bever) gebeurde in kleinere groepjes.

    Met dit lespakket willen we in eerste instantie het 5e en 6e leerjaar van Kruibeke bereiken: het gaat om ongeveer 350 leerlingen van 10-12jaar. Er komen ook aanvragen van scholen buiten Kruibeke. Ze worden ingewilligd in de mate van het mogelijke, maar er wordt geen extra promo rond gevoerd.
  - 2015: Lesbladen, brochure en promotiefilmpje ontwikkeld, aankoop educatief materiaal:

- Lesbladen: inhoud aangeleverd door Natuurouders, bureau Positief-Negatief verzorgde de lay-out.
- Promotiebrochure voor leerkrachten. Inhoud aangeleverd door Natuurouders en ANB, bureau Positief-Negatief verzorgde de lay-out.
- Promotiefilmpje: tijdens try-out maakte Jusbox beelden voor een promotiefilmpje van het pakket.
- In juni 2015 werd het lespakket "Scalluvia Jungle" voor een eerste maal uitgetest met 2 klassen van het vijfde leerjaar.
- Zowel op brochure, als op lesbladen, als in het filmpje (E11) staan de vereiste logo's.

- 2015: ANB voorziet in een broekbos in eigendom vlak buiten het overstromingsgebied (buiten Scalluvia), dichtbij de dorpskern een gemaaid pad voor de buitenklas. De gemeente voorziet in een leuning aan het grachtje en enkele boomstammen om op te zitten:

Figuur 6: educatief bos

- <u>Activiteiten</u>:
  - 10/2014: Familiewandeling Scalluvia, animatie kinderen
  - 12-13/03/2014 en 2015: schoolkinderen op speelse manier informeren over Scalluvia tijdens beide boomplantacties (1ste leerjaar tot het 6de leerjaar). Veel meer bekendheid, interesse van scholen.
  - 13/04/2016: Buitenspeeldag: Promoten speelbos
  - 9/05/2016: Opening viskunstwerk en visvriendelijke stuw voor world fish migration day (21/5): animatie door natuurouders
  - 5/06/2016: Proeven van de Polders: speelbos promoten.

- 22/03/2017: filmvoorstelling 'Pluk de bever' in de infokeet, een natuurdocumentaire voor kinderen over het wel en wee van een bever. ANB en W&Z zorgden voor de productie van een flyer.
- Sinds het Scalluvia-project is het aantal aanvragen vertienvoudigd. De maximale capaciteit voor het aantal natuurouders is bereikt.
  - 2015: 14 klassen (van gemiddeld 25 leerlingen)
  - 2016: 59 (5 keer voor "Scalluvia Jungle")
  - 2017: 54 (5 keer voor "Scalluvia Jungle")
  - 2018 (t.e.m. aug): 37 (3 keer voor "Scalluvia Jungle")
  - => 4.100 leerlingen bereikt in 4 jaar
- Voor het 25-jarig LIFE bestaan gaven de Natuurouders op 27/05/2017 een doorlopende demo van Scalluvia-jungle, thema 'SAFARI'. De Barbiergidsen gaven een rondleiding in het kader van thema 'FOODIES' : Het smakenpallet van Scalluvia. ANB voorzag een tentje, banner, flyers en een kaartje met de weg naar Scalluvia-jungle.

  http://life-25.eu/scalluvia-jungle/

  http://life-25.eu/het-smakenpalet-van-scalluvia/

  http://life-bnip.be/nl/de-natuur-is-jarig/

- Promotie:
  - Eind september- begin oktober 2015 bezochten de Natuurouders alle klassen van alle scholen van Kruibeke. Ze stelden de brochure over natuureducatie voor.
  - 18/03/2014: toelichting Scalluvia en Natuurouders op Onderwijsraad Kruibeke
  - Educatiemarkt van het najaar 2014 en 7/02/2016: lespakket "Scalluvia Jungle" gepromoot. Aan deze educatiemarkt nemen gemiddeld 150 studenten bachelor lager onderwijs en leerkrachten deel. Na een korte presentatie konden de studenten in de voormiddag allerlei workshops volgen, gebaseerd op de verschillende onderdelen van het lespakket. In de namiddag waren deze workshops toegankelijk voor alle leerkrachten van het Waasland.
  - De natuurouders hebben begin 2016 alle lagere- en kleuterscholen van Kruibeke bezocht. Het lespakket "Scalluvia Jungle" werd persoonlijk toegelicht aan de leerkrachten van de derde graad. Ook via mail kregen de scholen informatie over "Scalluvia Jungle" toegestuurd. Het filmpje werd eveneens via mail naar de scholen gestuurd.
  - In 2017 werd een e-mailbestand van leerkrachten opgemaakt, zodat de nieuwe folder begin juni naar de leerkrachten via e-mail wordt verstuurd.
  - 21/2/18: educatiemarkt

- Bijscholing:
  - 23 januari 2014: bezoek aan het Bosmuseum van het provinciaal domein het Leen samen met de mensen van het natuureducatieve centrum de Kaaihoeve. Zij hebben heel wat expertise in natuureducatie en hebben zelf ook alluviale bossen. Zij hebben heel wat informatie verschaft.
  - Zomer 2014: bijgeschoold in het natuureducatief centrum de Helix.

- 14/3/2016: bijscholing in De Vroente
- 21/09/2015: Uitstap Hoge Venen met Scalluvia-partners
- 6/10/2015: Deelname visdemo van ANB
- 18/11/2015: Opleiding EHBO
- 28/012016: Infoavond voor recrutering nieuwe natuurouders.
- 19/5/2016: Kleefkruid, opleiding natuureducatie voor peuters en kleuters
- 30/5/2016: Opleiding voor natuurouders aan amfibiënpoel door Koen Van der Aa van Kruin
- 30/03/2017: Infoavond nieuwe Natuurouders.

- Professionalisering:
  - 2014: lokaal en infoborden: De Natuurouders hebben van de gemeente een lokaal ter beschikking gekregen. W&Z heeft infoborden geschonken om het lokaal aan te kleden. Er werd een eigen logo ontwikkeld.
  - 2015 en 2018: Materiaal: het ANB heeft op basis van een wenslijst educatief materiaal aangekocht. Op al het educatief materiaal werden stickers geplakt met het Life+-logo.
  - 1 jan 2017: de Natuurouders werden een Vzw. De gemeente geeft nu een subsidie van 50 euro per activiteit.
- Evaluatie:

  De Natuurouders zijn als groep sterk geëvolueerd en geprofessionaliseerd met behulp van Life+-Scalluvia. Dankzij de kansen via Life+ en de dynamiek die daaruit voortvloeide, worden ook hun andere aangeboden activiteiten, naast de Scalluvia Jungle, meer bevraagd. Het aantal aanvragen voor buitenklassen is meer dan vertienvoudigd. Het lokaal, de vrijwilligersvergoeding, het logo, de 'Scalluvia Jungle' lesblaadjes, brochure voor leerkrachten, het aangekochte materiaal en promo-filmpje droegen daartoe bij.

Barbiergidsen

- Organisatie
  - De Barbiergidsen waren als kleine kern van natuurgidsen, toeristische gidsen, landbouwgids en archeoloog reeds nauw betrokken bij het onthaal en begeleiding van diverse groepen in het GOG in ontwikkeling. Ze organiseerden geleide wandelingen, enerzijds zijn er de maandelijkse werfwandelingen in de Polders van Kruibeke, anderzijds staan zij ook in voor het gidsen van groepen op aanvraag.
  - Engagement:
    - veel voorbereiding, documentatie, basismappen, didactisch materiaal
    - overleg met overheid ivm toegang, vordering en aard van de werken enz...
    - aanleg documentatie-archief t.b.h. diverse wandellussen: in 2015 is gestart met drie werkgroepen (per deelgemeente) om de basiswandelingen te verkennen, parcours uit te stippelen en te documenteren met alle relevante aspecten en onderwerpen. Zo wordt gewerkt aan standaard-scenario's die door elke gids kunnen gebruikt worden zodat

iedereen dezelfde correcte informatie heeft en is er voldoende ruimte voor eigen invalshoek en/of inspelen op seizoen, verwachtingen van de groep enz...

        - opleiding en blijvende vorming
        - centraal secretariaat met vrijwilligers en een kleine "kern" als feitelijk bestuur
    - In 2016 werden ze eveneens een vzw.

- Gidsenopleiding
    - In 2014-2015 telkens 30-70 deelnemers voor 12 verschillende sessies
    - In 2015 studeerden 16 nieuwe gidsen af: van 15 naar 31 actieve gidsen!
    - In 2016 gingen er 8 opleidingen door over de sluiswerking, koekoek, zoogdieren, getijdenwerking, lokale culturele geschiedenis, plantengeschiedenis, binnenscheepvaart en sporen zoeken. Er waren 11-23 deelnemers.
    - In 2017 gingen er 20 opleidingen door voor 11-24 deelnemers. Er waren speciale opleidingen rond het Scalluvia-project: De habitat- en vogelrichtlijn en Natura 2000, waterhuishouding in Scalluvia en de Polderranger app. (zie E6).
    - In 2018 gingen er t;e;m. aug 13 opleidingen door, waarvan 1 specifiek over de natuur en de elzenbroekbossen.
- Educatief materiaal: ANB kocht educatiemateriaal aan voor de Barbiergidsen dat met de Natuurouders wordt gedeeld. ANB schonk in 2017 uniformhemden waarop de logo's van Scalluvia, Life en Natura 2000 zijn aangebracht.
- Activiteiten
    - De maandelijks werfwandelingen waren zo succesvol dat W&Z besloot om deze, ook na de opening van de paden, maandelijks te blijven organiseren. Deze gaan voor 2/3e van de keren door in Scalluvia-gebied. Er wordt dan telkens over LIFE+ Scalluvia verteld.
    - Naast de maandelijkse gratis wandelingen, kan men de Barbiergidsen ook boeken. Er is ook een specifieke Scalluvia-wandeling te boeken.
    - 20/09/2015: Scalluvia-wandeling voor de internationale vereniging Grenzeloze Schelde
    - De evolutie van het aantal gidsbeurten gaat sinds Scalluvia in stijgende lijn:
        - 2012 15 beurten
        - 2013 49
        - 2014 53
        - 2015 84
        - 2016 85
        - 2017 112, 3.750 personen bereikt
        - 2018 77, 1.847 personen bereikt (t.e.m. aug)
        - => meer dan 12.000 personen bereikt
    - 27 feb 2018: Infoavond opleiding nieuwe Barbiergidsen
    - 6 mei 2018 n.a.v. Natura 2000 Dag: wandeling Bazelse bossen met extra uitleg over Life en Natura 2000

- Evaluatie:

  De Barbiergidsen zijn geen officiële partner van het Scalluvia-project, maar waren er zeer nauw bij betrokken. Dankzij het Scalluvia-project zijn zij geprofessionaliseerd en gegroeid en wordt er meer samengewerkt tussen de gemeente, de Barbiergidsen en de Natuurouders.

  De gratis maandelijkse wandelingen zijn enorm populair. De elzenbroekwandeling van februari 2017, bijvoorbeeld, trok 140 deelnemers aan!

  Deze gidsenvereniging draait zeer goed en is zeer actief, ze blijft ongeveer maandelijks een bijscholingsmoment organiseren voor de gidsen. Doordat Scalluvia en Natura 2000 specifieke onderwerpen zijn binnen de gidsenopleiding, is de educatie over het Scalluvia-project ook 'after Life' verzekerd.

Kruin en Zonnewende

- Kruin is de lokale natuurvereniging die monitoring verricht en voornamelijk voor de bevolking van Kruibeke natuurinfo-avonden organiseert. Zij verzorgen standaard ook de vogel-, vlinder en libellenmonitoring. Voor vogelmonitoring werken zij met 15 vrijwilligers, voor vlinders en libellen met 12 en voor de vismonitoring met 10.
- Zonnewende is een lokale vereniging die focust op de biodiversiteit in eigen omgeving. Ze organiseert jaarlijks een festival.
- Activiteiten:
  - 12/02/2014: Natuurinfo-avond over ecosysteemdiensten van bossen
  - 03/2014: Natuurstudie-avond: bespreking resultaten inventarisatie libellen, vlinders, waterjuffers aan kreken
  - 03/2015: Natuurinfoavond over kreken en vissen door Alain Dillen van ANB
  - 10/2015: Kruin en Zonnewende: boomplantactie in klein polderke.
  - 23/04/2016: onder grote belangstelling werd een vroegochtend wandeling (7-9u) gehouden in het Scalluvia gebied om de bezoekers attent en vertrouwd te maken met de verschillende vogelsoorten.
  - 7/08/2016: laatavond zoogdieren wandeling. Het aantal deelnemers was beperkt tot 15 om verstoring te beperken. Ze hebben genoten van een overzwemmende bever en vele vraatsporen onderweg. De bosuil, watervleermuis, enkele grazende reeën en zelfs een jagende kerkuil vervolledigden het plaatje.
  - 08/02/2017: wandeling: uilen van het Scalluvia-gebied.
  - 25/8/2017: Zoogdierenwandeling Kruin: 3 bevers ,vossen, herten, bosuil, kerkuil, vleermuizen. Na zonsondergang is een toelating nodig. Inschrijvingen beperkt tot 20 personen.
  - 2014-2017: 4x per jaar activiteiten voor alle 5e leerjaren: vogels voeren en beloeren, nestkastjes, voedertafeltje, zaadzakjes, telweekend, huiszwaluwentil met Zonnewende
  - 24/09/2016: Beverwandeling Natuurpunt WAL-Kern Scousele en CVN
  - 8 februari 2017: natuurinfoavond over steenuil in de buurt van beverpad.
  - 24 maart 2017: natuurwandeling langs beverpad over uilen.
  - 08/2017: zoogdierenwandeling

- 11/10/2017: Natuurinfoavond ganzentrek in Vlaanderen en resultaten 20 jaar watervogeltellingen in de polders van Kruibeke
- 8/11/2017: presentatie vismigratie ion de Polders (Alain Dillen)
- 9/12/2017: boomplantactie ringdijk
- 7/2/18: natuurinfo-avond gierzwaluwen
- 9/3/18: steenuilenwandeling
- 27/07/2018: nachtvlinderwandeling
- 30/6/2018: zonnewendefestival voor kinderen
- 17/8/2018: Zoogdierenwandeling: Op zoek naar de Nightly Big Five (volzet!)

- Evaluatie: Kruin heeft een grote bijdrage geleverd aan Scalluvia en zorgt ervoor dat de investeringen After-Life blijven renderen. Kruin is tevreden met het Scalluvia-project en de realisaties op terrein.

ANB

- 6/10/2015: ANB maakte bij het leegvissen van een visvijver van de gelegenheid gebruik om lokale scholen kennis te laten maken met de aanwezige vissoorten. De visserijbioloog van het ANB gaf hierbij een deskundige uitleg. Deze extra educatieve actie was kosteloos en bovendien een mooie kans om het project nogmaals in de kijker te zetten.
- 23/03/2015: 300 jaar Rupelmondse kreek en officiële opening tijdscapsule Rupelmondse kreek, met de Gouverneur en burgemeester. Veerle speechte over de natuurontwikkeling van Scalluvia.
- 21/05/2015: Natura 2000 dag! Foto's genomen van kinderen en medewerkers en gepost op FB/twitter.
- 07/06/2015: Proeven van de Polders is een evenement waarbij het toeristisch seizoen wordt geopend. Veerle was scalluvia-puntgids. Gidsen in opleiding deden mee en de Natuurouders begeleidden een kinderwandeling. Ruim 400 personen woonden het evenement bij.
- Conferenties: green week: stand (3-5/06/2015), dunes&estuaries: presentatie (16/09/2015) en publicatie in conferentieboek, presentatie '10 keys' op Interlife 2016, presentatie '10 keys' op COReg: Thematic Seminar -Nurturing nature for sustainable cities (28/05/2018), presentatie '10 keys' (19/10/2018) op Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid Vlaanderen , presentatie Natuurmonumenten Zeeland (20/06/2018), …
- 14/07/2015: Bezoek van de Biesbosch, interreg-projectpartner STEP.
- 14/09/2015: NISAS-dag (ANB): NISAS is een afdeling binnen het ANB. Er werd een wandeling gegidst door Veerle in Scalluvia-gebied.
- 27/09/2015: Chap'eau: wandeling in Scalluvia-gebied op de Aquafin-dag (otter en stuwen). Er was een Scalluvia-stand en Scalluvia-gidspunt.
- Op 11 januari 2016 kwam de werkgroep natuureducatie samen voor een evaluatie en planning. Op 12 april 2016 hield de Mina-raad van de gemeente een open Mina-raad voor de inwoners van Kruibeke: Bart van de Voorde (INBO), Wim Mertens (ANB) en Tom Maes (ANB) spraken over alluviale bossen en de positieve evolutie van de diersoorten. Koen vander Aa (Kruin) sprak over vlinders en libellen, Freddy (vegetatiewerkgroep) over vegetatie. De meer dan 100 deelnemers waren verbaasd over de veelheid aan monitoring en informatie over het Scalluvia-gebied en de Polders van Kruibeke.

- Op 12 april 2016 vond een tweede open Mina-raad plaats met Brouwerij in het gemeentehuis van Kruibeke. Verschillende sprekers van ANB, INBO, Kruin en natuurouder Freddy kwamen spreken over de evolutie van de natuur in de polder: welke planten en welke dieren zijn nieuw in onze polder?
- 8/11/2017 Natuurinfo-avond vismigratie door ANB visserijbioloog Alain Dillen. 20 deelnemers.
- 13/12/2018: Natuurinfo-avond 'Waterhuishouding in Broekbossen en Kreken'. 15 aanwezigen.
- Een zesdejaars Biotechnische Wetenschappen van De Broederschool Biotechnische & Sport in St.-Niklaas maakte in 2017 haar geïntegreerde eindproef met als onderwerp de ontwikkeling van elzenbroekbos binnen het Scalluvia project te Kruibeke onder de externe begeleiding van de ANB Scalluvia projectcoördinator.
- Wereldvismigratiedag 2018: visdemo aan 33 lln. 3e leerjaar van Sint-Petrus op 27/4.

Stagiairs en leerlingen (extra)

- Sint-Jorisinstituut uit Kruibeke: In overleg met de betrokken wetenschappers (Universiteit Antwerpen, INBO) hebben 4 groepjes van 2 leerlingen (11-12j) van het Sint-Jorisinstituut uit Kruibeke als onderzoekscompetentie in het najaar van 2016 een onderwerp genomen in de Polders van Kruibeke. Het gaat om de waterkwaliteit 2x, het waterpeil en het opmeten van de wegen. De leerlingen van de lagere graad maakten bijenhotels voor aan het Coninckshofke.
- Een leerling van het laatste jaar middelbare school uit Sint-Niklaas maakte haar eindwerk over Life+Scalluvia
- 4 stagiairs van de bachelor opleiding groenmanagement hebben stage gevolgd in de Polders van Kruibeke tijdens Life+ Scalluvia

Geplande activiteiten na afloop van het project

De openstelling van het natuurgebied in 2014 en de ondersteuning vanuit Life+ Scalluvia gaven de vrijwilligers een boost. De vraag naar rondleidingen en buitenklassen steeg spectaculair. Professionalisering en een overkoepelende structuur werden hierdoor nodig. Zowel de Barbiergidsen als de Natuurouders en Kruin veranderden in 2016 daarom hun juridische vorm. Men blijft zich bijscholen en nieuwe vrijwilligers rekruteren. Sinds de start van het Scalluvia-project werken voornamelijk de Barbiergidsen en de Natuurouders veel nauwer samen en professionaliseerden beide organisaties zich. De gemeente Kruibeke biedt sinds 2018 met De Polderij, een vrijwilligersorganisatie rond toerisme en recreatie in de Polders van Kruibeke, ondersteuning op administratief en logistiek vlak en naar promotie toe.

E9: Geschreven communicatie

Scalluvia op TVOost

Arcade in krant De Standaard

E9		
	Doel	**Resultaat**
Artikels/persberichten	15	16
Nieuwsbrieven	8	8
Televisie-uitzendingen	1	5
Radio	0	1

Omschrijving

Naast de sociale media, de informatieborden en de participatieve acties, is er natuurlijk nog de geschreven communicatie. Om de bewoners en bezoekers op de hoogte te houden van het hoe en waarom en de vorderingen van Life + Scalluvia, voorzagen we regelmatige projectinformatie via:

- halfjaarlijkse nieuwsbrief

- per kwartaal 1 artikel in regionaal krantje 'Ons Fusietje', De Vislijn of andere

- persmanagement

Uitvoering en resultaten

Overzicht van artikels en persberichten

Te halen deadlines		Verschenen artikels op basis van persbericht
1e	15/12/2013	• December 2013 digitale nieuwsbrief VNSC
2e	15/04/2014	• 16/01/14 waaskrant.be
3e	15/08/2014	• 22/05/14 Persbericht nestkastjes
4e	15/12/2014	• Sept – nov Gemeenteblad Kruibeke • Herfstnummer Spoorzoeker • Sept Fusietje aankondiging familiewandeling • 20/10/14 Persbericht Familiewandeling
5e	15/04/2015	• Scalluvia op Vlaamse Natura 2000-website • 02/2015 Fusietje exoten • 14/03/2015 Persbericht bouw takkenwal • 18/03/15 Persartikel in het Nieuwsblad over takkenwal • 03/2015 Fusietje Inhuldiging tijdcapsule • 23/03/2015 Persbericht Inhuldiging tijdcapsule • Art. in Vislijn 2015 • Advertentie in brochure 'Apostelbrokken' (opening toeristisch seizoen)
6e	15/08/2015	• 06/2015 Fusietje Proeven van de Polders • Pagina op belevingswebsite ANB • 08/2015 Fusietje over speelbos
7e	15/12/2015	• 25/08/2015 Persartikel Obussen • 09/2015 Polder Ranger in Kruibeke info • 09/2015 artikel in Sigmagazine • 09/2015 artikel in VNSC nieuwsbrief • 6/10/2015 Persbericht visdemo • 7/10/2015 Persartikel over visdemo in Gazet van Antwerpen, Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws. • 10/2015 artikel in VNSC nieuwsbrief over Scalluvia Jungle • 6/11/2015 Persartikels in Gazet van Antwerpen en het Nieuwsblad over sponsoring gezocht voor kunstwerken. • 14/12/2015 Persbericht over realisatie Liefkesboom

		• 15/12/2015 Persartikel realisatie Liefkesboom in Gazet van Antwerpen, Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws.
8e	15/04/2016	• 14/02/2016 Persbericht inhuldiging Liefkesboom • 15/02/2016 Persartikel inhuldiging Liefkesboom in Gazet van Antwerpen, Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws. • 02/2016 Fusietje Liefkesboom
9e	15/08/2016	• 28/04/2016 Persbericht Polder Ranger app. • 09/05/2016 Persbericht vismigratie • 06/2016 Persartikel Kruibeke infoblad: De Polderpagina's • 08/2016 Fusietje werken aan de Ruppelmondse kreek • 10/2016 Fusietje Paddenstoelenwandeling
10e	15/12/2016	• 16/12/2016 Persbericht heropening Beverpad • 01/2017 Fusietje heropening Beverpad
11e	15/03/2017	• 23/6/2017 Persartikel plaatsing Arcade in Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad, Gazet van Antwerpen • Uit Magazine Kruibeke artikel over de Polders van Kruibeke en de Arcade. • 28/6/2017 Persbericht opening Coninckshofke • 15/03/2017 Persartikel in VNSC Nieuwsbrief • 04/07/2017 Persartikel bijenhotels aan Coninckshofke in Het Laatste Nieuws
12e	15/08/2017	• 26/8/2017 Persbericht inhuldiging Arcade • 28/08/2017 Persartikel inhuldiging Arcade in De Standaard, Gazet van Antwerpen, Het Nieuwsblad, Het Laatste Nieuws, landschapskrant RLSD • 28/08/2017 Artikel Arcade op website Ontdek het Waasland • De Lijn verdeelde 70 000 exemplaren van hun magazine Nieuwslijn Augustus met artikel over de Waterbus en de Kruibeekse Polders.
13e	15/12/2017	• 28/12/2017: Het Nieuwsblad_Polderij • 29/01/2018:DeWaaskrant_ RecordjaarvoorBarbiergidsen • 30/01/2018: Het Nieuwsblad_ RecordjaarvoorBarbiergidsen • 24/02/2018: Het-Laatste-Nieuws_RecordjaarvoorBarbiergidsen • 24/02/2018: GazetvanAntwerpen: trekpleisters Scalluvia

		• 02/2018: Uit in Kruibeke_trekpleisters Scalluvia • 03/2018: Groenlink Natuurpunt Waasland_aankondiging symposium • 13/03/2018:VNSC_nieuwsbrief_aankondiging symposium: https://www.vnsc.eu/nieuws/11637-save-the-date-14-en-15-juni-slotsymposium-scalluvia.html
14e	15/03/2018	• 24/03/2018: Het-Laatste-Nieuws_Natura2000 Award • 28/03/2018: Walpost_Natura2000 Award • 21/04/2018: HetNieuwsblad_ wereldvismigratiedag • 21/04/2018: GazetvanAntwerpen_wereldvismigratiedag • 26/04/2018:Scheldeschorren_wereldvismigratiedag • 27/04/2018: Het-Laatste- Nieuws_ wereldvismigratiedag • 02/05/2018:VNSC Nieuws_ succes visbestand+ save the date slotsymposium • 6/06/2018: Het Nieuwsblad Resultaten Scalluvia & slotsymposium • 6/06/2018 Gazet van Antwerpen_ Resultaten Scalluvia & slotsymposium • 18/07/2018 Het Laatste Nieuws Boommarter • 19/07/2018 Gazet van Antwerpen Soorten in de polder • 19/07/2018 Het Nieuwsblad Soorten in de polder

Overzicht nieuwsbrieven

Te halen deadlines volgens applicatieformulier		Effectief verschenen nieuwsbrief
1e nieuwsbrief	15/03/2014	Niet gehaald wegens vertraging communicatiecontract
2e nieuwsbrief	15/09/2014	1/10/2014
3e nieuwsbrief	15/03/2015	13/03/2015
4e nieuwsbrief	15/09/2015	01/9/2015
5e nieuwsbrief	15/03/2016	15/03/2016
6e nieuwsbrief	15/09/2016	20/09/2016
7e nieuwsbrief	15/03/2017	11/03/2017
8e nieuwsbrief	15/09/2017	14/09/2017
9e nieuwsbrief	15/03/2018	5/04/2018

TV-uitzendingen

- 03/2015 Gouverneur bezoekt Kruibeke – inhuldiging tijdcapsule Rupelmondse Kreek

https://www.tvoost.be/nieuws/gouverneur-bezoekt-kruibeke-10516

- 12/2015: Snijden Liefkesboom:

http://www.tvoost.be/nieuws/bazelse-scholieren-werken-aan-liefkesboom-22040

- 30/04/2018: Monitoring visvriendelijke stuw:

https://www.tvoost.be/nieuws/het-gaat-goed-met-de-visbestanden-in-de-polders-van-bazel-en-kruibeke-59089

- 16/07/2018: Almaar meer nieuwe diersoorten in de Polders van Kruibeke:

https://www.tvoost.be/nieuws/almaar-meer-nieuwe-diersoorten-in-polders-kruibeke-62403

- 30/10/2018: Voorbeeld van hoe het anders kan (NATIONALE TV)

https://nieuws.vtm.be/vtm-nieuws/binnenland/polders-kruibeke-voorbeeld-van-hoe-het-anders-kan

Geplande activiteiten na afloop van het project

De maandelijkse wandelingen van de Barbiergidsen zal de gemeente verder bekendmaken via de Streekkrant.

E10: Kunstroute met jaarlijks evenement

kunstwerk Arcade

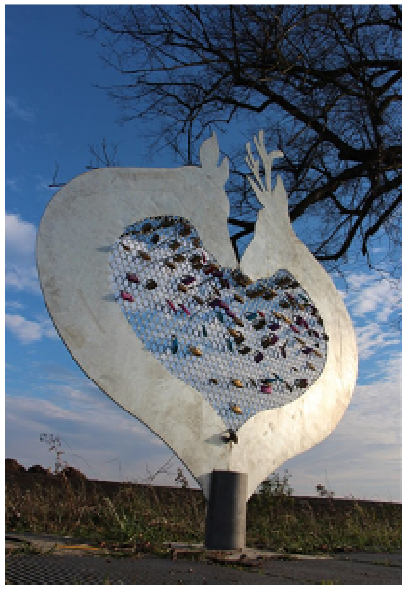

kunstwerk Liefkesboom

kunstwerk Ervin

inhuldiging Arcade

inhuldiging Liefkesboom

Brochure kunstwandelroute

Inhuldiging Ervin

E10		
	Doel	**Resultaat**
Kunstwerken	3	3
Publieksevenementen	3	3
Kunstroute	1	1
	van	**Tot**
Looptijd	14/02/16	26/08/17

Omschrijving

Het doel is via dit kunstproject bij te dragen aan de beleving van dit mooie ecosysteem en tegelijkertijd de bezoekers kennis te laten maken met de prachtige natuur en de doelstellingen en resultaten van LIFE+SCALUVIA. Door middel van attractieve kunstwerken in een natuurlijke omgeving wensen we ook nieuwe bezoekersgroepen aan te trekken. Het geheel moet bijdragen tot de vooropgestelde bewustwording en het nodige draagvlak voor LIFE+SCALUVIA.

Uitvoering en resultaten

We stapten af van Landart as such, aangezien zowel de Vlaamse Bouwmeester als Z33 ons meedeelde dat Landart niet voldoende actueel is. Uit de daaropvolgende kunstwedstrijd werd Gijs Van Vaerenbergh (GVV) gekozen, die de 'Arcade' verder uitwerkte. Een dergelijk kunstwerk absorbeerde meer dan ons volledige budget. Daarom werd er voor de 2 andere kunstwerken een low-cost optie genomen, die zeer participatief en van onderuit zijn ontstaan:

Liefkesboom: De 'Liefkesboom' is een kunstwerk dat werd ontworpen door Ariane De Wit, leerkracht plastische opvoeding in het Sint-Jorisinstituut in Bazel (Kruibeke). Leerlingen van het 4e jaar basismechanica gaven het kunstwerk vorm. Op Valentijn, zondag 14 februari 2016, huldigden we samen met de gemeente Kruibeke, de jubilarissen uit Kruibeke, de lokale kunstvereniging 'tij en het Sint-Jorisinstituut, de Liefkesboom in. De jubilarissen die het voorbije jaar gevierd werden, kregen een hangslotje met daarin hun namen en trouwdatum gegraveerd. Een senior vertelde over de unieke plek die de Liefkesboom is voor de lokale bevolking, een verhaal dat we oppikten uit de eerdere workshop 'Palaveren over de Polders'. De pers was aanwezig en er zijn verschillende artikels verschenen. W&Z heeft meegewerkt aan de voorbereidingen van de plaatsing van de Liefkesboom en de huisstijltegels errond. Het kunstverhaal heeft een vervolg gekregen met de Liefkesboomwandeling en -brochure. Romantische zielen kunnen bij de toeristische dienst van Kruibeke een slotje ophalen om aan het kunstwerk op te hangen en samen met hun geliefde wandelen langs het parcours van de Liefkesboomwandeling in de Polders van Kruibeke. De brochure wordt onder andere daar verdeeld en al enkele keren herdrukt.

Ervin: Op 9 mei 2016 huldigden de leerlingen van het derde leerjaar (55 lln.) van de Sint-Petrusschool uit Bazel dit Scalluvia kunstwerk in: een kunstvis op de visvriendelijke stuw van de hand van Erwin Dieleman, werftoezichter van W&Z. De grote stalen constructie beeldt een vrij migrerende vis uit. W&Z participeerde ook hier in de plaatsing van het kunstwerk. In teken van Internationale Vismigratiedag (21 mei 2016) huldigde burgemeester Jos Stassen het kunstwerk in, samen met de leerlingen van 3a en 3b én uiteraard Xavier de Ree. De leerlingen kregen van Natuurpunt vrijwilligers een uitgebreide visdemonstratie met fuiken. Ook hier was de pers aanwezig en zijn er verschillende artikels verschenen. De Natuurouders luisterden de tocht van en naar het kunstwerk op met leuke activiteiten. Naast

berichtgeving op onze website, twitter en Facebook kregen we ook een pagina op de website van de WFMD 2016.

Arcade: Voor het kunstwerk 'Arcade' werden offertes opgevraagd bij verschillende aannemers. Daaruit bleek dat de kost toch nog aanzienlijk hoger was dan door Gijs Van Vaerenbergh (GVV) voorspeld. De goedkoopste aannemer was Pylonen de Kerf, een familiebedrijf uit Bazel. GVV sloot een contract met hen. De werken startten 22/03/2017 en eindigen op 15/07/2017. De inhuldiging vond plaats op 26/08/17 onder muzikale begeleiding. Burgemeester Jos Stassen, gedeputeerde Jozef Dauwe, Voorzitter Schelde Sterk Merk, Marleen Evenepoel, Administrateur Generaal van het Agentschap voor Natuur en Bos en kunstenaarsduo Gijs Van Vaerenbergh gaven een interview, gevolg door een receptie met polderhapjes van De Foodarcheoloog.

Om extra middelen te vinden werd een subsidieaanvraag ingediend via het Vlaamse Kunstendecreet, maar deze haalde het niet. Er werden tegelijk sponsors gezocht. W&Z, de gemeente en de lokale vereniging 'tij spanden zich ook in om sponsors te vinden voor het kunstwerk de Arcade.

Aangezien het voor de partners boekhoudkundig praktisch onmogelijk is om sponsoring te beheren, wordt de sponsoring beheerd door het Regionaal Landschap Schelde-Durme (RLSD, http://www.rlsd.be/). Zij zullen ook niets claimen aan LIFE+. Het RLSD is geen officiële partner van het project, maar wel zeer nauw betrokken bij de ontwikkelingen in de Polders van Kruibeke. Zij zijn ook verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de toegangspoort tot de Polders vanuit het kasteel van Wissekerke, waar het kunstwerk vlakbij staat; en de coördinatie van de verschillende gemeentes in de regio voor wat betreft o.a. groene corridors, natuureducatie en recreatie. Daarom waren zij bereid om de rol van financieel beheerder van de sponsoring op zich te nemen.

Deze actie liep vertraging op omdat er onvoldoende budget was en er sponsors gezocht moesten worden. Het kunstwerk Arcade is uiteindelijk gerealiseerd met logistieke of financiële steun van Grondwerken Steur François, Aannemingsbedrijf Aertsen, Umicore, Gebr. De Rycke nv, Antea Group en Regionaal Landschap Schelde-Durme.

De inhuldiging van de Arcade kreeg weerklank in verschillende kranten. Er werd een film gemaakt over hoe de Arcade gemaakt, geplaatst en ingehuldigd werd: http://scalluvia.eu/video-the-making-of-arcade/. De Arcade is een echte eyecatcher in de Polders, geregeld wordt het kunstwerk gebruikt als decor voor huwelijks- en communiefoto's.

De Arcade is zeer goed onthaald in het kunstenaarsmilieu en werd genomineerd voor de Staalbouwwedstrijd 2018 in Categorie C: Karakteristieke elementen in staal: https://www.infosteel.be/events/staalbouwwedstrijd/3237-staalbouwwedstrijd-2018.html.

Gijs Van Vaerenbergh heeft ook de Ultimas 2017, de Vlaamse Cultuurprijs, gewonnen, o.a. door de Arcade: https://www.vai.be/nl/nieuws/gijs-van-vaerenbergh-wint-de-ultima-in-de-categorie-vormgeving

Overige verwijzingen zijn:

https://flandersdc.be/nl/magazine/de-week-van-gijs-van-vaerenbergh

https://klara.be/pompidou-op-dinsdag-20-maart-2018

Conclusie

2 van de 3 kunstwerken werden zeer lokaal, zeer *low cost* en participatief uitgevoerd. De inhuldigingen waren bijzonder, maar brachten enkel mensen uit Kruibeke op de been. Op die manier was er meer budget beschikbaar voor het derde kunstwerk. Alle partners beslisten alternatieve financiering te zoeken omdat de uitstraling en grandeur van het kunstwerk zo in de smaak viel. Gijs Van Vaerenbergh is een kunstenaarsduo met internationale faam (http://www.gijsvanvaerenbergh.com/). Het kunstwerk zal een blijvend Landmark zijn in de regio en veel bekendheid geven aan de Polders van Kruibeke in binnen- en

buitenland, ook bij doelgroepen die we anders zeer moeilijk zouden bereiken, zoals politici en kunstliefhebbers. Het kreeg veel belangstelling en is dus zeker zijn prijs waard. De Kruibekenaren appreciëren het kunstwerk en velen kennen het.

Het budget voor actie E10 stond volledig op *external assistance*. Aangezien het derde kunstwerk zeer groot en robust is, werd het in de boekhouding van ANB beschouwd als een infrastructureel werk. Daarom moest het bedrag voor dit kunstwerk van de budgetpost *infrastructure* komen. Kunstwerken zijn vrijgesteld van afschrijving (Koninklijk Besluit van 25 juni 1976 betreffende de afschrijvingen en rechtzettingen in de vermogenscomptabiliteit van de Staat). Hiervoor werd een *Amendment to the agreement* aangevraagd en goedgekeurd. Dit bedrag komt van de budgetpost *personnel* van ANB, aangezien hier nog voldoende budget over was.

Geplande activiteiten na afloop van het project

De kunstwerken worden beheerd door het ANB. Het gras rond de Arcade en de Liefkesboom wordt door de gemeente gemaaid. De betekenis van de kunstwerken is een onderdeel van de Barbiergidsopleiding. In bijlage vind je de presentatie van de Barbiergidsen over de kunstwerken in de Polders. Op die manier zullen de gidsen het verhaal achter de Scalluvia kunstwerken en LIFE en Natura 2000 blijven vertellen.

E11: Informatiefilms

Scalluvia Jungle

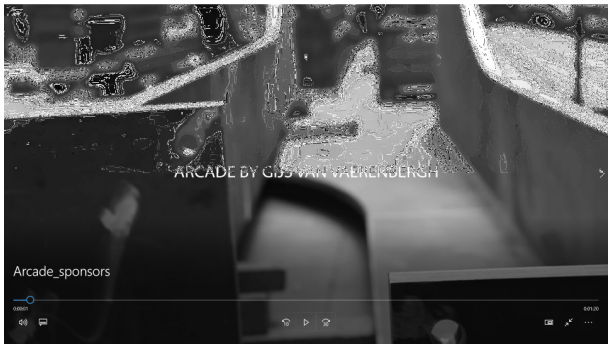

The making of Arcade

Kunst en natuur

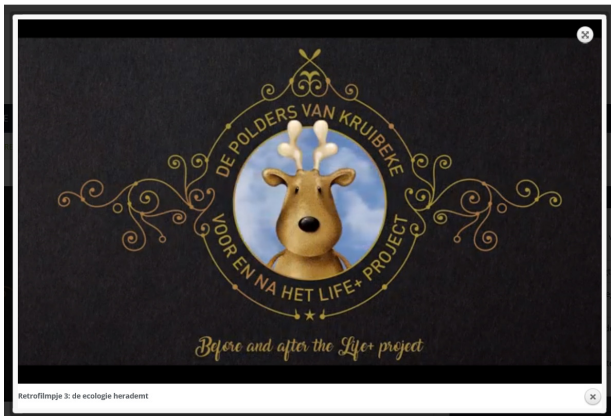

Voor en na Life+ Scalluvia

Familiewandeling

Wat leeft er in de Polders van Kruibeke

E11		
Doel	**Resultaat**	**Releasedatum**
4 filmpjes over	6 filmpjes over	
LIFE+ Scalluvia en Natura 2000, voor en na project	film over de familiewandeltocht: 820 weergaven op youtube film voor en na LIFE+ Scalluvia: 4.422 weergaven op you tube	21/10/2014 27/07/2018
filmpje over natuureducatie	film Scalluvia jungle:35 weergaven op you tube	1/07/2015
filmpje over de kunstwerken	Film 'The making of Arcade', 508 weergaven op vimeo film 'Kunst en natuur', 2.600 weergaven op youtube	15/12/2017 29/03/2018
1 kortfilm/natuurdocumentaire	filmp 'Wat leeft er in de Polders van Kruibeke', 740 weergaven op youtube	13/06/2018

Omschrijving

Naast de klassieke papieren brochures en de informatieavond omtrent het project, werd het LIFE+ Scalluvia project ook voorgesteld aan een breed publiek via korte filmpjes die een brede verspreiding krijgen via Youtube. Daarmee wilden we meer begrip creëren voor de acties bij omwonenden, potentiële bezoekers en andere belanghebbenden, belanghebbenden beter informeren over Natura 2000 en LIFE en de bezoekers meer respect laten hebben voor het gebied.

Uitvoering en resultaten

De ANB communicatiemedewerker en projectcoördinator bepaalden de inhoud en opbouw van de filmpjes, de montage werd uitgevoerd door Jusbox. Beeldmateriaal werd gemaakt door Jusbox, ANB-medewerkers, Sigmaplan of aangekocht van particulieren en bij Vilda, een bureau dat natuurfoto's en videobeelden aanbiedt.

Aan de Rupelmondse kreek werd in 2016 door Buildevolution gedurende 3 maanden een timelapse camera geplaatst om de werken vast te leggen. Er zijn ook met een drone luchtbeelden gemaakt. De film 'making of Arcade' werd door het bureau 'Buildevolution' dat de time lapse en drone beelden maakte, gemonteerd.

In totaal zijn er 6 korte filmpjes gemaakt. De filmpjes werden op de website geplaatst en bekendgemaakt via de sociale media kanalen. Tijdens het slotsymposium werden ze in een loop vertoond. De natuurdocumentaire leverde een nieuwsitem op de regionale tv op (https://www.tvoost.be/nieuws/almaar-meer-nieuwe-diersoorten-in-polders-kruibeke-62403).

Links filmpjes

E11 movie Scalluvia jungle.avi: https://www.youtube.com/watch?v=wKYlx2B6zRI
E11 movie promotion art.mp4: https://www.youtube.com/watch?v=vTELV_Tgb18
E11 movie promotion nature.mp4: https://www.youtube.com/watch?v=-sFuw4fXsGk
E11 movie promotion Scalluvia beforeafter.mp4: https://www.youtube.com/watch?v=3M1t7DrQ9f4&t=8s
E11 movie family walk.avi : https://www.youtube.com/watch?v=T2O23D60QUo

E11_movie promotion making of Arcade.mp4: https://vimeo.com/237877045

E12: Layman's report

Layman's report

Doel	Resultaat	Releasedatum
1 layman's report	1 layman's report	13/6/2018 (Scalluvia slotsymposium

Doel en omschrijving

Het Layman's rapport is een verplichte actie binnen LIFE+ (artikel 13.7 van de "Common Provisions") en is een geschikt middel om op een laagdrempelige manier en na afloop van het project, de belangrijkste resultaten van het project en de relatie met Natura 2000 te vulgariseren voor beleidsvoerders en andere geïnteresseerden.

Uitvoering en resultaten

De inhoud van het Layman's report is aangeleverd door de projectcoördinator i.s.m. de ANB communicatiemedewerker. De vertaling in het Engels is uitbesteed aan PRODUCTION SA/NV en de lay-out aan communicatiebureau Jusbox. Het was de bedoeling om het op A5 formaat te maken, zoals de informatiebrochure aan het begin van het project, maar het is op A4 gemaakt. Voor de druk zijn 3 offertes opgevraagd. We kozen ervoor om niet de goedkoopste te nemen omdat we vreesden voor de kwaliteit.

Van de Nederlandstalige versie zijn 400 exemplaren gedrukt en van de Engelstalige versie 100 door Dejaegher Graphics. De kosten voor vertaling en druk werden niet aangerekend op LIFE+.

De pdf van beide versies is downloadbaar via de website: http://scalluvia.eu/laymans-report-scalluvia/

De aanwezigen van het slotsymposium (E13) ontvingen het rapport in hun welkomstzakje. In de infokeet van de Polders van Kruibeke en in het toeristisch infokantoor is de brochure beschikbaar. Geïnteresseerde personen kunnen een gedrukt exemplaar opvragen via scheldeproject.anb@vlaanderen.be

Geplande activiteiten na afloop van het project

Het layman's report blijft nog 5 jaar na afloop van het project beschikbaar via de website. Daarnaast is het ook verkrijgbaar via de LIFE website en via aanvraag bij de ANB communicatieverantwoordelijke. Verder beschikken de lokale gidsen over een voorraad om uit te delen aan relevante groepen bij gids beurten.

E13: Internationaal slotsymposium

netwerken in het Kasteel van Wissekerke

realisaties tonen op terrein, sporenpad

beversafari

bezoek Grenspark Groot Saeftinghe

E13		
	Doel	**Resultaat**
Internationaal slotsymposium	1	1
Abstractenboek	/	1
Impressieverslag	/	1
	van	**tot**
Looptijd	18/09/16	15/06/18

Doel en omschrijving

Een internationaal symposium is noodzakelijk voor de verspreiding van de opgedane ervaring op Europees niveau en voor de uitwisseling van ervaring met andere LIFE+ projecten in soortgelijke milieus. Het is ook een middel om Europese ervarings-netwerken van beleidsvoerders en beheerders van gebieden van het Natura-2000 netwerk uit te breiden of op te starten. Het internationaal symposium draagt dus bij tot de EU-meerwaarde en het demonstratief karakter van LIFE+ Scalluvia. Door een excursie te voorzien naar een voorbeeld stellend natuurherstelproject langs de Westerschelde in de Nederlandse provincie Zeeland, wordt bovendien het karakter van de transnationale samenwerking i.k.v. de ontwikkelingsschets voor het Schelde-estuarium benadrukt.

Uitvoering en resultaten

De opdracht voor de organisatie van het internationaal slotsymposium werd gegund aan evenementenbureau Yeswedo volgens de criteria prijs en plan van aanpak. In overleg met de projectcoördinator werd een tweedaags programma opgesteld voorafgegaan door een *ice breaking event* (zie onder). De drie pijlers van het project, natuurherstel, monitoring en het creëren van draagvlak, waren ook de drie thema's van het symposium.

De projectcoördinator bezorgde een e-maillijst aan yeswedo met de genodigden: lokale verenigingen, onderzoeks- en overheidsinstellingen en gelijkaardige LIFE-projecten op basis van de LIFE website. Jammer genoeg viel ons symposium (13-15/6/18) samen met de *International Workshop on Coastal Dunes and Sandy Beaches* van het nabije Life FLANDRE en de proclamatie van de NLDelta Challenge van het Nationaal Park NLDelta, waardoor er minder buitenlandse deelnemers waren dan verwacht. We wilden het symposium echter op het einde van het project houden om alle verwezenlijkingen te kunnen tonen en daarbij de verlofmaanden juli en augustus vermijden. Yeswedo heeft de communicatie (mailing en webpagina's) uitbesteed aan Jusbox omdat zij de Scalluvia-huisstijl en website al beheerden.

De leden van het dagelijks bestuur van Scalluvia, ANB personeelsleden en de betrokken vrijwilligersorganisaties (Natuurpunt-Kruin, Barbiergidsen, Natuurouders) moesten geen deelnamekosten betalen. Enkel het netwerkdiner was betalend voor de vrijwilligers. Voor de sprekers werden alle onkosten vergoed en deelname was voor hen uiteraard volledig gratis. Voor de catering is zoveel mogelijk gewerkt met lokale leveranciers en streekproducten en ook de vegetarische lunch was bedoeld om de ecologische voetafdruk van het evenement zo laag mogelijk te houden. De inschrijvingsgelden werden betaald aan yeswedo, dat het geld gebruikte voor de catering en het ice breaking event. ANB ontving dus geen inkomsten van inschrijvingsgelden. Er waren 57 deelnemers

Het lokale semiprofessionele toneelgezelschap Code vzw werkte voor het *ice breaking event* in onderaanneming van yeswedo een Engelstalige toneelvoorstelling van 15 minuten uit, die op ludieke wijze vertelt hoe LIFE+ Scalluvia veiligheid, natuur en recreatie in het Schelde-estuarium verzoend heeft. Het toneelstuk werd gefilmd en kan als communicatiemiddel ingezet worden bij de natuurontwikkeling van andere gebieden van het Sigmaplan langs de Schelde. Dit toneelstuk, gevolgd door een netwerkdrink, ging door in The Duke of Antwerp in Antwerpen tijdens de avond van 13/6/18. ANB heeft de drankjes betaald (worden niet geclaimd). De gasten ontvingen een doosje met 3 pralines van Belgische chocolade met het Scalluvia logo erop. De doosjes waren versierd met een sticker met het LIFE en Natura 2000 logo. De pralines vielen buiten de offerte van yeswedo en zijn dus apart gefactureerd.

Mevrouw Anne Burrill, coördinator van de EC LIFE dienst, en Marleen Evenepoel, Administrateur generaal van ANB, openden het symposium op 14/6/2018 in het kasteel van Wissekerke, dat ter beschikking gesteld werd door de gemeente Kruibeke.

Voor het terreinbezoek splitsten de deelnemers op in 5 groepen onder leiding van de projectpartners, bijgestaan door een Barbiergids. De sprekers voor de workshopsessies rond natuurherstel, monitoring en draagvlak, werden uitgenodigd door de projectcoördinator.

Met behulp van *visual harvesting* werden de pijlers van het LIFE+ Scalluvia project visueel voorgesteld aan de aanwezigen. De filmpjes (E11) werden in een *loop* vertoond tijdens de pauzes.

Na het netwerkdiner werden de deelnemers met de fluistertrein van een lokale ondernemer naar de Rupelmondse Kreek gebracht om er bever en vleermuizen te spotten. De boswachters van ANB en enkele lokale gidsen gaven uitleg.

Om het transnationaal karakter van de natuurontwikkeling in het kader van de grensoverschrijdende ontwikkelingsschets voor het Schelde-estuarium te benadrukken, is de tweede dag een excursie gedaan naar het Grenspark Groot-Saeftinghe langs de Westerschelde in de Nederlandse provincie Zeeland, waar ook sterk ingezet wordt op draagvlakontwikkeling voor natuurherstel. We brachten er ook een bezoek aan het vogelringstation en een lokale landbouwer die meewerkt in het kader van de uitgerolde streekontwikkeling. In de namiddag nam een gids de deelnemers mee naar het Verdronken Land van Saeftinghe.

Evaluatie

Naar efficiëntie toe, is de organisatie van een dergelijk symposium erg duur in verhouding tot het aantal personen dat je bereikt. Het is ook erg moeilijk om buitenlandse gasten aan te trekken. De deelnemers waren evenwel zeer tevreden over het symposium en Yeswedo heeft alles vlekkeloos georganiseerd.

Het programma in detail		
Woensdag 13 juni – Ice break event - Antwerpen		
20u00-20u20	Toneelvoorstelling 'Scalluvia'	Gratis
20u20-22u00	Netwerkdrink met twee gratis drankjes	
Donderdag 14 juni – Gevarieerde mix van in- en outdoor activiteiten - Kruibeke		
9u30	Ontvangst in kasteel Wissekerke	€90
10u15	Welkom door Marleen Evenepoel (Administrateur generaal Agentschap voor Natuur en Bos) en Anne Burrill (coördinator EC LIFE)	
10u30	Gegidste wandeling langs de blikvangers van het project	
12u45	Vegetarische lunch	
14u00	Eerste workshopsessie (keuzetopics, zie onder)	
14u45	Koffiepauze	
15u15	Tweede workshopsessie	
16u00	Pauze	
16u30	Nawoord door Joke Schauvliege (Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw)	
	Plenaire samenvatting door Katrijn Vannerum (projectleider Life+ Scalluvia)	
	Dankwoord door Jos Stassen (burgemeester van Kruibeke)	
17u00-18u30	Receptie met mascotte Xavier De Ree	
Donderdag 14 juni – Avondluik - Kruibeke		
18u30	Netwerkdiner met Poldermenu	€55
21u00-22u30	Beversafari (plaatsen zijn beperkt!)	Gratis
Vrijdag 15 juni – Bezoek Grenspark Groot-Saeftinghe		
8u30 - 8u45	Samenkomst en busvertrek kasteel Wissekerke	€60
9u15-9u30	Samenkomst en busvertrek Leonardo Hotel	
10u15	Gegidste wandeling met onderweg lunchpauze en uitleg over nieuwe estuariene natuur en het ambassadeurschap van de streek	
14u30-15u00	Slotmoment en terugreis	
15u45	Voorziene aankomst Leonardo Hotel	
16u15	Voorziene aankomst kasteel Wissekerke	

Workshopsessie 1

Natuurherstel: modellering en ontwikkelingspotenties van alluviale bossen – Julie Lebeau (Waals Departement van de Milieu-, Natuur- en Landbouwstudie)

Monitoring: hoe werkt de website en app waarnemingen.be, waarmee burgers soorten kunnen melden en die de data verwerkt – Pieter Vanormelingen (Natuurpunt België)

Draagvlak: hoe creëerde men draagvlak en mede-eigenaarschap voor en van het Grenspark Groot-Saeftinghe – Pieter Jan Meire (EGTS Linieland van Waas en Hulst) en Richard Rozemeijer (Provincie Zeeland, Nederland)

Workshopsessie 2

Natuurherstel: hoe herstelde het Life Salzachauen project het alluviale bos en Aussee habitat – Bernhard Riehl (Life Salzachauen, Oostenrijk)

Monitoring: riviergerelateerde natuur biedt kansen en kan je meten – Gerard Litjens (Stroming, Nederland)

Draagvlak: Schelde Sterk Merk en Rivierpark Scheldevallei als inspirerende cases – Tom Wezenbeek (Regionaal Landschap Schelde-Durme).

F2 Gezamenlijk bezoek aan andere LIFE+ projecten/bezoek door andere LIFE+

F2	Doel	resultaat
Life kick off meeting		Kick off meeting op 16/10/2013
Bezoek minstens 2 projecten		5
Kennisdeling met minstens 2 projecten		6

- 16/10/2013: deelname en presentatie Kick off meeting Den Haag
- Bezoek projecten
  - 22/11/2013: deelname Interlife dag in het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen.
  - 12/09/2014 bezoek het Walenbos, een typisch elzenbroekbos (91E0) in Vlaams-Brabant en het Vierkensbroek, een typisch voorbeeld van habitattype 3150 en gepraat met de beheerders.
  - Op 22/09/2015 werden de Hoge Venen bezocht waar het gelijknamige LIFE+-project in 2012 werd afgerond. Na een korte toelichting over de Hoge Venen en het LIFE+-project en een bezoek aan het educatieve bezoekerscentrum (Maison du Parc Botrange), werd er een uitgebreid bezoek op terrein gedaan met de beheerders. Er werd gekeken naar de verschillende bestrijdingswijzen van witte els en naar het werk van de bever ten voordele van alluviaal bos. Zowel de 4 Scalluvia-partners, de Barbiergidsen als de Natuurouders waren aanwezig.
  - 02/05/2016: Bezoek LIFE+-project de Kleine Nete
  - 17/11/2017: bezoek Life Belini
- Kennisdeling
  - 16/09/2015 presentatie over het geïntegreerde project Scalluvia op het symposium Dunes en Estuaries (LIFE+-ZTAR).
  - 3-5/06/2015: aanwezigheid met een Scalluvia-stand op de Green Week in Brussel.
  - 14/07/2015: bezoek van oud-partners Interreg-project STEP uit de Biesbosch (NL).
  - 5/10/2016: eigen presentatie over draagvlakopbouw op Interlife BENELUX
  - 29/05/2018: presentatie op Coreg: KEP Thematic Seminar "Nurturing nature for sustainable cities" Implementing the Nature Directives in cities: Nature-Based Solutions for key urban challenges, 29th May 2018, Committee of Regions, Brussels
  - Finalist Natura2000 award 2018

3.3 Evaluatie van projectimplementatie

Algemeen kan gesteld worden dat de herstelmaatregelen in de Rupelmondse kreek (C3, C5, C6) een spectaculair snel resultaat opgeleverd hebben. De omleiding van vervuild water, het verwijderen van gebiedsvreemd materiaal, illegale constructies (C5) en slib, het afschuinen van de oevers (C3) resulteerden al na 2 jaar (2016-2018) in herstel van het habitattype 3150 in deze kreek. Het projectgebied verkeert daarmee ook in gunstige condities voor de 6 doelsoorten.

Monitoring heeft aangetoond dat de visvriendelijke stuw werkt zoals gehoopt.

De optimalisatie van de waterhuishouding (C1 en C2) en daarmee gepaard gaande vernatting van de elzenbroekbossen heeft duidelijk al een positief effect op het herstel van habitat 91E0. Het opstuwen van het oppervlaktewater leidde tot een verhoging van de winter- en voorjaargrondwaterpeilen. In 2018 werden meer soorten waargenomen dan in 2014 wat een gevolg kan zijn van i. een groter aantal onderzochte percelen (waarvan één een soortenrijke voormalig tuin die ontwikkelt tot elzenbroek) en ii. een reële toename van de soortenrijkdom van de bospercelen als gevolg van de vernatting en spontane ontwikkeling. De totale bedekking van de kruid- en boomlaag nam af tussen 2014 en 2018. Daartegenover staat dat de soortenrijkdom van de kruidlaag (sterk) steeg. Vernatting ligt aan de basis van de afname van de bedekking. De vegetatie van de iets hoger gelegen percelen was niet aangepast aan langdurige inundatie of hoge waterpeilen en sterft af (vooral bramen). Op de kale bodems groeien nu veel pionierssoorten, maar in de toekomst zullen andere moerasplanten (in de eerste plaats moeras- en oeverzegge) zich hier vestigen of uitbreiden. De hogere waterpeilen leidden evenwel tot een toename van het aantal en van de bedekking van zowel freatofyten (grondwaterafhankelijke soorten) en vochtindicerende soorten. De afname van de bedekking van de boomlaag is te verklaren door de essenziekte en een verhoogde windworp. De zwarte elzen die tijdens de kartering in 2014 ziek leken, zagen er in 2018 een stuk florissanter uit.

Tabel 5: gepland, huidig en toekomstige arealen habitat

Habitattype	Vooropgestelde opp.	Gekarteerde opp. 2014 (ha)	Gekarteerde opp. 2018 (ha)	Verwachte opp*
91E0_vn (ruigt elzenbroek)	79,64	28,9	32,9	69,18 (en 3,78 ha HT 9160)
91E0_vm0 (matig voedselrijk broekbos		9	7,4	
3150 (kreken)	10,23	0	9,66	11,02

*Resterend areaal is bos waar binnen het tijdsbestek van 24 jaar geen natuurdoel kan verwezenlijkt worden.

Slechts 5 opnames met een totale oppervlakte van 3,4 ha in 2014 en 3 opnames met een totale bedekking van 3,2 ha in 2018 scoorden voor alle habitatkwaliteitscriteria gunstig. Dit betekent dat het habitat in de Polders van Kruibeke in beide periodes niet in gunstige staat van instandhouding verkeerde. Er is wel een duidelijke en onverwacht snelle verbetering van de bosstructuur opgetreden. Dit is het gevolg van door vernatting veroorzaakte toegenomen windworp. Een tekort aan dik dood hout vormt het grootste, en in 2018 het enige, knelpunt voor een gunstige beoordeling van de habitatkwaliteit. Dit knelpunt zal waarschijnlijk niet snel verholpen worden omdat er weinig levend dik hout aanwezig is en omdat de ontwikkeling ervan op dergelijke natte standplaatsen niet vanzelfsprekend is.

Tabel 6: Overzicht van de LSVI-beoordeling 2014 per criterium en geïntegreerd over de criteria per categorie (structuur, verstoring en soortensamenstelling) en geïntegreerd over alle criteria op basis van oppervlakte. Rood: meer dan 25 % van de oppervlakte scoort ongunstig, groen: meer dan 75% van de oppervlakte scoort gunstig.

Totale oppervlakte (ha)		38.0		
		onunstig	gunstig	NA
LSVI		**28.7**	**3.4**	**5.9**
Structuur		26.0	6.0	5.9
Structuur	Verticale structuur	0.6	35.6	1.8
Structuur	Menging (horizntale structuur)	14.1	18.0	5.9
Structuur	Groeiklassen (horizontale structuur)	0.1	32.0	5.9
Structuur	Aandeel doodhout	10.5	21.6	5.9
Structuur	Aanwezigheid dik dood hout	14.1	18.0	5.9
Structuur	Bosleeftijd	0.0	38.0	0.0
Storing		3.3	32.9	1.8
Storing	exoten	0.0	36.2	1.8
Storing	verruiging	2.2	34.0	1.8
Storing	ruderalisering	1.1	35.1	1.8
Soortensamenstelling		15.2	21.0	1.8
Soortensamenstelling	bedekking boomsoorten	12.0	24.2	1.8
Soortensamenstelling	aantal sleutelsoorten	0.4	35.8	1.8
Soortensamenstelling	bedekking sleutelsoorten	4.8	31.4	1.8

Tabel 7: Overzicht van de LSVI-beoordeling 2018 per criterium en geïntegreerd over de criteria per categorie (structuur, verstoring en soortensamenstelling) en geïntegreerd over alle criteria op basis van oppervlakte. Rood: meer dan 25 % van de oppervlakte scoort ongunstig, groen: meer dan 75% van de oppervlakte scoort gunstig.

Totale oppervlakte (ha)		40.3		
		onunstig	gunstig	NA
LSVI		**34.6**	**3.2**	**2.5**
Structuur		24.5	13.3	2.5
Structuur	Verticale structuur	0.0	38.3	2.0
Structuur	Menging (horizntale structuur)	1.3	37.8	1.2
Structuur	Groeiklassen (horizontale structuur)	0.0	39.6	0.7
Structuur	Aandeel doodhout	2.7	36.9	0.7
Structuur	Aanwezigheid dik dood hout	23.9	15.7	0.7
Structuur	Bosleeftijd	1.7	38.6	0.0
Storing		2.9	35.4	2.0
Storing	exoten	0.0	38.3	2.0
Storing	verruiging	0.5	37.8	2.0
Storing	ruderalisering	2.5	35.9	2.0
Soortensamenstelling		26.7	11.7	2.0
Soortensamenstelling	bedekking boomsoorten	24.2	14.2	2.0
Soortensamenstelling	aantal sleutelsoorten	1.4	37.0	2.0
Soortensamenstelling	bedekking sleutelsoorten	8.8	29.6	2.0

Het natuurbeheerplan voor Scalluvia is goedgekeurd in oktober 2016 (A1). Momenteel wordt het natuurbeheerplan voor het omliggende grotere gebied Polders van Kruibeke uitgewerkt (buiten Life+). Dit zal de basis zijn voor de aanwijzing van de Polders van Kruibeke, waar Scalluvia deel van uitmaakt, als een Vlaams natuur- en bosreservaat. De verwachting is dat het eind 2019 klaar en goedgekeurd zal zijn.

De **verlenging van het project met een jaar** heeft toegelaten om resterende exoten (C4) en afval (C5) te verwijderen. Op basis van de extra slibbemonstering (D1) weten we welke grachten we after-LIFE moeten ruimen om de resterende vismigratieknelpunten te verwijderen en de connectie tussen de visvriendelijke stuw (C2) en de Rupelmondse kreek te verzekeren (C1). Daarnaast zijn camera's geïnstalleerd om de bezoekersaantallen te monitoren (D2). Er vond een grondige veiligheidssnoei van het speelbos plaats en aan de Bazelse kreek zijn 3 vissteigers aangelegd (C7). De boomgaard naast het Coninckshofke is in ere

hersteld met de aanplant van 10 nieuwe fruitbomen van lokale rassen en een aangepast maai- en schapenbegrazingsbeheer (C7). De verlenging gaf ons ook de tijd om een aantal afspraken op papier te zetten voor de komende jaren: met Kruin voor het beheer van de boomgaard, met een lokale vrijwilliger om als peter op te treden voor het Karperhuisje en het Coninckshofke, met een schapenhouder voor de begrazing van de boomgaard en met de gemeente voor het beheer van de website en de oprichting van de Polderij.

De in het amendment geplande DNA-analyse om de aanwezigheid van kleine modderkruiper vast te stellen, is niet uitgevoerd (D1). In plaats daarvan zijn 39 individuen uit een naburige populatie kosteloos uitgezet na het herstel van de Rupelmondse kreek. After-LIFE zullen meer uitzettingen gebeuren uit een kweekprogramma tot een vitale populatie van deze doelsoort aanwezig is. De ecosysteemdienst 'bescherming tegen overstroming' (D2) bleek na navraag bij Universiteit Antwerpen, Waterkundig Labo en De Vlaamse Waterweg niet voor de Polders van Kruibeke (KBR) apart te berekenen. Bij het geactualiseerd Sigmaplan (vanaf 2006) zijn de Polders immers referentiesituatie geworden en voor geen enkel overstromingsgebied kan het vermeden risico apart berekend worden, er wordt enkel voor het hele geactualiseerde Sigmaplan in zijn geheel gerekend.

Voor de aanpassingen aan de sluis van de Rupelmondse kreek (C1), is een alternatieve, kosteloze oplossing gevonden met als voordeel dat er geen vervuild water door de kreek of de bossen moet gestuurd worden. Dit gebeurt via het opstuwen en vervolgens loslaten/doorspoelen van het aanwezige water in de kreek eind november, na het groeiseizoen en voor het begin van het stormseizoen.

Helaas was de ecologische restauratie van de visvijver bij de Rupelmondse Creek (acties C3 en C6), ondanks de verlenging, niet mogelijk binnen LIFE+ Scalluvia. De visclub zal pas verhuizen als zowel de nieuwe visvijver (al gerealiseerd) als de nieuwe kantine buiten het natuurgebied beschikbaar zijn. Door vertragingen in de vergunningsaanvraag (buiten LIFE+) en wijzigingen in de wetgeving die een aanvullend onderzoek vereist, is deze nieuwe kantine is nog niet klaar. Dus de restauratiewerken van deze visvijver zijn gepland voor after-LIFE.

Wat betreft de **effectiviteit van de communicatie-acties**, blijkt uit de resultaten van de tevredenheidsenquête dat de nieuwsflash in de bestaande lokale krant, infopanelen en activiteiten de meest effectieve manieren waren om de omwonenden of recreanten te bereiken. Het Scalluvia-project kreeg een score van 7,6/10 (1/10 staat voor "ik vind het een verslechtering t.o.v. vroeger" tot 10/10 "ik vind het een grote meerwaarde t.o.v. vroeger") tegenover hoe het gebied vroeger was. Ook de horecazaken krijgen meer bezoekers, die trouwens ook van verder komen, sinds Scalluvia.

De verlenging van het project liet ons toe om deel te nemen aan de Natura 2000 Award 2018. Met de '10 keys to co-ownership for nature projects' werden we finalist in de categorie 'reconciling interests and perceptions'. De extra persberichten en communicatie hierrond om stemmen te ronselen voor de publieksprijs, gaf het project extra bekendheid bij een grote groep mensen.

Tabel 8 Overzicht resultaat acties

Actie	Voorzien in het herziene projectvoorstel (Amendment request 1)	Resultaat	Evaluatie
C1	bedieningsconstructie sluis Rupelmondse kreek	niet uitgevoerd	kosteloos alternatieve regeling: periodiek ophouden van water en doorspoelen van de sluis
C3	ecologische inrichting viskweekvijver	niet uitgevoerd	problemen met vergunning nieuwe kantine voor de vissers
C4	optimalisatie	meer exoten verwijderd	positief
C5	optimalisatie	meer puin verwijderd	positief
C7	afwerking	• herstel van de hoogstamboomgaard • 3 vissteigers aan Bazelse kreek	extra werken uitgevoerd
D1	• Betere eindmonitoring • DNA-analyse aanwezigheid kleine modderkruiper	• Betere resultaten eindmonitoring natuurherstel • DNA-analyse niet uitgevoerd	• Natuurherstel in 2018 beter zichtbaar (Rupelmondse kreek = HT 3150 geworden) • Introductie kleine modderkruiper
D2	• Monitoring bescherming tegen overstroming • Monitoring bezoekersaantallen	• Monitoring bescherming tegen overstroming niet uitgevoerd • Camera's geplaatst om aantal bezoekers te tellen	• Monitoring bescherming tegen overstroming bleek niet apart meetbaar • Gem. 293 bezoekers / dag op de drukste plek
E-acties	Verderzetten E-acties	• E-acties verdergezet • Extra: deelname aan Natura 2000 Award 2018	Grotere bekendheid van het project dankzij finaleplaats Natura 2000 Award 2018

3.4 Analyse van lange-termijn voordelen

3.4.1. Voordelen voor het milieu

Water (EU Water Framework Directive, EU Floods directive)

Het projectgebied maakt deel uit van een overstromingsgebied van het Sigmaplan. In het gebied werden de vismigratieknelpunten weggewerkt door visvriendelijke stuwen en sluizen, ook wordt het afvalwater nu naar een zuiveringsstation gevoerd i.p.v. rechtstreeks in de Polders geloosd en werd het habitat voor vissen verbeterd door het ecologisch inrichten van de oevers, het ontslibben van vijvers en het inbrengen van dood hout in de kreek.

EU strategy on adaptation to climate change

Het projectgebied ligt in een overstromingsgebied dat deel uitmaakt van het Sigmaplan dat een *nature based solution* is voor de stijging van de zeespiegel en de gevolgen daarvan op het Schelde-estuarium in Vlaanderen.

Natura 2000

De Polders van Kruibeke zijn een belangrijk referentieproject voor de natuurontwikkeling in het Schelde estuarium, waarvan het Sigmaplan een zeer belangrijk onderdeel van is. De natuurontwikkeling ihkv van het Sigmaplan maakt deel uit van de prioritaire maatregelen die Vlaanderen neemt om de Gewestelijke Instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD) te behalen en de vooropgestelde gunstige staat van instandhouding te bewerkstelligen van Europees beschermde habitats en soorten ihkv Natura 2000 (Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen). De Polders van Kruibeke maken deel uit van Natura 2000 Special Protection Area's BE2301235 'Durme en middenloop van de Schelde' and BE2300006 'Schelde-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent'.

De G-IHD duiden het SBZ-H BE2300006 aan als essentieel gebied voor het habitattype 91E0. Naast de bestaande alluviale bossen wordt binnen de Polders van Kruibeke ook een substantiële oppervlakte boscompensaties ontwikkeld, waarvan ca. 67 ha van het subtype zachthoutooibos wordt ontwikkeld binnen het GGG Kruibeke. Wanneer de totale oppervlakte boscompensaties binnen de Polders van Kruibeke van 97,5 ha, wordt meegerekend in de oppervlakte balans komen we tot een totale oppervlakte binnen het projectgebied van 212,1 ha van het habitattype 91E0. Dit betekent 31% van de oppervlakte van de Polders van Kruibeke en 49% van de actuele totale oppervlakte van het habitattype 91E0 binnen BE2300006.

De G-IHD duiden het SBZ-H BE2300006 aan als zeer belangrijk of belangrijk gebied voor het habitattype 3150. Dit habitattype kwam echter nauwelijks nog voor binnen het SBZ (ca. 5 ha zeker oppervlakte aandeel). Door het realiseren van dit LIFE+projectvoorstel werd een veelvoud (11 ha) van dit habitattype binnen het SBZ bewerkstelligd.

Op die manier wordt de functionele samenhang van het natura 2000 netwerk in het Schelde estuarium versterkt.

Het leefgebied van de volgende soorten, uit respectievelijk de bijlage 1 en bijlage 4 van de bovenvermelde richtlijnen, werd hersteld en in stand gehouden: bittervoorn, kleine modderkruiper, purperreiger, woudaap, ijsvogel, blauwborst.

Regionale bescherming

Natuurgebied'(bestemming) en 'Natuurverwevingsgebied "Kruibeke-Bazel-Rupelmonde"' (BVR 16 januari 2004). Het gebied is bestemd voor instandhouding, ontwikkeling en herstel van natuur en natuurlijk milieu en van landschapswaarden en voor beveiliging van het Schelde-estuarium tegen ongewenste overstromingen; is onderdeel van Integraal Verwevend en Ondersteunend Netwerk (IVON), in de zin van het decreet Natuurbehoud.

Het opgemaakte beheerplan met duidelijke signalisatie op terrein zorgt voor een verantwoord beheer gedurende 24 jaar (actie A1). Het lokaal draagvlak dat werd verkregen en dat zelfs leidde naar mede-eigenaarschap (actie D2) zorgt voor een duurzame omkadering met de gemeente als partner.

3.4.2. Lange termijn voordelen en duurzaamheid

Lange termijn / kwalitatieve milieuvoordelen

- Zie tabel 5 voor een overzicht van het gerealiseerd aantal ha en de verwachte toename.
- Het ANB is en blijft verantwoordelijk voor het beheer van het natuurgebied en doet dit op basis van het beheerplan.
- In 2019 zullen door ANB nog enkele grachten ontslibd worden om vismigratie te verbeteren en de kweekvijver zal ingericht worden als amfibienpoel. DVW zal een bestaande gracht weer openen met een stuw voor betere afwatering van het broekbos na een overstroming.
- Mogelijke bedreigingen zijn een overpopulatie aan bever, extreme weersomstandigheden.

Lange termijn / kwalitatieve economische voordelen

- Toen de Polders van Kruibeke in gebruik genomen werden als overstromingsgebied, verbeterde het beveiligingsniveau tegen overstromingen van een overstroming elke 70 jaar tot een overstroming elke 350 jaar. Het Schelde-estuarium werd 5 keer veiliger.
- De Polders van Kruibeke zullen deel uitmaken van het Rivierpark Scheldevallei waarbinnen een duurzame en geïntegreerde visie rond recreatie wordt nagestreefd voor de hele Scheldevallei. Horeca zal hier zijn voordeel uithalen

Lange termijn/ kwalitatieve sociale voordelen

De Polders van Kruibeke zullen deel uitmaken van het Rivierpark Scheldevallei waarbinnen een duurzame en geïntegreerde visie rond recreatie wordt nagestreefd voor de hele Scheldevallei. Meer mensen zullen genieten van de natuur en hier gezondheidsvoordelen uit halen. Door de uitgebouwde vrijwilligerswerking is er meer sociale cohesie in Kruibeke. Met Life+Scalluvia werden mensen van alle leeftijden betrokken: kleuters, leerlingen van lagere en middelbare scholen, gezinnen, senioren, … De opening van het Coninckshofke en van de Liefkesboom zijn twee mooie voorbeelden van samenwerking tussen de vrijwilligers van Kruin, de Barbiergidsen, de leerlingen van Sint-Joris, de kunstliefhebbers van 'Tij, de senioren en de projectpartners.

Vervolgacties door de partners of stakeholders

- Werken:
    - Ontslibben 2 grachten: ANB
    - 2 stuwtjes in gracht bouwen voor snelle ontwatering bos, vervangen van enkele waterkokers: DVW
    - Ecologisch inrichten kweekvijver: ANB

- Beheer en toezicht van:
    - het natuurgebied (incl. exotenbestrijding) en recreatieve elementen: ANB
    - de waterbouwkundige constructies, baggeren geul naar Schelde: De Vlaamse Waterweg
    - paden en bermen en recreatieve elementen: de gemeente
- Monitoring fauna en flora: zie D1
- Beheer website en ondersteuning evenementen en vrijwilligers: Polderij
- Gemeente betaalt de maandelijkse wandelingen
- Barbiergidsen, Kruin, Natuurouders blijven actief als ambassadeurs voor het natuurgebied

3.4.3. Repliceerbaarheid, demonstratie, overdracht en coöperatie

- Het Sigmaplan en Life+ Scalluvia **combineren veiligheid met natuurontwikkeling en recreatie** op 1 plek. De Polders van Kruibeke waren het eerste gebied in België waar deze combinatie werd toegepast. Deze methode van het Sigmaplan is zeer flexibel en modulair en is zeker repliceerbaar in andere, druk bevolkte estuaria. Bij Life SPARC zullen er een aantal workshops zijn met andere Europese lidstaten om een 'quick scan' uit te voeren van deze methodiek op hun estuaria.
- Life+ Scalluvia ontwikkelde de **'10 keys to co-ownership'** voor gebruik als leidraad in draagvlakontwikkeling en creatie van mede-eigenaarschap bij grootschalige landschappelijke ingrepen.
- De **participatieve aanpak en de vrijwilligerswerking** (voor monitoring, exotenbestrijding, natuureducatie en draagvlak, opkuis) rond Life+ Scalluvia, met o.a. de participatieve invulling van de **tijdscapsules**, was zeer intens maar heeft zeer positieve resultaten opgeleverd. Deze manier van werken zal minstens al worden overgenomen door Life SPARC.
- Ook **de kunstroute met participatieve kunstwerken** heeft heel veel draagvlak gecreëerd en mensen op de been gebracht.
- **Bestrijding Japanse duizendknoop** door aanplant van struiken zoals hazelaar om de plant te overschaduwen.
- De **5-armige visvriendelijke stuw** is innovatief, heeft bewezen dat ze werkt en kan specifiek gebruikt worden in andere gebieden waar vismigratie op verschillende waterpeilen mogelijk moet zijn.
- Het betrekken van **jonge mensen** via scholen, jeugdbewegingen door samen dingen te bouwen zoals nestkasten, takkenwallen, insectenhotels, kunst en door een educatief lespakket voor klassen in het gebied en familiewandelingen (bvb. kabouterwandeling).

3.4.4. Beste technieken, lessons learned

- Best practice voor herstel van **habitat 91E0:** waterpeil aanpassen, exoten bestrijden, structuur bevorderen in het bos: het waterpeil werd geleidelijk aan verhoogd en een jaar of 2 intensieve opvolging en evaluatie zijn nodig om de juiste peilhoogtes te krijgen op de juiste momenten, rekening houdend met andere noden zoals doorspoelen van de Rupelmondse kreek en de geul naar de Schelde. A.d.h.v. dataloggers is een intensieve opvolging eenvoudiger. Dik dood hout in het broekbos is niet aanwezig en zal moeilijk te verkrijgen zijn, nochtans is dit een streefdoel voor 91E0. Bestrijding van Japanse duizendknoop door beplanting met struiken zoals hazelaar om de plant te overschaduwen zijn succesvol.
- Best practice voor herstel **habitat 3150**: waterkwaliteit verbeteren, ontslibben, bodemwoelende vissen verwijderen, oevers ecologisch inrichten, afval weghalen. Hier hebben we de natuur een extra

handje geholpen door introductie van onderwaterplanten, jonge snoek, glasaal en de kleine modderkruiper. De oevers werden na de afschuiningswerken ingezaaid met gras en beplant met lisdodde, zegge en riet om verwilging tegen te gaan. Het herstel van dit habitat ging veel sneller dan verwacht.

- De **participatieve kunstwerken** brachten heel wat te weeg en zorgden ervoor dat de omwonenden zich welkom voelden in de Polders en zelfs een stukje van zichzelf erin vinden. Kunstenaars zijn evenwel niet de gemakkelijkste om mee samen te werken en budgettair en juridisch gezien hadden we de ontwikkeling van de kunstroute onderschat. Bij de partners was er ook nergens expertise in dez specifieke materie. Uiteindelijk hebben we met sponsoring uit de bedrijfswereld en een degelijk contract alles kunnen realiseren.
- Het concept van de '**tijdscapsules**' die op een participatieve manier inhoud werden gegeven, is zeer succesvol gebleken om draagvlak te creëren en kan makkelijk worden toegepast in andere projecten.
- I.v.m. educatieve acties is gebleken dat de **Park ranger app.** niet succesvol was. We denken dat dit te wijten is aan de grootte van de app. en de logge werking. Ook is het moeilijk om de doelgroep te bereiken. In de toekomst willen we werken met gratis, online beschikbare software die haar effectiviteit reeds bewezen heeft en waardoor we kunnen meesurfen op de bekendheid van deze app. , zoals de izi travel app. die in Vlaanderen in vele steden en musea reeds gebruikt wordt. Het **internationale symposium** was ook een kostelijke actie en hoewel iedereen tevreden was, heeft deze actie uiteindelijk niet veel nieuwe mensen bereikt. Het is erg moeilijk, misschien door het overaanbod, om externe bezoekers aan te trekken.

3.4.5. Innovation and demonstration value

- Het Innovatieve aan Life+ Scalluvia is het feit dat er aan natuurherstel wordt gedaan in een gecontroleerd overstromingsgebied en dat er op een zeer participatieve manier gezorgd wordt voor een recreatieve invulling. Door de gemeente, vrijwilligers en de omwonenden actief te betrekken, wordt er gezorgd voor een After-Life verhaal. Met de '10 keys to co-ownership' wordt een handleiding aangereikt voor gelijkaardige projecten. Deze manier van werken worden nu op grote schaal toegepast in andere deelgebieden van het Sigmaplan met Life SPARC. Ook met dit project wordt gezorgd voor kennisdeling met de bevoegden van andere Europese estuaria.

3.4.6. Long term indicators of the project success

- Een verhoging van het aantal ha habitat 91E0 en 3150 is de beste indicator tot succes van natuurherstel. Zie p.62 van §3.1.13 D1: Wetenschappelijke monitoring
- Aantal broedgevallen van woudaap, purperreiger, ijsvogel, blauwborst; een gezond visbestand met kleine modderkruiper en bittervoorn. Zie p.62 van §3.1.13 D1: Wetenschappelijke monitoring
- Het aantal gegidste wandelingen door Barbiergidsen en het aantal ontvangen klassen door de Natuurouders zijn een indicator tot draagvlak. Zie p.91 van §E8: Natuureducatie.

4. Gebruikte afkortingen

3150: Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition

91E0: Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus exelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

ANB: Agentschap voor Natuur en Bos

DB: Dagelijks Bestuur

DVW: De Vlaamse Waterweg

ESD: ecosysteemdiensten

GOG: gecontroleerd overstromingsgebied

GVV: Gijs Van Vaerenbergh

HT: habitattype

INBO: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

KBR: de Polders van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde

MC: Management committee

SBZ: speciale beschermingszone

T: trimester

vzw: vereniging zonder winstoogmerk

W&Z: Waterwegen en Zeekanaal

WG: werkgroep

5. Final table of outcome indicators

Results (2018)

LIFE+ Nature outcomes indicators

OUTCOMES

Part 1 - Preparatory actions

Table 1 - Types of preparatory actions implemented (A, B actions)

Types of preparatory actions	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats involved (*)	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Incurred cost (€)
Plans of project measures								
Action plans								
Management plans	1	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	14 979
Guidelines								
Inventories & Studies	4	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	28 336
Ex ante monitoring	1	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	20 854
Ex post monitoring	3	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	38 231
Permit procedures	3	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	2 875
New Natura 2000 area								
Land purchased								
Other (please specify)								
Total (Every item counted only once)	11	N/A	N/A	6	2	2	89,97	105 275

(*) Identification number and name as in the Directives

OUTCOMESS

Part 2 - Concrete actions

Table 2 - Best practices/concrete techniques/conservation actions/methods implemented (C actions)

Deliverable	No. of concrete actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats involved (*)	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Incurred cost (€)
Natura 2000 site creation								
Natura 2000 site restoration/improvement	7	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,97	733 660
Conservation actions								
Reintroduction	1	Cobitis taenia	3150	1	1	2	9	-
Ex situ conservation								
Removal of alien species	2	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,97	67 833
Others (please specify)								
Total (Every item counted only once)		N/A	N/A	6	2	2	89,97	733 660

(*) Identification number and name as in the Directives

Table 3 - Training activities

No. of training sessions	Total no.of persons trained	Incurred cost (€)
53	220	0

OUTCOMES

Part 3 - Awareness raising and communication

Table 4 - Workshops, seminars and conferences

Target audience:	General public			Specialised audience (e.g. decision-makers)			Very specialised audience (e.g. experts, academics)		
Number of participants:	Local/ Regional	National	EU/ International	Local/ Regional	National	EU/ International	Local/ Regional	National	EU/ International
0-25 participants	2				6	2	53		1
25-75 participants	30				3		1	4	
75-100 participants	22					1			3
More than 100 participants		1							2
Total incurred cost (€)	126 793								

Table 5 - Media and other communication and dissemination work

Type of media	No.
Project website: average number of visitors per month	947
Press releases made by the project	16
General public article in national press	5
General public article in local press	45
Specialised press article	4
Internet article	55
TV news/reportage	4
Radio news/reportage	2
Film produced	6
Film played on TV	2
Film presented in events/festivals	6
Exhibitions attended	9
Information centre/Information kiosk	0
Project notice boards	24
Other (finalist in contests)	2
Other (polder ranger app)	1
Other (social media)	3
Total incurred cost (€)	254 566

Table 6 - Publications

Type of publication	No. published	No. of copies	Languages (*)
Layman's report	1	500	EN, NL
Manuals			
Leaflets	8	7000	NL
Brochures	1	7500	NL
Posters	2	4	NL
Books	0		
Technical publications	0		
Other (please specify)	0		
Total incurred cost (€)	56 940		

(*) Please use language acronyms

Table 7 - Educational activities

Establishment involved	No. of students
Kindergartens/Primary schools	4100
Secondary schools	100
Higher education establishments	0
Total incurred cost (€)	29 122

Expected (2013)

LIFE+ Nature outcomes indicators

OUTCOMES

Part 1 - Preparatory actions

Table 1 - Types of preparatory actions implemented (A, B actions)

Types of preparatory actions	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats involved (*)	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Incurred cost (€)
Plans of project measures								
Action plans								
Management plans	1	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	49433
Guidelines								
Inventories & Studies	1		3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)		2	2	89,87	26835
Ex ante monitoring	3	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	660
Ex post monitoring	3	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	660
Permit procedures	3	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,87	9475
New Natura 2000 area								
Land purchased								
Other (please specify)								
Total (Every item counted only once)	11	N/A	N/A	6	2	2	89,97	87063

(*) Identification number and name as in the Directives

OUTCOMESS

Part 2 - Concrete actions

Table 2 - Best practices/concrete techniques/conservation actions/methods implemented (C actions)

Deliverable	No. of concrete actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats involved (*)	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Incurred cost (€)
Natura 2000 site creation								
Natura 2000 site restoration/improvement	7	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2	89,97	822490
Conservation actions								
Reintroduction								
Ex situ conservation								
Removal of alien species	2	Ixobrychus minutus, Alcedo atthis, Luscinia svecica, Ardea purpurea, Cobitis taenia, Rhodeus sericeus amarus	3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition, 91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	6	2	2		
Others (please specify)								
Total (Every item counted only once)		N/A	N/A	6	2	2	89,97	822490

(*) Identification number and name as in the Directives

Table 3 - Training activities

No. of training sessions	Total no.of persons trained	Incurred cost (€)
12	100	0

OUTCOMES

Part 3 - Awareness raising and communication

Table 4 - Workshops, seminars and conferences

Target audience:	General public			Specialised audience (e.g. decision-makers)			Very specialised audience (e.g. experts, academics)		
Number of participants:	Local/ Regional	National	EU/ International	Local/ Regional	National	EU/ International	Local/ Regional	National	EU/ International
0-25 participants	1			1	1	1		1	1
25-75 participants	1								
75-100 participants		1							
More than 100 participants	1								
Total incurred cost (€)	53700								

Table 5 - Media and other communication and dissemination work

Type of media	No.
Project website: average number of visitors per month	30
Press releases made by the project	12
General public article in national press	5
General public article in local press	20
Specialised press article	0
Internet article	
TV news/reportage	4
Radio news/reportage	0
Film produced	4
Film played on TV	1
Film presented in events/festivals	6
Exhibitions attended	4
Information centre/Information kiosk	1
Project notice boards	11
Other (polder ranger app)	1
Other (social media)	3
Total incurred cost (€)	70700

Table 6 - Publications

Type of publication	No. published	No. of copies	Languages (*)
Layman's report	1	500	EN, NL
Manuals			
Leaflets	8	7000	NL
Brochures	1	7500	NL
Posters	1	4	NL
Books	0		
Technical publications	0		
Other (please specify)			
Total incurred cost (€)	52400		

(*) Please use language acronyms

Table 7 - Educational activities

Establishment involved	No. of students
Kindergartens/Primary schools	300
Secondary schools	100
Higher education establishments	0
Total incurred cost (€)	2000